

TÜSİAD

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

22 OCAK 1983 CUMARTESİ
GÜNÜ YAYINLANMAK ÜZERE
AMBARGOLUDUR

**1983
Yılına
Girerken
Türk
Ekonomisi**

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

1983 YILINA GİRERKEN
TÜRK EKONOMİSİ

İSTANBUL

10 OCAK 1983

(Yayın No: TÖSiAD-T/83.177)

Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10, Harbiye/İstanbul

BU RAPORUN TAMAMI VEYA BİR BÖLÜMÜ TUSİAD "1983
YILINA GİRERKEN TÜRK EKONOMİSİ" REFERANSI ZİKR-
EDİLMEK KAYDIYLA YAYINLANABİLİR.

Ö N S Ö Z

"1983 Yılına Girerken Türk Ekonomisi" 1982 yılının bilinen son rakamlarına ve 1983 yılının program çalışmalarına dayanılarak hazırlanmıştır.

TÜSİAD, kamu yararına çalışan özel bir kurulup olup yayınlarında tarafsız ve objektif kalmayı amaç edinmiştir. Bu nedenle, raporda belirtilen değerlendirmelerin resmi görüşle veya TÜSİAD üyelerinin görüşleriyle doğrudan bir ilişkisi söz konusu değildir.

Bu rapor, TÜSİAD Genel Sekreteri E.İhsan Üzol ve Danışman Dr.Hayri S.Örgüplü yönetiminde (alfabe sırasıyla) Adnan Büyükdeniz, Tufan Çınarsoy, Nilgün Demirtaş'tan müteşekkil TÜSİAD Araştırma Grubunca hazırlanmıştır.

Prof.Dr.Demir Demirgil ve Prof.Dr.Erdoğan Alkin raporun hazırlanmasında önemli yardım ve katkılarda bulunmuşlardır.

Raporun hazırlanmasında Bakanlıklar, DPT, TC Merkez Bankası, Devlet İstatistik Enstitüsü, ANKA, EBA, İKA, IMF, IBRD ve OECD yayınlarından yararlanılmıştır.

Rapor Leyla Dinçmen ve Günay Erler tarafından daktilo edilmiştir.

İstanbul, Ocak 1983

1983 YILINA GİRERKEN TÜRK EKONOMİSİ

Özet ve Sonuç	I-V
BÖLÜM I	
1982 YILINDA EKONOMİK DURUM	1
I. Milli Gelir, Yatırımlar, Kamu Kesimi Dengesi	
Üretim, İstihdam	1
1. Gayri Safi Milli Hasıla	1
2. Kaynaklar - Harcamalar Dengesi	3
3. Sabit Sermaye Yatırımları	6
4. Kamu Kesimi Dengesi	14
5. Üretim	23
6. Özel Sektör İmalat Sanayiinde Kapasite Kullanımı, Üretim, İstihdam, Satış, Stok Birikimi ve Fiyat Artışları	29
7. İstihdam	32
II. Parasal Göstergeler	36
1. Para Arzı	36
2. Emisyon	38
3. Merkez Bankası Kredileri	41
4. Mevduat	43
5. Mevduat Bankaları Kredileri	47
6. Sermaye Piyasası	51
7. Fiyatlar	54
III. Dış Ekonomik İlişkiler	63
1. Genel Olarak Türkiye'nin Dış Ticareti	63
2. İhracat	67
3. İthalat	76
4. Dış Ticaret Dengesi	82
5. İşçi Dövizleri	84
6. Diğer Görünmeyenler	86
7. Ödemeler Dengesi	87
8. Dış Krediler ve Borçlar	89
9. Özel Yabancı Sermaye	91
10. Yurtdışı Taahhüt Hizmetleri	93
BÖLÜM II	
1983 YILI PROGRAMI VE BÜTÇESİ	97
I. 1983 Yılı Programı	97
1. Gayri Safi Milli Hasıla	98
2. Kaynaklar - Harcamalar Dengesi	99
3. Yatırımlar	100
II. 1983 Mali Yılı Bütçesi	105
1982 Yılı Ekonomik Önlemleri	111

ÖZET VE SONUÇ

Ülkemizin piyasa ekonomisine doğru iki yıldanberi kaydettiği olumlu gelişmeler 1982 yılında da devam etmiştir. Ekonomik ve mali yapıyı ilgilendiren reformların yıl sonuna doğru tedricen yürürlüğe konması, bu gelişmeyi 1983 yılında daha da süratlendirmesi beklenmektedir.

1979 ve 1980 yıllarında milli gelirden olan düşüşler artık önlenmiş ve 1981'de olduğu gibi 1982'de de yüzde 4.0'ın üstünde bir artış gerçekleştirilmiştir.

1982 yılını 1981 yılından ayıran en önemli gelişme tarım sektöründeki çok önemli artışlar olmuştur. Gerçekten sanayi kesimi 1981'deki gelişme hızını 1982'de devam ettirememiştir. Bunun ana nedenleri gerek iç ve gerekse dış talepteki yetersizlik ve iç finansman güçlükleridir.

1982 yılında sabit sermaye yatırımlarının sabit fiyatlarla kamu sektöründe yüzde 2.35, özel sektörde yüzde 4 oranında artması beklenmektedir. Kamu sektörü stokları yüzde 62.59, özel sektör stokları ise yüzde 2.39 oranlarında azaldığı nazara alınırsa iç talepte bir artışın ilk emarelerinin başladığı söylenebilir.

1982 tarım gelirlerinin yüksekliği, işçi dönüşleri nedeniyle döviz transferlerinin artması 1983 yılında memur ve emekli maaşlarına yapılan zamlar ve bankalar likiditelerini etkileyen yeni tedbirler nedeniyle 1983 yılının ilk aylarında iç talebin geçen yılın aynı dönemine oranla bir hayli canlı geçmesi beklenmektedir.

1982 yılında inşaat sektöründeki durgunluk devam etmiştir. Bu sektördeki kronik yapısal sorunlar halledilmedikçe tasarrufların tekrar konut yapımına kolaylıkla dönüşmeyeceği artık kesinlikle anlaşılmaktadır. Bu durum mali aracı kuruluşlar sisteminin modernizasyonu sırasında inşaat şirketleri ve yapı kooperatiflerinin yasal durumlarının süratle gözden geçirilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Konut sektörünü olumsuz etkileyen diğer bir önemli husus kira gelirlerinin kira yasaları nedeniyle konjonktürü takip edememesi ve bu nedenle de ev sahiplerinin düşük kiradan kurtulma amacıyla evlerini elden çıkarmaları ve yeni inşaat girişimeleridir.

1982 yılında enflasyonla savaş daha önceki yıllara göre hızını biraz kaybetmekle beraber 1982'de de devam etmiştir. Toptan eşya fiyatları Kasım-Kasım itibariyle 1981'de yüzde 27.3 artmışken, 1982'de yüzde 21.1'e düşmüştür. Bu oran enflasyonun 1981'e oranla 1982'de 6.2 puan daha düşürüldüğünü göstermektedir.

Kamu maliyesinde gelirler tahsilatı Eylül sonu itibariyle yüzde 29.9 oranında artmış ise de hazinedeki nakit sıkıntısı 1982'nin bütün aylarında devam etmiştir.

Dış ekonomik ilişkilerin rasyonelleştirilmesinin, 25 Ocak 1980'de yürürlüğe konan istikrar politikası içinde önemli bir yeri vardır. Son üç yıl içinde, Türkiye ekonomisini geçmişte darboğaza sokan katı uygulamaların bir kısmı temelinden değiştirilmiş, günlük kur politikasına geçilmiş, daha anlamlı bir

Sanayi ürünlerinin toplam ihracat içindeki payı devamlı yükselme eğilimindedir. Ekim ayı sonunda toplam ihracat içinde sanayi ürünleri yüzde 61.1'lik bir pay almış durumdadır. Bu oran geçen yılın aynı döneminde yüzde 47.8'de kalmıştı.

1982 yılının Ocak-Ekim aylarını kapsayan on aylık dönemde OECD ülkelerine 1.9 milyar dolarlık, AET ülkelerine ise 1.3 milyar dolarlık ihracat yapılmıştır. Gerçek OECD ve gerekse AET grubunun ihracatımızdaki payları, mutlak rakamlar olarak artmakla beraber, geçen seneye göre küçük düşüşler kaydetmiştir.

Ortadoğu ve Arap ülkeleri ile karşılıklı ilişkilerin geliştirilmesi ve bu ülkelere yapılan ihracatın artırılması konusunda sürdürülen çabalar ile olumlu sonuçlar vermektedir.

Türkiye son yıllarda çeşitli koşulların etkisiyle islam ülkeleri ile ekonomik ilişkilerini geliştirme arayışı içine girmiştir. Aslında yakın dönemlere kadar Türkiye ile islam ülkeleri arasında sıkı bir ekonomik işbirliği olmamıştır. Örneğin ekonomik işbirliğinin öğelerinden biri olan dış ticaret göstergelerine bakıldığında islam ülkeleri ile olan ticaretin toplam dış ticaret içindeki payının ancak 1973 yılından başlayarak genişlediği gözlemlenmektedir. Ancak, bir iki yıl öncesine kadar bu oranın yükselmesinde petrol ithalatının büyük rol oynadığı şüphesizdir. Bu durum 1980 yılında değişmeye başlamış ve özellikle 1981 yılında islam ülkelerine yapılan ihracat, Avrupa topluluğu ülkelerine yapılan ihracat toplamına yetmiştir. Bunun yanında islam ülkelerinde iş alan Türk müteahhitler ve işadamları Türkiye'ye önemli döviz ve istihdam olanakları sağlamışlardır.

Islam ülkelerine olan ihracatın gelişmesi, Türkiye'nin ödemeler dengesine önemli doğrudan ve dolaylı katkılar sağlayacaktır. Dolaylı etkiler özellikle ülke ve mal çeşitlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada islam ülkeleri ile ekonomik işbirliği sanıldığından da önemli bir konu olmaktadır. Dünya ticaretinde yeri olan küçük bir ülkenin ihracatının mal gruplarına göre yapısı ile ülke gruplarına göre yapısı arasında önemli bir ilişki vardır. Böyle bir ülkenin başlıca ihracat mallarının, ihracatının yoğunlaştığı ülkelerin talebine göre belirleneceği açıktır. Türkiye de bu varsayımın bir istisnası olmamış, 1981 yılına kadar ihracatını yoğunlaştırdığı batı ülkeleri adeta ne istemiş ise onu satmış, ihracatını çeşitlendirme çabaları doğal olarak sonuçsuz kalmıştır. 1981 yılında ise ihracatın yöneldiği ülke gruplarında bir değişme meydana gelir gelmez ve islam ülkelerine olan ihracatın toplam ihracata oranı 1980 yılındaki yüzde 16.3 düzeyinden 1981 yılında yüzde 34.1 düzeyine çıkar çıkmaz geçmiş yıllarda başarılı olunamayan sanayi malları ihracatında önemli bir aşamaya varılmıştır.

İleri sürülen bazı fikirlerin aksine ihracatın ülke gruplarına ve dolayısıyla mal gruplarına göre bölünüşünde meydana gelen olumlu değişikliğin sürekli olması ihtimali yüksektir. Zira, Türk ihracatçılarının uygun fiyat ve kaliteli mal satarak sağladıkları dış pazarlarda mücadele daha da yoğunlaşacaktır. Ortadoğuda savaşın bitmesi halinde bölgede geniş bir onarım faaliyetine girileceği düşünülürse Türkiye'nin pazar kaybetmesi değil, yeni olanaklar elde etmesi ihtimali vardır.

Türkiye, ihracatını geliştireceği islam ülkelerinin bir kısmına komşu, bir kısmına ise komşu sayılabilecek kadar yakın bulunmaktadır. Östelik bu ülkelerin konumu, Türkiye'de bölgesel dengesizliğin en çok sözkonusu olduğu yörelere bitişik ya da yakındır. İhracatın yoğunluğu islam ülkelerine yöneldikçe, sözkonusu yöreler bu değişiklikten çok olumlu olarak etkilenecekler, yeni sanayileri

III

ithalat ve ihracat sistemi getirilmiştir. Nitekim 1981 yılında ihracatta olağanüstü bir gelişme meydana gelmiş, işçi dövizleri ihracatın yarısını aşmış ve aşırı olmayan dış kaynaklarla ödemelerde denge sağlanabilmiştir. 1982 yılında da aynı eğilimin yavaşlayarak da olsa devam ettiği gözlenmektedir.

Klasik istikrar politikasının, başka gelişmekte olan ülkelerde pek rastlanmayan bu olumlu sonuçları önemli bir başarı olarak nitelenebilir. Türkiye böylece yıllık dış dengesini kendi olanaklarıyla sağlayabilecek bir noktaya ağır ağır yaklaşmaktadır. Bundan sonra atılacak adımların, bir katlı kur uygulamasından piyasada serbestçe oluşacak bir kur sistemi ve TL.sının dış konvertibilitesi olduğu tahmin edilebilir. Döviz kazandırıcı işlemlerin kur politikasına karşı son derece duyarlı olduğu 24 Ocak tedbirlerinin sonuçlarıyla artık sabit olmuştur.

Geniş anlamda kur politikası, ülkeye döviz getirenlere bu dövizin karşılığında sağlanan her tür avantajı kapsamaktadır. Örneğin, ihracatta vergi iadesi, ihracat kredilerine uygulanan değişik faizler, ihracatçının getirdiği dövizin belli bir oranını kullanabilmesi vs. bu avantajlar arasında sayılabilir. Ancak döviz getirenlere sağlanan avantajlardaki bu çeşitlilik gerçekte son derece karmaşık bir katlı kur uygulamasına yol açmaktadır. Katlı kur, bir ekonomide aynı dövizin çeşitli işlemlere göre farklı fiyatlarının olması demektir. Bu uygulama genel politikanın etkinliğinin azalmasına, haksız kazançlara, yersiz adaletsizliklere, teşviklerin gerekmeyen hallerde de verilmesine neden olmaktadır. Nitekim yılın ilk aylarında ihracatın duraklaması, paralel piyasada beliren döviz fiyatlarının önemli farklar yapmaya başlaması birbirine aykırı etkiler yaratan bu karmaşık katlı kur uygulamasından kaynaklanmıştır. Ekonomide döviz farklı fiyatla alan veya satanlar olabilir, ancak aynı amaçlı ticari işlemlere farklı kur uygulaması doğru değildir. Herhalde ileride serbest döviz piyasası ve dış konvertibiliteye geçildiğinde bu uygulama da ortadan kalkmış olacaktır.

Cari işlemlerle ilgili yeni anlayışın özel yabancı sermaye konusuna da yansıdığı söylenebilir. Nitekim yabancı sermayeye getirilen yeni kolaylık sayesinde birçok yabancı banka Türkiye'de şube açmak için girişimde bulunmuş ve bu başvuruların önemli bir kısmı hemen olumlu biçimde cevaplandırılmıştır. İmalat sanayiinde de önemli boyutlarda yeni projeler, tevsî projeleri ve sermaye artırımları gerçekleştirilmiştir. Başka bir deyimle Türkiye'nin özel yabancı sermaye konusundaki tutumu daha liberal bir anlayışa doğru önemli mesafeler katetmiş bulunmaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün bilgilerine göre 1982 yılının ilk on ayında toplam ihracat 4 milyar 377 milyon doları bularak geçen yılın eş dönemindeki ihracatı yüzde 25.2 geçmiş durumdadır.

1982 yılının ilk on ayında sanayi ürünleri ihracatında, dışa açılma çabaları doğrultusunda yine önemli bir artış olduğu gözlenmektedir. Ocak-Ekim döneminde yapılan ihracatın dağılımına ilişkin veriler 2.673.5 milyon dolarlık sanayi ürünü ihraç edildiğini, bu miktarın geçen yıl gerçekleştirilen 1.672.3 milyon dolarlık düzeye göre yüzde 59.9 oranında daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

ve hizmetleri (depo, transit, banka, serbest bölge vs.) kendilerine çekeceklerdir.

1982 yılında TL'nin dolara karşı yüzde 30 değer kaybetmesi, ayrıca yüzde 40 oranında yükselen akaryakıt fiyatları, sıkı para politikasının getirdiği yeni finansman yükleri, KİT mamullerine yapılan zamlar enflasyonun oluşmasında talep fazlası faktörünün oynadığı rolü maliyet faktörü yönüne doğru hızla kaydırmaya başlamıştır. Ülkede gelir dağılımı ile ilgili olarak yapılan yeni değerlendirmeler, destekleme fiyatlarının göreceli olarak aşağı bir seviyede tutulması, kâr marjlarında kaydedilen daralmalar, maliyet kaynaklı bir enflasyona doğru kayışın doğruluğunu teyit etmektedir.

Ayrıca, enflasyonla mücadelede psikolojik faktörün de ihmal edilmemesi gerekmektedir. Para otoritelerinin enflasyonu OECD ülkeleri ortalamasına indirmek üzere gerekli bütün tedbirleri almaları ve enflasyon oranları üzerinde beklentileri olumsuz etkileyebilecek beyanat ve uygulamalardan kaçınmaları yararlı olacaktır. Bu açıdan son çıkarılan devlet tahvilleri faizlerinin büyüklükleri ile son faiz kararnamesinin, piyasa yerine bankalar arası saptanan faizleri referans olarak benimsemesi enflasyonist beklentileri azaltmayı, artırdığı söylenebilir.

Son ithalat rejiminde, fiyat artırmaya devam eden tekeli davranışlarla düzenleyici ithalat yoluyla mücadele açılması yerinde olmakla beraber, mevcut döviz rezervlerini sarsmadan, tekeli davranışları yasaklayan diğer hal çarelerini de aynı şekilde denemekte yarar vardır.

Mali sistemdeki sorunlar nedeniyle kamu sektöründe çok önemli yatırımlar yapılamamakta, bunların özel sektör tarafından süratle ele alınması olanakları da sağlanamamaktadır. İyi bir örnek, Türkiye'de henüz baraj kapasitesinin yüzde 10'nu kullandığı halde bu kaynak yerine daha pahalı bir çözüm şekli olan termik santraller kullanılmakta veya kömüre dayalı çözümler üzerinde durulmaktadır. Devletin stratejik önem arz etmeyen bazı sektörleri özel sektöre bırakarak, elde edeceği gelirlerle atom enerjisi veya diğer kritik sahalarda daha faal olması ve istihdam yaratması olanağı vardır.

Ayrıca, 1980'de başlayan yeni ekonomi politikasının halledemediği sorunların kökeninde muhtelif sahalarda yönetimde kaydedilen düşük başarı oranları olduğu üzüntü ile müşahade edilmektedir. Eskimis KİT modelinin bir türlü atılamamasında, ihracatçının batıdaki serbesti ve teşvikleri tamamen elde edememesinde, tarımla ilgili dağınık yönetim sisteminin devamında, özel yatırımlara ait önemli teşvik kararlarının halâ gecikmelerle merkezde verilmesinde, konut sektörünün bir türlü durgunluktan kurtarılamamasında, serbest bölge ile ilgili tartışmaların sonuçlandırılmamasında, çeşitli yönetim ve karar mekanizmalarının rolü büyüktür.

En iyi yönetilen idareler ve şirketler birkaç yıl ara ile yönetim modeli ve karar mekanizmalarının optimum ölçüleri muhafaza edip etmediğini tarafsız yönetim uzmanlarına incelettikleri halde bizde bu tedbir hem kamu sektöründe ve hem özel sektörde uzun yıllar ihmal edilmiştir ve edilmektedir. Bu yüzden mevcut idare ve bakanlıklara dokunulmadan yeni üniteler kurulması, mükerrer uygulamalar yapılması birbirinden habersiz kararlar alınması, basit kararlar için gereksiz toplantılar yapılması ve uzun zaman geçirilmesi olağan hale gelmiştir. Aynı şekilde bazı şirketler iflasın eşiğine geldikleri halde yönetim modellerini bir türlü değiştirememişlerdir.

TUSİAD piyasa ekonomisine geçiş süresinin kamu ve özel dahil bütün bireyler için yeni davranış sistemleri gerektirdiğini, eski ve rasyonel olmayan sistem ve uygulamaların bırakılması gerektiğini, zaman ve emek yönünden rasyonel davranamayan ünitelerin piyasa ekonomisi içinde yerleri olmadığını devamlı olarak vurgulamaktadır.

TUSİAD, ülkemizin iç ve dış bütün engellere rağmen 1983 yılında da ekonomisini piyasa ekonomisi sistemine daha yakın hale getirecek yeni uygulamaları gerçekleştireceğini ve enflasyonu az da olsa biraz daha kontrole alacağını ve batı ülkelerine göre daha yüksek bir kalkınma hızı sağlayacağını tahmin etmektedir.

BÖLÜM I

1982 YILINDA EKONOMİK DURUM

I. MİLLİ GELİR, YATIRIMLAR, KAMU KESİMİ DENGESİ ÜRETİM, İSTİHDAM

1. Gayri Safi Milli Hasıla

1979 ve 1980 yıllarında yüzde 0.4 ve 1.1 oranlarında gerilemiş olan GSMH, 1981 yılında yüzde 4.4 oranında genişlemiş ve 1982 yılında da bu gelişme hızını muhafaza etmiştir. Gayri safi yurtiçi hasıla ise 1981 yılında yüzde 3.9 1982 yılında yüzde 4.7 oranında artmıştır.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nce dokuz aylık üretim verilerine dayanılarak hazırlanan ve 15 Kasım 1982'de yayınlanan üçüncü geçici milli gelir tahmini-ne göre, 1982 yılında GSMH mutlak değer olarak cari fiyatlarla 8.656.8 milyar TL.sı, sabit fiyatlarla (1968=100) 224.2 milyar TL.sı olarak gerçekleşecektir. Bu değerlere göre 1982 yılında GSMH artış hızının önceki yıla oranla cari fiyatlarla yüzde 32.1, sabit fiyatlarla yüzde 4.4 oranlarında gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu durumda zımni fiyat deflatörünün yüzde 27 olduğu anlaşılmaktadır.

Ekonominin başlıca sektörleri olan tarım, sanayi ve hizmetlerde şu gelişmeler gözlenmektedir: Tarım sektöründeki hasılanın artış hızı üç yıl boyunca önemli gerilemeler gösterdikten sonra 1982 yılında yüzde 6.5'e yükselerek geçmiş otuz yılın reel artış trendi olan yüzde 3.2'nin iki katına ulaşmıştır. Buna karşılık sanayi sektöründe hasılanın artış hızı yüzde 5.2 olmuştur.

Bu suretle tarım ve sanayinin dışında mal ve hizmet üretim kesimlerin yurtiçi hasılası yüzde 3.3 oranında artmıştır. Devlet hizmetleri de eklendiğinde hizmetler kesiminin 1982 yılında yüzde 3.6 oranında gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır.

1982 yılında gayri safi yurtiçi hasıla alıcı değerleriyle yüzde 4.7 oranında büyüme göstermiştir.

SEKTÖRLERDEKİ GELİŞME HIZLARI (1968 Sabit Fiyatlarıyla)

Sektörler	1979	1980	1981	1982 (%)
Tarım	2.8	1.7	0.4	6.5
Sanayi	-5.6	-5.5	7.2	5.2
- İmalat Sanayii	-5.3	-5.2	7.2	5.3
İnşaat	4.2	0.8	0.2	0.5
Hizmetler	0.2	-0.2	4.2	3.3
GSYİH	-0.6	-1.0	3.9	4.7
GSMH	-0.4	-1.1	4.4	4.4

ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE GSMH
(1968 Üretici Fiyatlarıyla)

Faaliyet Kolları	(Milyon TL.)					
	1981	%	Hız	1982	%	Hız
1. Tarım	46.953.8	21.7	100.4	49.996.4	22.3	106.5
a)Çiftçilik ve Hayvancılık	44.776.3	20.7	100.2	47.934.9	21.4	107.1
b)Ormancılık	1.492.8	0.7	104.2	1.327.1	0.6	88.9
c)Balıkçılık	684.7	0.3	108.3	734.4	0.3	107.3
2. Sanayi	54.044.3	25.2	109.1	56.857.3	25.4	105.2
a)Madencilik	4.067.2	1.9	107.5	4.060.0	1.8	99.8
b)İmalat Sanayii	45.549.2	21.2	109.4	47.947.4	21.4	105.3
c)Elektrik,Gaz,Su	4.427.9	2.1	106.7	4.849.9	2.2	109.5
3. İnşaat Sanayii	13.231.7	6.2	100.4	13.303.1	5.9	100.5
4. Ticaret	28.969.5	13.5	106.9	30.331.1	13.5	104.7
5. Ulaştırma ve Haberleşme	19.121.6	8.9	103.6	19.542.3	8.7	102.2
6. Mali Müesseseler	7.101.4	3.3	101.9	7.307.3	3.2	102.9
7. Mesken Gelirleri	11.546.8	5.4	102.6	11.851.6	5.3	102.6
8. Serbest Meslek ve Hiz.	10.863.4	5.1	104.5	11.360.9	5.1	104.6
9. (-) İzafi Banka Hiz.	3.928.3	1.8	101.9	4.042.2	1.8	102.9
10. Endüstriler Toplamı(1-9)	187.904.2	-	104.5	196.507.8	-	104.6
11. Devlet Hizmetleri	21.367.3	9.9	104.0	22.521.1	10.0	105.4
12. Toplam (10+11)	209.271.5	-	104.5	219.028.9	-	104.7
13. İthalat Vergisi	3.637.3	1.7	100.7	3.961.7	1.8	108.9
14. GSYİH(A.Fiyat)(12+13)	212.908.8	-	104.4	222.990.6	-	104.7
15. Dış Alem Gelirleri	1.831.0	0.9	-	1.252.3	0.6	68.4
16. GSMH(A.Fiyat)(14+15)	214.739.8	100.0	104.2	224.242.9	100.0	104.4

ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE GSMH
(Cari Üretici Fiyatlarıyla)

Faaliyet Kolları	(Milyon TL.)					
	1981	%	Hız	1982	%	Hız
1. Tarım	1.353.045.9	20.6	143.9	1.700.879.7	19.7	125.7
a)Çiftçilik ve Hayvancılık	1.309.363.4	19.9	144.7	1.651.424.6	19.1	126.1
b)Ormancılık	30.037.8	0.5	122.6	31.569.7	0.4	105.1
c)Balıkçılık	13.644.7	0.2	123.7	17.885.4	0.2	131.1
2. Sanayi	1.768.911.0	26.9	157.6	2.442.217.8	28.2	138.1
a)Madencilik	127.844.1	1.9	196.8	174.213.2	2.0	136.3
b)İmalat Sanayii	1.509.785.9	23.0	155.5	2.058.598.3	23.8	136.4
c)Elektrik,Gaz,Su	131.281.0	2.0	151.8	209.406.3	2.4	159.5
3. İnşaat Sanayii	293.230.5	4.5	134.7	365.951.7	4.2	124.8
4. Ticaret	1.027.860.1	15.7	154.1	1.364.998.2	15.8	132.8
5. Ulaştırma ve Haberleşme	640.318.9	9.8	152.9	836.896.8	9.7	130.7
6. Mali Müesseseler	195.544.3	3.1	164.4	253.816.5	2.9	129.8
7. Mesken Gelirleri	288.315.7	4.4	140.5	380.749.7	4.4	132.1
8. Serbest Meslek ve Hiz.	351.175.3	5.4	150.6	463.481.2	5.4	132.0
9. (-) İzafi Banka Hiz.	97.532.7	1.5	164.4	126.597.4	1.5	129.8
10. Endüstriler Toplamı (1-9)	5.820.869.0	-	150.6	7.682.394.2	-	132.0
11. Devlet Hizmetleri	481.147.4	7.3	127.4	686.597.3	7.9	142.7
12. Toplam (10+11)	6.302.016.4	-	148.6	8.368.991.5	-	132.8
13. İthalat Vergisi	113.484.0	1.7	131.9	149.556.0	1.7	131.8
14. GSYİH (A.Fiyat) (12+13)	6.415.500.4	-	148.2	8.518.547.5	-	132.8
15. Dış Alem Gelirleri	139.985.8	2.1	130.6	138.306.0	1.6	98.8
16. GSMH (A.Fiyat) (14+15)	6.555.486.2	100.0	147.8	8.656.853.5	100.0	132.1

SEKTÖR PAYLARI
(1968 Sabit Fiyatlarıyla)

Sektörler	1981	1982
Tarım	21.7	22.3
Sanayi	25.2	25.4
Hizmetler	53.1	52.3
GSMH	100.0	100.0

Tarım ve sanayi sektörlerini 1982 yılında hizmet sektöründen daha hızlı gelişmesi sonucu GSMH içinde tarım sektörünün payı yüzde 21.7'den yüzde 22.3'e sanayi sektörünün payı ise yüzde 25.2'den yüzde 25.4'e yükselmiştir.

1979 ve 1980 yıllarında GSMH reel gelişme hızlarının negatif olması nedeniyle kişi başına düşen GSMH'nin azaldığı görülmüştür. 1981 ve 1982 yıllarında kişi başına GSMH'nin artmasına rağmen, 1977 ve 1978 yılları düzeylerine henüz erişilmiş değildir.

KİŞİ BAŞINA GSMH
(Alıcı Fiyatlarıyla)

Yıl	Yılortası Nüfus(000)	GSMH Cari	GSMH Sabit	Kişi Başına GSMH Cari	Kişi Başına GSMH Sabit
1977	41.768	872.9	203.4	20.899	4.869
1978	42.640	1.290.7	209.2	30.270	4.906
1979	43.530	2.199.5	208.3	50.529	4.786
1980	44.438	4.435.1	206.1	99.805	4.638
1981	45.360	6.555.5	214.7	144.521	4.734
1982	46.312	8.656.8	224.2	186.924	4.842

1982 yılında kişi başına GSMH cari fiyatlarla 186.924 TL.sına yükselmiş bulunmaktadır. Ayda 15.577 liraya gelen bu gelir 14 yılda 55.8 kat artmış bulunmaktadır. Sabit fiyatlarla kişi başına gelir ise yüzde 44.5 oranında artmıştır.

2. Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

Kaynaklar ve harcamalar bakımından 1982 yılı bazı özellikler taşımaktadır.

1982 yılında dış kaynaklara daha az dayanılmıştır. Dış kaynakların GSMH'ya oranı 1981'de yüzde 3.5'ten 1982'de 1.3'e gerilemiştir.

1973-1977 döneminde GSMH'nın yüzde 19.7'si olan sabit sermaye yatırımları 1981'de 19.1'den 1982 yılında yüzde 18.9'a gerilemiştir. Aynı dönemde GSMH'nın yüzde 9.9'una eşit olan kamu kesimi sabit sermaye yatırımları artmaya devam ederek 1981 yılında 11.6'ya, 1982 yılında yüzde 11.5'e yükselmiştir. Buna mukabil özel sektör sabit sermaye yatırımlarının payı gerilemeye devam etmiştir. 1973-1977 döneminde GSMH'nın yüzde 9.8'ine eşit olan özel sektör sabit sermaye yatırımlarının 1981 yılında yüzde 7.5'e gerilemiş ve 1982 yılında yüzde 7.4 ile aynı düşük düzeyde kalmıştır.

1982 yılında stok değişmelerinin nisbi ağırlığında hem özel hem kamu sektöründe gerileme olmuştur. 1981 yılında GSMH'nin yüzde 4.9'u kadar bir artış gösteren stoklar 1982 yılında 2.7'ye gerilemiştir. Kamu kesiminde 1981 yılında GSMH'nin yüzde 3.3'ü kadar artış gösteren stoklar 1982 yılında GSMH'nin 1.2'si kadar artış göstermiştir.

Bu suretle toplam yatırımlar 1981'de GSMH'nin yüzde 24'ünden 1982'de yüzde 21.6'ya gerilemiş bulunmaktadır. Özel sektörün toplam yatırımları 1981'de GSMH'nin yüzde 9.1'inden 1982'de 8.9'a gerilerken, kamu sektörünün yatırımları da 1981'de 14.9'dan 1982'de yüzde 12.7'ye düşmüştür.

Kamu tüketiminde bir gerileme göze çarpmaktadır. 1980 yılında GSMH'nin yüzde 12.7'sine eşit olan kamu tüketimi 1981'de 10.7'ye ve 1982'de 10.9'a eşit olmuştur.

1973-1977 döneminde GSMH'nin yüzde 18.2'sine eşit olan yurtiçi tasarruflar 1981'de yüzde 20.4'e 1982'de ise yüzde 20.2'ye yükselmiştir.

Özel tasarrufların özel harcanabilir gelire oranı 1981'de yüzde 14.67, 1982'de yüzde 14.71 olmuştur. 1963-1979 dönemiyle kıyaslandığı takdirde, önemli bir artış olduğu anlaşılmaktadır. Bu oran 1963-1967 döneminde yüzde 10.5, 1968-1973 döneminde yüzde 12.6 ve 1974-1979 döneminde yüzde 11.2 olmuştur. Bu suretle planlı dönemde GSMH'nin yüzde 10'nu etrafında oluşan özel tasarruflar 1981'de yüzde 11.87'ye ve 1982'de yüzde 11.93'e yükselmiştir.

KAYNAKLAR-HARCAMALAR DENGESİ
(GSMH'nin Yüzdesi Olarak)

	1973/ 1977	1978	1979	1980	1981	1982
GSMH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Dış Kaynaklar	3.5	2.7	2.0	5.0	3.5	1.3
Toplam Kaynaklar	103.5	102.7	102.0	105.0	103.5	101.3
Sabit Sermaye Yat.	19.7	20.7	19.1	17.6	19.1	18.9
- Kamu	9.9	10.5	10.9	10.3	11.6	11.5
- Özel	9.8	10.2	8.2	7.3	7.5	7.4
Stok Değişmeleri	2.1	2.0	2.9	3.7	4.9	2.7
- Kamu	1.7	1.6	2.2	2.5	3.3	1.2
- Özel	0.4	0.4	0.7	1.2	1.6	1.5
Toplam Yatırımlar	21.7	22.7	22.0	21.3	24.0	21.6
- Kamu	11.6	12.0	13.1	12.8	14.9	12.7
- Özel	10.1	10.7	8.9	8.5	9.1	8.9
Toplam Tüketim	81.8	80.0	80.1	83.7	79.6	79.8
- Kamu	12.2	13.4	13.4	12.7	10.7	10.9
- Özel	69.6	66.6	66.7	71.0	68.9	68.9
Yurtiçi Tasarruflar	18.2	20.0	20.0	20.9	20.4	20.2

Kaynak: DPT

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ (Cari Fiyatlarla)
(Milyar TL.)

	1981	1982	% Değişim
GSMH	6.564.3	8.692.7	32.42
Dış Açık	230.6	116.4	-49.51
Toplam Kaynaklar	6.794.9	8.809.1	29.64
Toplam Yatırımlar	1.572.6	1.872.8	19.09
Sabit Sermaye Yatırımları	1.250.9	1.640.0	31.11
- Özel	489.7	646.7	32.06
- Kamu	761.2	993.3	30.49
Stok Değişmesi	321.7	232.8	27.62
- Özel	105.0	130.0	23.81
- Kamu	216.7	102.8	-52.55
Toplam Tüketim	5.222.3	6.936.3	32.82
Kamu Harcanabilir Gelir	1.264.2	1.673.3	32.36
Kamu Tüketimi	700.2	950.0	35.69
Kamu Tasarrufu	564.1	723.3	28.22
Kamu Yatırımı	977.9	1.096.1	12.09
Kamu Yat.Tasarruf Farkı	413.8	-372.8	- 9.90
Özel Harcanabilir Gelir	5.300.1	7.019.4	32.44
Özel Tüketim	4.522.2	5.986.3	32.38
Özel Tasarruf	777.9	1.033.1	32.81
Özel Yatırım	594.7	776.7	30.60
Özel Yatırım Tas.Farkı	183.2	256.4	39.96

Kaynak: 1983 Programı

ORTALAMA TASARRUF EĞİLİMİ

Özel Sektör	Ö.H.G.	Ö.T.	Ö.T.
	GSMH	ÖHG	GSMH
1963/67	0.812	0.105	0.085
1968/73	0.794	0.126	0.100
1974/79	0.807	0.112	0.104
1980	0.837	0.152	0.157
1981	0.807	0.146	0.118
1982	0.807	0.147	0.119
Kamu Sektörü	K.H.G.	K.T.	K.T.
	GSMH	KHG	GSMH
1963/67	0.188	0.379	0.071
1968/73	0.206	0.418	0.086
1973/79	0.193	0.374	0.072
1980	0.163	0.219	0.052
1981	0.192	0.446	0.086
1982	0.192	0.432	0.083
Türk Ekonomisi	Y.I.T.	Y.D.T.	T.T.
	GSMH	GSMH	GSMH
1963/67	0.156	-	-
1968/73	0.186	0.006	0.192
1974/79	0.176	0.025	0.201
1980	0.209	0.052	0.261
1981	0.204	0.035	0.240
1982	0.202	0.013	0.215

ÖHG : Özel Harcanabilir Gelir

ÖT : Özel Tasarruflar

KHG : Kamu Harcanabilir Gelir

KT : Kamu Tasarrufları

YİT : Yurtiçi Tasarruflar

YDT : Yurtdışı Tasarruflar

TT : Toplam Tasarruflar

3. Sabit Sermaye Yatırımları

1982 yılında yatırımlarda şu özellikler göze çarpmaktadır:

- Özel sektör yatırımlarının dağılımı 1982 yılında imalat sanayii yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payının düştüğünü göstermektedir. Ulaştırma sektörüne yapılan yatırımların da hem mutlak değer olarak hem de oran olarak gerilediği anlaşılmaktadır. Buna karşılık özel sektör yatırımları içinde konut yatırımlarının payı artmıştır.

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(Cari Fiyatlarla)

Sektörler	1981				1982							
	Kamu		Özel		Toplam		Kamu		Özel		Toplam	
	Milyar TL.	%	Milyar TL.	%	Milyar TL.	%	Milyar TL.	%	Milyar TL.	%	Milyar TL.	%
Tarım	72.7	9.55	58.6	11.97	131.3	10.5	101.2	11.0	73.3	10.4	174.5	10.7
Madencilik	73.2	9.61	3.5	0.71	76.7	6.1	85.9	9.3	5.0	0.7	90.9	5.6
İmalat	185.2	24.34	142.0	28.99	327.2	26.2	173.1	18.8	178.0	25.2	351.1	21.6
Enerji	180.9	23.77	3.3	0.68	184.3	14.7	218.6	23.7	5.1	0.7	223.6	13.7
Ulaştırma	134.5	17.68	109.0	22.26	243.5	19.5	174.2	18.9	104.2	14.8	278.4	17.1
Turizm	3.7	0.49	3.8	0.77	7.5	0.6	7.7	0.8	5.2	0.7	12.9	0.8
Konut	17.2	2.26	145.3	29.66	162.5	13.0	19.0	2.1	302.0	42.8	321.0	19.7
Eğitim	30.0	3.95	1.1	0.22	31.2	2.5	39.6	4.3	1.5	0.2	41.0	2.5
Sağlık	14.2	1.86	1.2	0.25	15.4	1.2	19.2	2.1	1.6	0.2	20.8	1.3
Hizmetler	49.4	6.49	22.0	4.49	71.4	5.7	84.3	9.1	29.2	4.1	113.5	7.0
Toplam	761.0	100.00	489.8	100.00	1.250.9	100.0	922.7	100.0	705.0	100.0	1.627.7	100.0

- Son on yıllık dönemde toplam sabit sermaye yatırımları içinde ortalama olarak yüzde 50 olan özel sektörün payı 1980'de yüzde 44'e, 1981 yılında yüzde 39.1'e ve 1982'de yüzde 43.3'e gerilemiştir.

TOPLAM SABİT SERMAYE YATIRIMLARI İÇİNDE ÖZEL SEKTÖRÜN PAYI

1972	50.2	1977	44.6
1973	53.1	1978	53.0
1974	52.0	1979	50.0
1975	48.6	1980	44.0
1976	48.5	1981	39.1
		1982	43.3

Özel sektör sabit sermaye yatırımlarının toplam yatırım içindeki payının gerilemesine neden olan faktörler şunlardır:

- İthal malı petrolün yüksek maliyeti, buna rağmen petrol ithalatının artmaya devam etmesi, petrol dışı ithalatın önemli oranda gerilemesine yol açmış, yatırıma gerekli bazı girdiler ithal edilmemiştir. Döviz kurlarının günlük olarak tespiti geçmişe kıyasla yatırım malları ithal etmenin cazibesini büyük ölçüde azaltmıştır.

- Teşebbüslerin iç kaynak yetersizliğine ilaveten yüksek faiz oranları ve sınırlı borçlanma olanakları yatırım eğiliminin azalmasına neden olmuştur.

- İç piyasadaki talep yetersizliği ve mevcut kapasitelerin tam olarak kullanılamaması müteşebbislerin yeni yatırımlara yönelmelerine engel olmuştur.

- İhracata yönelmenin gerektirdiği yapı değişikliği ile ilgili yatırımlar ertelenmiş veya yapılmasına gerek duyulmamıştır.

- İşletme sermayesi ihtiyacını pahalı da olsa para piyasasında iş gördüğü bankalardan karşılayan sanayici uzun vadeli fon ihtiyacını karşılamak için teşkilatlanmış bir sermaye piyasasından yoksun kalmış uzun vadeli finansman ihtiyacını karşılayamamıştır.

- Kamu kesimi yatırımları ise 1982 yılında imalat sanayiinde nisbi ve mutlak olarak gerilemiş, enerji sektörüne verilen ağırlık aynı kalmıştır. Tarım ve ulaştırma sektörlerine yapılan yatırımlarda da bir artış gözlenmiştir.

GSMH içinde sabit sermaye yatırımlarının payı son üç yıldır sürekli olarak gerilemektedir. 1978'de yüzde 22.3, 1979'da yüzde 21.6 olan bu oran istikrar tedbirleriyle beraber 1980'de yüzde 19.4'e, 1981'de yüzde 19.1'e ve 1982'de yüzde 18.8'e gerilemiştir.

GSMH İÇİNDE SABİT SERMAYE
YATIRIMLARININ PAYI

(Milyar TL.)

Yıllar	GSMH	Sabit Sermaye Yatırımları	%
1968/73			17.8
1974/77			19.8
1978/82			20.2
1978	1.288.7	287.0	22.3
1979	2.199.7	476.0	21.6
1980	4.435.1	862.0	19.4
1981	6.555.5	1.250.9	19.1
1982	8.656.8	1.627.7	18.8

Bu gerileme daha çok özel kesim yatırımlarındaki düşüştan kaynaklanmaktadır. Kamu kesimi ise sabit sermaye yatırımlarının bileşimini değıştirmekle beraber GSMH içindeki payını muhafaza etmiş, hatta yükseltmiştir.

TOPLAM SABİT SERMAYE YATIRIMLARINDA
KAMU VE ÖZEL SEKTÖRÜN PAYLARI
(1968 - 1982)

- Kamu sektörü yatırımlarının sürekli artmasına rağmen izlenen daha dengeli politika sonucu kamu yatırım-tasarruf açığının GSMH'ya oranı gerilemiş ve 1980'de yüzde 10.2'den, 1981'de yüzde 6.3'e ve 1982'de yüzde 4.3'e düşmüştür.

KAMU SEKTÖRÜ YATIRIMLARININ FİNANSMANI

(Cari fiyatlarla)
(Milyar TL.)

	1975	1978	1980	1981	1982
Kamu Tasarrufları	48.0	70.5	227.8	564.1	723.3
Kamu Yatırımları	65.8	155.3	680.4	977.9	1.096.1
Kamu Yatırım- Tasarruf Açığı	17.8	84.8	452.6	413.8	372.8
Dış Borç	1.5	28.1	158.5	-	-
İç Borç	16.3	56.7	294.1	-	-
Kamu Yatırım Tasarruf Açığı/GSMH	3.3	6.6	10.2	6.3	4.3

- Kamu yatırımlarının kurumsal dağılımından genel ve katma bütçeye yine ağırlık verildiği anlaşılmaktadır. 1979-1981 döneminde kamu yatırımlarının yüzde 40.1'i genel ve katma bütçe vasıtasıyla yapılırken bu oran 1982 yılında yüzde 41.4'e çıkmıştır. Buna mukabil KİT yatırımlarının payı 1979-1981 döneminde yüzde 54'ten 1982'de yüzde 51.7'ye gerilemiştir.

KAMU SEKTÖRÜ SABİT SERMAYE YATIRIMLARININ KURUMSAL DAĞILIMI

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Genel ve Katma Bütçe	44.7	48.9	47.9	40.2	39.8	40.0	41.4
Döner Sermaye	2.7	2.0	1.8	1.1	1.3	1.1	1.6
KİT'ler	46.5	43.2	44.7	54.0	53.4	54.1	51.7
Mahalli İdareler (İller Bankası dahil)	6.1	5.9	5.7	4.6	5.5	4.8	5.3
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

- Tesvik belgesi alan yatırım projelerinin dökümü ulaştırma sektörünün imalat kadar ağırlık kazandığını göstermektedir. İmalat sanayii içindeki yoğun olarak yatırım yapılmak istenen sektörler önem sırasına göre taşıt araçları, dokuma ve giyim, kimya ve gıda ve içkidir. İmalat sanayii yatırımlarının yüzde 66.6'sı yukarıda sıraladığımız dört alt kesimde yoğunlaşmıştır.

1982 YILI OCAK-KASIM DÖNEMİNDE VERİLEN YATIRIMI
TEŞVİK BELGELERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI

Sektörler	Belge Adedi	Toplam Yatırım (Mil. TL.)	Yatırımda Döviz (000 \$)	Beş Yıllık İhracat Taahhüdü (000 \$)
TARIM	198	23.741	7.515	44.000
a) Bitkisel Üretim	13	2.609	1.938	-
b) Hayvancılık	184	20.812	5.489	44.000
c) Su Ürünleri	1	320	88	-
d) Ormancılık	-	-	-	-
MADENCİLİK	48	14.069	38.543	76.375
İMALAT	410	205.788	412.084	1.687.548
a) Gıda-İçki	86	18.351	18.296	538.250
b) Dokuma-Giyim	81	39.402	95.830	489.098
c) Orman Ürünleri	8	2.922	7.901	60.250
d) Kağıt	7	8.147	19.770	41.000
e) Deri ve Kösele	7	856	1.211	84.250
f) Lastik-Plastik	2	466	934	16.250
g) Kimya	20	27.764	59.350	29.150
h) Cam	3	978	1.576	9.800
i) Demir-Çelik	8	5.610	8.583	30.025
j) Demir Dışı Metaller	2	339	550	-
k) Taşıt Araçları	98	51.583	125.553	188.650
l) Madeni Eşya	15	3.329	7.303	63.000
m) Mesl. Bil. Üçü Kont. ve Opt. Dona.	9	1.015	2.454	-
n) Makina İmalat	17	6.588	12.576	18.500
o) Elektrik Makinaları	9	5.027	16.844	25.500
p) Elektronik	4	5.332	13.244	3.750
r) Çimento	5	2.407	3.900	20.000
s) Pısmış Kilden ve Çimentodan Gereçler	15	3.636	3.440	12.075
t) Seramik	3	701	2.586	11.250
u) Diğerleri	11	21.335	10.183	46.750
ENERJİ	8	976	657	-
HİZMETLER	721	238.875	797.731	2.189.250
a) Ulaştırma	617	203.926	736.571	1.955.000
b) Turizm	16	8.579	9.047	8.750
c) Ticaret	30	6.709	10.893	155.500
d) Diğerleri	58	19.661	41.220	70.000
İHRACATA DÖNÜK TEŞVİKLER	37	13.353	25.069	425.670
TOPLAM	1.421	496.803	1.281.599	4.422.843

1983 Yılı Yatırımlarının Teşviki ve Yönlendirilmesi Tebliği

DPT tarafından yayınlanan tebliğ ile yatırımların teşviki ve yönderilmesi ile ilgili mevcut tedbirlere "Yatırım Malı İmalatçısı Yeterlik Belgesi"de eklenmiştir. Bu maddeye göre yatırım malı imalatçı firmalarına veya bunların teşkil ettiği konsorsiyuma imal edecekleri yatırım mallarını yatırımcılara satmak için Merkez Bankası kaynaklarından istifade edebilen orta vadeli yatırım malları imalatçı kredisi verilebilecektir.

Tebliğde yatırımda kullanılacak özkaynak miktarları da belirlenmiştir. Özkaynak oranları normal bölgelerde yüzde 50 (gümrüklü toplam yatırımın 4 milyar TL.sından büyük olması halinde yüzde 40), kalkınmada öncelikli yörelerde yüzde 40 (gümrüklü toplam yatırımın iki milyar TL.sından büyük olması halinde 30) olarak hesap edilecektir.

1983 yılı için yatırım indirimi oranının indirimden faydalanacak yatırım miktarının yüzde 30'u olduğu belirtilmektedir. Bu oran zirai yatırımlar ile turizm gelişme projeleri içinde yer alan bölge kalkınması ile ilgili turizm yatırımlarında yüzde 40, kalkınmada öncelikli yörelerde yapılan yatırımlarda ise yüzde 60'dır.

Yatırımcıların teşvik belgesine esas olan yatırımın bittiği yılı takip eden yıldan başlamak üzere beş yıl içinde yapmaya taahhüt edecekleri yıllık ihracat miktarı 500 bin dolardan ve yıllık üretimin yüzde 25'inden az olmamaktadır. Yeni tebliğe göre ise 1983 yılında kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlarda, ilaç yatırımlarında ve 13 Mart 1981 tarihinde Dünya Bankasından sağlanan 40 milyon dolarlık kredi ile finanse edilen emek yoğun sanayi yatırımlarında yukarıda belirtilen nispet ve miktarlarda yüzde 50'ye kadar indirim yapılabilecektir.

Tebliğ'de ayrıca 1982 yılı program kararnamesinin yürürlüğe girdiğinde kalkınmada öncelikli yöre iken daha sonra kalkınmada öncelikli yöre vasfından çıkarılan illerde kurulmak üzere 1982 yılından önceki programlara göre teşvik belgesine bağlanmış yatırımlar 1985 yılı sonuna kadar kalkınmada öncelikli yöre yatırımları gibi teşviklerden yararlanmaya devam edeceklerdir. 1983 yılından itibaren komple ve/veya tevsii yatırımlarda yatırım süreci içinde gerçekleştirilen ihracat değerleri de yatırımın ihracat taahhüdü değerine sayılabilecektir.

İnşaat Faaliyeti

İnşaat sektöründe verilen inşaat ruhsatlarına göre, 1981 yılı toplam üretimi, yüzölçümü olarak yüzde 31.6 oranında gerileme göstermiştir. 1980 yılında gerileme yüzde 16.6 oranında olmuştu. İki yıl arka arkaya geriledikten sonra 1982'nin ilk on ayında inşaat faaliyeti, yüzölçümü olarak yüzde 7.7 oranında bir artış göstererek 15.7 milyon m²'den 16.9 milyon m²'ye yükselmiş bulunmaktadır.

YILLIK İNŞAAT DURUMU

Cinsi	(Bin m ²)		
	1979	1980	1981
Ev	7.264	5.852	5.013
Apartman	20.116	16.529	10.444
Ticari Yapılar	4.070	3.882	2.678
Sınai Yapılar	1.481	1.305	941
Sosyal ve Kültürel Yapılar	516	349	326
Diğerleri	633	505	482
Toplam	34.080	28.422	19.884

YILLIK İNŞAAT DURUMU

Cinsi	(Milyon TL.)			
	1979	1980	1981	1982*
Ev	34.621	47.350	48.042	22.893
Apartman	106.662	149.331	114.432	79.916
Ticari Yapılar	20.939	34.236	28.515	16.717
Sınai Yapılar	7.916	11.464	10.049	3.783
Sosyal ve Kültürel Yapılar	3.080	3.111	3.503	1.979
Diğerleri	3.492	4.047	4.796	2.957
Toplam	176.710	249.539	209.337	128.245

Kaynak: DİE

*1982 yılı Ocak-Haziran değerleridir.

İNŞAAT FAALİYETLERİ
(Ocak - Ekim)

	1981	% Değişim	1982	% Değişim
İnşaat Ruhsatları				
Sayı (Adet)	46.860	-16.1	43.182	- 7.8
Yüzölçümü (bin m ²)	15.769	-31.6	16.982	7.7
Değer (Mn. TL.)	165.459	-16.0	225.669	36.4
Birim Maliyet	10.493	22.9	13.288	26.6
Yapı Kullanma İzin Kağıtları				
Sayı (Adet)	44.547	- 4.6	40.234	- 9.7
Yüzölçümü (bin m ²)	12.261	- 8.7	12.202	- 0.5
Değer (Mn TL.)	132.675	20.2	161.262	21.5
Birim Maliyet	10.821	31.7	13.216	22.1

Ocak-Ekim itibariyle inşaatlarda birim maliyetler 13.288 liraya yükselmiştir. Geçen yıl aynı dönemde ortalama 10.493 lira düzeyinde oluşan metrekare maliyetlerinde 1982 yılında yüzde 26.6'lık bir artışın meydana geldiği görülmektedir.

Yapı kullanma izni verilen inşaatlarda ise yılın ilk 10 aylık döneminde metre kare maliyeti yüzde 22.1 artarak 13.216 liraya yükselmiştir.

Yatırım maddeleri ithalatı yatırım eğilimlerini doğrular mahiyettedir. 1982 yılı sekiz aylık yatırım malı ithalatı 1400 milyon dolardır. 1981 yılı eş dönemde yatırım malı ithalatı ise 1410 milyon dolar olmuştur. Bu verilerden hareketle yatırımda bir artış olmadığı sonucuna varabiliriz. Ortalama olarak bir 1982 yılında inşaat faaliyetlerinde bir gelişme olmadığı hatta yapı kullanma izinlerine göre inşaat yüzölçümü yüzde 0.5 oranında gerilediği görülmektedir. Yatırımın diğer bir göstergesi olan makine ve teçhizat ithalatı ise değişmediğine göre yatırımlarda reel olarak önemli bir artışın olmadığı anlaşılmaktadır.

YATIRIM MADDELERİ İTHALATI

(Milyon \$)

Aylar	İnşaat Malzemesi		Makine ve Teçhizat		Toplam	
	1981	1982	1981	1982	1981	1982
Ocak	11.0	12.8	142.9	120.1	153.9	132.9
Şubat	11.4	17.9	109.6	151.9	121.5	169.8
Mart	9.5	24.9	175.0	186.0	184.5	210.9
Nisan	23.3	13.6	213.5	182.2	236.8	195.8
Mayıs	12.9	11.5	189.3	158.9	202.2	170.4
Haziran	15.6	20.9	174.8	194.3	190.3	215.2
Temmuz	7.9	18.4	144.4	161.1	152.3	179.6
Ağustos	7.3	11.5	162.1	114.1	169.4	125.6
Eylül	16.4		183.0		199.4	
Ekim	11.2		114.7		125.9	
Kasım	12.3		169.2		181.4	
Aralık	28.6		261.4		289.9	
Toplam	167.3	131.6	2.039.9	1.268.5	2.207.2	1.400.1

AYLIK İNŞAAT DURUMU

Aylar	Bin m ²			Milyon TL.		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982
Ocak	1.846	1.357	864	14.263	14.852	10.561
Şubat	2.590	1.272	1.056	19.645	13.893	13.793
Mart	2.182	1.388	1.721	16.730	14.558	22.670
Nisan	2.324	1.934	1.925	17.360	19.920	24.975
Mayıs	2.493	2.149	2.155	22.041	21.971	28.488
Haziran	2.967	2.079	2.099	26.468	21.393	27.753
Temmuz	2.542	1.782	1.718	22.824	18.771	22.710
Ağustos	2.012	1.482	2.129	17.810	15.571	29.201
Eylül	2.371	1.600	1.584	22.855	16.840	22.637
Ekim	2.137	1.234	1.678	20.692	13.164	22.187
Kasım	2.168	1.703		21.357	17.911	
Aralık	2.790	1.904		27.494	20.490	
Toplam	28.422	19.884	16.982	219.539	209.337	225.669

Kaynak: DİE

4. Kamu Kesimi Dengesi

1981 yılı bütçe gelirleri, 1980 yılına kıyasla yüzde 53.6 oranında artarken harcamalar da yüzde 37.8 genişlemiştir. Toplam Konsolide Bütçe gelirlerinin yaklaşık olarak yüzde 81'i, yüzde 58.6 oranında artan vergi gelirlerinden kaynaklanmaktadır. Cari harcamalar yüzde 29.8 yatırım harcamaları yüzde 82.2 ve transfer harcamaları yüzde 30.2 yükselmiştir.

Bu gelişmelerin bir sonucu olarak 1981 yılında Türkiye 1980 yılında 159.6 milyar lira veya Gayri Safi Milli Hasılanın yüzde 3.6'sı kadar olan bütçe açığını 168.7 milyar lira veya Gayri Safi Milli Hasılanın yüzde 1.0'a kadar azaltmıştır.

1981 yılına ait vergi gelirleri 1980 yılına kıyasla yüzde 58.6 oranında bir artış göstermiştir. Aralık-Aralık Toptan Eşya Fiyat Endeksindeki yüzde 25.6'lık artış enflasyon oranı olarak alınırsa, toplam vergi gelirleri fiyat artışından daha hızlı artmıştır. 1980 yılında yüzde 16.9 olan vergilerin gayri safi milli hasılaya oranı bir yılda 18.1'e yükselmiştir. Vergi gelirleri 60'lı yılların başlarından itibaren dikkate değer bir gelişme göstermiştir.

1982 Mart ayında başlayan 1982 mali yılı, 1983'den itibaren, mali yıl ile takvim yılını birleştirmeyi amaçlayarak, yalnızca 10 ay sürmüştür.

1982 yılının on aylık bütçesi Türkiye'nin tüm ekonomik ve sosyal problemlerini hesaba katacak ve problemleri çözmeyi amaçlayan önlemleri ihtiva edecek şekilde hazırlanmıştır. Aynı zamanda bu bütçe yüzde 4.4 oranında gayri safi milli hasıla büyüme oranına ulaşmayı, enflasyon oranını azaltmayı ve bütün yurtiçi kaynakları faaliyete geçirmeyi amaçlamıştır.

KONSOLİDE BÜTÇE GELİR VE GİDERLERİ

(Milyar TL.)

	1980	1981	1982 (B)	1982 ¹ (T)	1982 ² (T)
Gelirler	956.7	1.469.7	1.804.7	1.530.0	1.835.0
Genel Bütçe	925.2	1.422.4	1.715.6	1.455.0	1.745.0
Vergi	749.8	1.189.0	1.449.1	1.228.0	1.545.0
Vergi Dışı Nor.G.	139.7	136.0	146.5	117.0	140.0
Özel Gelir ve Fonl.	35.7	97.4	120.0	50.0	60.0
Katma Bütçe	14.1	24.7	24.1	25.0	30.0
İç Borçlanma	17.4	22.6	65.0	50.0	60.0
Harcamalar	1.116.3	1.538.4	1.804.7	1.670.0	1.965.0
Cari	497.1	645.1	863.9	720.0	870.0
Personel	321.0	390.0	509.7	440.0	530.0
Diğer Cari	176.1	255.1	354.2	280.0	340.0
Yatırım	167.2	304.6	387.4	360.0	430.0
Transfer	452.0	588.7	553.4	590.0	665.0
Fark	-159.6	-68.7	-	-140.0	-130.0

Kaynak: 1983 Programı

(T) : Tahmin

(B) : Bütçe

¹On aylık

²12 aya kadar uyarlanmış

KONSOLİDE BÜTÇE GELİR VE HARCAMALARI
(Bütçe Teklifleri)

(Milyar TL.)

	1981 12 Aylık	1982 Bütçesi 10 Aylık	12 Aylık*
Harcamalar	1.538.4	1.804.7	2.165.6
Cari Harcamalar	617.7	863.9	1.036.7
Yatırım Harcamaları	329.4	387.4	464.9
Transfer Harcamaları	591.3	553.4	664.1
Gelirler	1.505.0	1.804.7	2.165.6
Genel Bütçe Gelirleri	1.480.3	1.715.6	2.058.7
Vergi Gelirleri	1.189.0	1.449.1	1.738.9
Vergi Dışı Normal Gelirler	136.0	146.5	175.8
Özel Gelirler ve Fonlar	155.3	120.0	144.0
Katma Bütçe Gelirleri	24.7	24.0	28.9
Bütçe Açığı	33.4	-	-
İç Borçlanma	-	65.0	78.0

*10 aylık bütçe tasarısına dayanılarak TOSİAD tarafından hesaplanmıştır.

1982 yılı bütçesinin ödenekleri 1.804 milyar TL.sıdır. Fakat bu yılın bütçesi on aylık bir zaman dilimine ait olduğu için 1981 yılı ile doğrudan bir mukayese yapmak güçtür. Bununla beraber, eğer 1982 yılı bütçesi 12 aylık düzenlenseydi toplam gelir ve harcamaların 2.165.6 milyar lira olacağı hesaplanabilir.

Vergiler, 1982 yılında bütçe gelirlerinin ana kaynağını oluşturmuştur. Genel bütçe gelirlerinin yüzde 84.5'inin bu kaynaktan geleceği, vergi dışı gelirler ile özel gelirler ve fonların genel bütçe gelirlerinin geri kalanını teşkil edeceği tahmin edilmiştir. 1982 yılı içinde yatırım için tahsis edilen 387.4 milyar liranın, özel kriterlere göre dağıtılması, birinci derecede önceliğin enerji sektörüne verilmesi, başlanmış fakat bitirilmemiş ve ihracata yönelik projelerin onu takip etmesi öngörülmüştür. Transfer harcamaları toplam harcamaların yüzde 30.7'sini, ya da 553.4 milyarını teşkil ederken, 863.9 milyar lirayı bulan cari harcamaların harcamalar kısmındaki en büyük kalemi oluşturacağı programlanmıştır.

GSMH'nın, HARCAMALARIN VE GELİRLERİN
YÜZDESİ OLARAK KONSOLİDE BÜTÇE AÇIKLARI

Yıllar	Harcama (1)	Gelir (2)	Açık (3)	GSMH (4)	(Milyar TL.) Yüzde		
					3/1	3/2	3/4
1977	240.6	200.1	-40.6	872.9	16.9	20.3	4.6
1978	350.7	326.7	-24.0	1.290.5	6.8	7.3	1.9
1979	616.5	558.5	-57.9	2.199.5	9.4	10.4	2.6
1980	1.116.2	956.7	-159.6	4.435.1	14.3	16.7	3.6
1981	1.538.4	1.469.7	-68.7	6.555.5	4.4	4.7	1.0
1982	1.670.0	1.530.0 ¹	-140.0	8.656.8	8.4	9.1	1.6
1982	1.965.0	1.835.2 ²	-130.0	8.656.8	6.6	7.1	1.5

¹On aylık gerçekleşme tahmini

²12 aya uyarlanmış gerçekleşme tahmini

GENEL BÜTÇEYE DAHİL KURULUŞLARIN
1982 YILI ÖDENEKLERİ

KURULUŞLAR	LİRA
Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği	1.312.956.000
Danışma Meclisi	401.799.000
Devlet Başkanlığı	281.421.000
Sayıştay	858.078.000
Anayasa Mahkemesi	85.418.000
Başbakanlık	9.324.005.000
Devlet Planlama Teşkilatı	1.675.281.000
Danıştay	381.312.000
Yargıtay	347.032.000
Devlet İstatistik Enstitüsü	871.737.000
Diyanet İşleri Başkanlığı	12.233.855.000
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	4.975.110.000
Adalet Bakanlığı	28.057.514.000
Milli Savunma Bakanlığı	312.700.000.000
İçişleri Bakanlığı	6.682.247.000
Emniyet Genel Müdürlüğü	57.952.605.000
Jandarma Genel Komutanlığı	35.679.514.000
Dışişleri Bakanlığı	12.867.155.000
Maliye Bakanlığı	835.065.490.000
Milli Eğitim Bakanlığı	187.657.832.000
Bayındırlık Bakanlığı	38.069.948.000
Ticaret Bakanlığı	1.274.540.000
Sağlık ve sosyal Yardım Bakanlığı	50.098.445.000
Gümrük ve Tekel Bakanlığı	3.035.062.000
Tarım ve Orman Bakanlığı	31.884.570.000
Devlet Meteoroloji İşleri Gen.Müd.	1.845.550.000
Ulaştırma Bakanlığı	12.296.675.000
Çalışma Bakanlığı	2.197.254.000
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	15.691.304.000
Kültür ve Turizm Bakanlığı	15.920.560.000
İmar ve İskan Bakanlığı	12.985.076.000
Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı	67.097.555.000
Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü	4.002.455.000
Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	8.802.349.000
Gençlik ve Spor Bakanlığı	902.162.000
Sosyal Güvenlik Bakanlığı	126.193.000
T O P L A M	1.780.640.059.000

BÜTÇE GELİRLERİ ARTIŞI

Yıllar	Cari Fiyatlarla		Sabit Fiyatlarla ¹	
	Genel Bütçe	Vergi Gelirleri	Genel Bütçe	Vergi Gelirleri
1977	183.6	168.2	42.8	39.2
1978	306.7	246.4	49.7	39.9
1979	515.4	405.5	48.2	38.0
1980	925.2	749.8	43.0	34.9
1981	1.413.2	1.189.0	46.3	38.9
1982 ²	1.745.0	1.545.0	44.8	39.6

BÜTÇE GELİRLERİ ARTIŞ YÜZDELERİ

Yıllar	Cari Fiyatlarla		Sabit Fiyatlarla	
	Genel Bütçe	Vergi Gelirleri	Genel Bütçe	Vergi Gelirleri
1977	30.5	32.4	4.4	5.9
1978	67.0	46.5	16.1	1.8
1979	68.0	64.6	- 3.0	- 4.8
1980	79.5	84.9	-10.8	- 8.2
1981	52.2	58.6	7.7	11.5
1982	23.6	29.9	- 3.2	1.8

¹GSMH zımni fiyat deflatörü ile 1968=100

²Gerçekleşme tahminine göre ve 12 aya uyarlanmış

1982 mali yılının ilk yedi ayında genel bütçe gelirleri geçen yılın aynı dönemine oranla yüzde 28.5 oranında artarak 940.4 milyar TL. olarak gerçekleşmiştir. Geçen sene bu oran yüzde 79.9 olmuştur. Bu dönemde vergi gelirleri yüzde 38.9 oranında artarken, geçen sene aynı dönemde yüzde 200.9 artış gösteren vergi dışı normal gelirler bu sene yüzde 31.3 azalmıştır. Aynı şekilde geçen sene Mart-Eylül döneminde yüzde 34.2 oranında artan özel gelirler ve fonlar 1982 senesinde de aynı oranda artış göstermiştir. Bu dönem zarfında Konsolide Bütçe Gelirlerindeki artış da (yüzde 29.9) geçen seneki artışın (yüzde 77.4) çok gerisinde kalmıştır.

1982 mali yılı sonunda harcamaların 1.670 milyar TL., gelirlerin ise 1.530 milyar TL. düzeyinde gerçekleşeceği hesaplanmıştır. Bu durumda bütçe açığı 140.0 milyar TL.sı olmaktadır. Bütçe açığının GSMH'ya oranı 1.6 olacaktır.

1979-1982 YILLARI KÜMÜLATİF TAHSİLAT MİKTARI
İLE ARTIŞ ORANLARI
(Mart - Eylül)

(Milyon TL.)

Gelirin Çeşidi	1980	% Artış	1981	% Artış	1982	% Artış
Konsolide Bütçe Toplamı	424.407	68.4	752.861	77.4	977.920	29.9
A)Genel Bütçe Toplamı	406.830	77.4	731.774	79.9	940.385	28.5
1)Vergi Geliri.Top.	359.251	71.0	608.367	69.3	845.149	38.9
a)Gelirlerden Alınan Vergiler	228.539	82.3	394.805	72.7	522.582	32.4
b)Servetten	2.646	49.6	14.707	455.8	15.275	3.9
c)Mallardan	50.361	49.8	69.266	37.5	129.503	87.0
d)Hizmetlerden	30.845	84.4	65.790	113.3	85.777	30.4
e)Dış Ticaretten	46.860	43.5	63.799	36.1	92.011	44.2
2)Vergi Dışı Normal Gel.	35.713	128.2	107.476	200.9	73.867	-31.3
3)Özel Gelir.ve Fon.Top.	11.866	239.1	15.929	34.2	21.369	34.1
B)İç İstikraz	10.837	-35.7	5.908	-45.5	14.480	145.1
C)Katma Bütçe Gelirleri						
Toplam	6.740	15.3	15.179	125.2	23.055	51.9

1982 yılında 1.715 milyar lira olarak gerçekleşeceği tahmin edilen genel bütçe gelirlerinin Kasım ayı sonunda 1.265 milyar lira düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu durumda 450 milyar liralık gelir açığı bulunmaktadır. Bütçe gerçekleşme oranı genel bütçe gelirlerinde yüzde 73.7, gelir vergisinde yüzde 70 ve kurumlar vergisinde yüzde 126 olmuştur. Konsolide bütçe gelirleri tahsilatında 1981 yılına oranla 1982 yılının Kasım ayı sonunda yüzde 22.3, genel bütçe tahsilatında ise yüzde 22.1'lik artış sağlanmıştır. Özel gelirler ve fonlar toplamında ve iç istikrazda gerçekleşme oranı geçen yıla oranla sırası ile yüzde 30.7 ve yüzde 9.3 daha düşük olmuştur.

1982 YILI GELİR GERÇEKLEŞMELERİ
(Ocak-Kasım)

(Milyar TL.)

	Bütçe Yasası	Tahsilat	Gerçekleşme %
Gelirden Alınan Vergiler	904.099	708.304	78.3
Servetten Alınan Verg.	24.100	19.214	79.7
Mallardan Alınan Verg.	191.600	174.972	91.3
Hizmetten Alınan Verg.	163.100	115.388	70.3
Dış Tic.Alını Vergiler	166.200	125.014	75.2
Vergi Dışı Gelirler	146.500	90.119	61.5
Özel Gelir ve Fonlar	120.041	32.146	26.8
Genel Bütçe Toplamı	1.715.640	1.265.157	73.7

VERGİ YOKU

Yıllar	G.S.M.H.	% Artış	Vergi Gelirleri	% Artış	Vergi Yükü
1971	192.6	30.3	31.4	36.6	16.3
1972	240.8	25.0	39.0	24.1	16.2
1973	309.8	28.7	51.9	33.2	16.8
1974	427.1	37.8	65.2	25.4	15.2
1975	535.8	25.4	95.0	45.8	17.7
1976	675.0	26.0	127.1	33.7	18.8
1977	872.9	29.3	168.4	32.4	19.3
1978	1.290.7	47.9	246.4	46.5	19.1
1979	2.199.5	70.4	405.5	64.5	18.4
1980	4.435.1	101.6	749.8	84.9	16.9
1981	6.564.3	48.0	1.189.0	58.6	18.1
1982	8.692.7	32.4	1.288.0 ¹	8.3	14.8
1982	8.692.7	32.4	1.545.0 ²	29.9	17.7

¹On aylık tahmin

²12 aya uyarlanmış

VERGİ YOKU
(3 senelik ortalamalar)

1963/65	yüzde	13.0	1972/74	yüzde	16.1
1966/68	yüzde	14.2	1975/77	yüzde	18.7
1969/71	yüzde	15.4	1978/80	yüzde	18.1

Kamu İktisadi Teşebbüsleri

KİT'ler tarafından yapılan yatırımlar, ilk üç planlı dönemde sürekli olarak artmıştır. KİT yatırımlarının birinci plan döneminde (1963-1967) toplam yatırımlar içindeki payı yüzde 15.9 idi. İkinci plan döneminde bu oran yüzde 20.6'ya, üçüncü plan döneminde ise yüzde 23.4'e yükselmiştir. KİT'lerin payı 1980'ne kadar artmaya devam etmiştir. 1980 yılında yatırım payları yüzde 32.6 iken 1981 yılında küçük bir azalış göstererek yüzde 32.4'e inmiş, 1982 yılında yüzde 30.4 olarak gerçekleşmiştir.

KİT YATIRIMLARININ EKONOMİ İÇİNDEKİ YERİ

Yıllar	Toplam Yatırımlar İçinde Pay	Kamu Yatırımları İçinde Pay
1963/67	15.9	34.8
1968/72	20.6	43.8
1973/77	23.4	50.0
1978/82	21.1	44.8
1978	27.0	54.1
1979	32.6	57.7
1980	32.4	53.3
1981	30.4	53.6
1982		

KİT yatırımlarının kamu yatırımları içindeki payı da 1980 senesinden sonra düşüş göstermiştir.

İşletmeci KİT'lerin finansman gereksinimleri artmaya devam etmektedir. 1981'de 449.0 milyar TL. olan bu gereksinimin 1982'de 469.1 milyar TL. olacağı tahmin edilmektedir. GSYİH'nın oranı olarak KİT'lerin finansman gereksinimleri 1981'de yüzde 7.0'dan 1982'de 5.5'e düşmüştür. En önemli finansman kaynağı olan bütçe transferleri 1981'de toplam finansman ihtiyacının yüzde 51'ini, 1982'de ise yüzde 51.7'sini sağlamıştır.

Toplam finansman ihtiyacının 1981 ve 1982 senelerinde yüzde 16.4'ü ve 22.8'i yabancı proje kredileri kanalı ile karşılanmıştır.

35 işletmeci KİT'in vergi öncesi toplam zararı-hazine desteği çıkarıldıktan sonra 1979'a kıyasla 1980'de geniş ölçüde azalmış ve 1981 yılında 1.7 milyar liralık kâr elde edilmiştir.

Son on yılda KİT'ler tarafından istihdam edilenlerin sayısında genel bir artış olmasına rağmen 1980'de 0.2 ve 1981'de 3.4 oranında bir azalma kaydedilmiştir. Boşalan kadrolara yeni personelin alınması konusunda getirilen sınırlamalar olumlu bir gelişme olmuş ve 1981'de boşalan kadroların, yalnızca yüzde 50'si doldurulmuştur.

1980 yılında, toplam ihracatın yüzde 12.5'i ve toplam ithalatın yüzde 65.2'si KİT'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. 1981 yılında ise KİT'lerin toplam ihracat ve ithalatındaki payları sırası ile yüzde 12.2'ye ve yüzde 58.2'ye düşmüştür. Bununla birlikte KİT'lerin hizmet ihracatı gelirleri yüzde 25.5 ve ticari ihracat gelirleri ise yüzde 58.8 artmıştır.

KİT FINANSMAN İHTİYAÇLARI VE KARŞILAMA BİÇİMLERİ

	1981	1982 Tahmin
Kaynak Ödeme Açığı	43.2	25.9
Yatırımlar	405.8	495.0
Temini Gereken Finansman	449.0	469.1
Finansman Kaynakları		
Bütçe	229.6	242.5
DYB	51.8	34.3
Dış Proje Kredileri	73.8	107.0
Destekleme ve Fiyat	93.8	67.0
İstikrar Fonu		18.3
Karşılık Paralar	-	

KİT'lerde İŞLETME DÖNEMİ SONUCU

(Milyar TL.)

	1979	1980	%	1981 Geçici	%	1982 Program	%
Kâr	20.7	67.5	226.1	136.0	101.5	144.8	6.5
KİT Sayısı	23	27		25		32	
Zarar	-17.5	-15.4	12.0	-25.2	-63.6	-15.2	39.7
KİT Sayısı	12	8		10		35	
Dönem Sonu kâr/zarar	3.1	52.0	1577.4	110.8	113.1	129.7	17.1
KİT Sayısı	35	35		35			
Hazine Desteği	74.1	75.1	1.4	109.1	45.3	82.5	-24.4
Net Kâr/Zarar (Vergi Öncesi)	-71.0	-23.1	67.5	1.7	107.4	47.1	2670.6

İŞLETMECİ KİT'lerin İSTİHDAM DURUMU

	1979	1980	%	1981 Tahmin	%	1982 Program	%
KİT Memur Kad. (1000 kişi)	279.5	285.0	1.97	284.9	-0.04	176.6	-38.0
İstihdam Toplam (1000 kişi)	548.4	547.4	-0.2	528.9	-3.4	551.1	4.2
Memur (1000 kişi)	159.9	160.7	0.5	161.8	0.7	162.3	0.3
İşçi (1000 kişi)	388.5	386.6	-0.5	367.1	-5.0	388.8	5.9

İTHALAT VE İHRACATTA KİT'lerin Payı

(000 Dolar)

	1980			1981		
	Toplam	KİT'ler	% Pay	Toplam	KİT'ler	% Pay
İthalat	7.909.444	5.159.942	65.2	8.924.574	5.193.664	58.2
a) Petrol	3.862.067	3.434.258	88.9	3.878.196	3.555.624	91.7
b) Petrol Dışı	4.047.377	1.725.684	42.6	5.046.378	1.638.040	32.5
Mal İhracatı	2.910.122	362.590	12.5	4.702.935	575.654	12.2
Hizmet İhr.	-	313.408	-	-	393.316	-
İhracat Toplam	2.910.122	675.998	-	-	968.970	-

5. Üretim

Tarımsal Üretim

1982 yılında tarım sektöründe olumlu bir gelişme sağlanmıştır. Pirinç, pamuk, fındık ve zeytin dışında önemli ürünlerde artışlar kaydedilmiştir.

1970-1982 döneminde üretimlerin de yüzde 50 oranında artış sağlanan ürünler buğday, arpa, patates, şeker pancarı, ayçiçeği ve zeytin olmuştur. Fındık ve üzüm üretiminde ise gerileme olmuştur.

BİTKİSEL ÜRÜNLER ÜRETİM TAHMİNLERİ VE GERÇEKLEŞMELER

Ürünler	1980 Üretim	1981 Üretim	1982 Üretim Tahmini
Hububat	24.323	25.394	26.304
Buğday	16.500	17.000	17.500
Arpa	5.300	5.900	6.300
Pirinç	113	193	178
Bakliyat	818	873	1.203
Endüstri Bitkileri			
Pamuk (Saf)	500	488	463
Tütün	228	177	200
Şeker Pancarı	6.766	11.165	11.500
Yumur Bitkiler			
Patates	3.000	3.000	3.050
Yağlı Tohumlar			
Ayçiçeği	750	575	600
Çiğit	800	781	787
Yer Fıstığı	41	57	60
Meyveler			
Şeftali	240	265	275
Elma	1.430	1.450	1.500
Narenciye	1.158	1.170	1.117
Fındık	250	350	220
Zeytin	1.350	1.400	1.100
İncir	205	250	275
Çay	476	192	300
Bostan	4.450	4.500	4.650
Sebzeler	7.530	7.674	7.850

Kaynak: DİE

TARIM ÜRÜNLERİ ÜRETİM ENDEKSİ
(1970=100)

Yıllar	Buğday	Arpa	Pirinç	Patates	Pamuk	Tütün	Şeker Pancarı	Ayciceği	Zeytin	Fındık	Ozüm	İncir
1970	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1971	135.0	123.3	109.4	109.7	130.5	116.0	140.0	124.0	47.9	65.1	100.1	91.1
1972	122.0	114.6	76.3	114.9	135.9	120.0	138.6	149.3	149.6	74.5	89.2	100.9
1973	100.0	89.2	99.4	114.9	128.2	99.5	119.8	149.3	48.8	98.0	86.9	88.8
1974	110.0	102.5	93.7	118.8	149.6	135.8	134.2	112.0	123.3	95.7	86.9	73.1
1975	147.5	138.5	93.7	130.0	120.0	133.4	163.4	130.1	82.4	124.3	84.3	81.8
1976	165.0	150.8	98.8	148.8	118.7	216.2	221.1	146.7	161.1	96.1	80.0	87.8
1977	165.0	146.2	103.1	146.2	143.7	165.5	211.5	121.3	58.7	113.7	82.6	81.8
1978	167.0	146.2	118.8	143.6	118.8	195.2	207.7	129.3	161.5	121.6	90.8	86.4
1979	175.0	161.2	140.6	149.9	119.1	144.5	205.9	157.3	63.1	117.6	90.9	93.5
1980	165.0	163.8	89.4	156.7	125.0	152.1	159.1	200.0	198.2	98.0	93.5	95.8
1981	170.0	181.5	123.8	156.7	122.0	118.1	262.5	153.3	205.6	137.3	96.1	116.8
1982*	175.0	193.8	111.3	159.3	115.7	133.5	270.4	160.0	161.5	86.3	93.5	128.5

Kaynak: DİE

*1982 yılı tahminidir.

Sınai Üretim

Seçilmiş maddelerin ilk dokuz aylık üretim Gerçekleşmeleri

1982 yılı ilk dokuz ayında geçen senenin aynı dönemine göre 23 temel maldan 19'unun üretimi artmış, 4'ünün üretimi ise azalmıştır. Üretimi azalan mallar şunlardır: Boraks (yüzde 46.9), fosfatlı gübreler (yüzde 33), blum (yüzde 3.6) ve ham petrol (yüzde 0.9).

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 120 civarında temel ve kritik mal ve hizmetin üretimi takip edilmektedir. 1982 yılı Ocak-Ağustos döneminde geçen yılın aynı dönemine oranla 55 kalem malın üretimi artmış, 50 kalem malınki ise azalmıştır. 10 malın üretimi aynı seviyede kalmıştır.

Madencilik kesiminde birçok malın üretimi azalmıştır. Özellikle bakır pirit (yüzde 93) ve barit (yüzde 75) üretimi önemli ölçüde gerilemiştir.

İçki tütün sektöründe filtreli sigara ve bira üretimi artarken, diğer malların üretimi yüzde 23 ile yüzde 62 arasında düşüş göstermiştir. Kimya sektöründe tuz üretimi yüzde 55, sodyum perborat üretimi yüzde 53 oranında artarken, boraks dekahidrat üretimi yüzde 57, karpit üretimi yüzde 62, etil alkol üretimi yüzde 29 oranında azalmıştır.

Gübre üretiminde de 12 kalem ürün arasında sadece ikisinin üretimi artmıştır. On ürünün üretimi yüzde 3 ile yüzde 59 arasında değişen oranlarda azalmıştır.

Bu dönemde kamyonet dışında diğer karayolu taşıtlarının üretimi ve traktör ve greyder lastikleri haricinde lastik üretiminde artışlar kaydedilmiştir.

SEÇİLMİŞ MADDELERİN ÜRETİMİ

Maddeler		Öretim Miktarı Ton Eylül 82	Öretim Değeri Bin TL Eylül 82	Birikimli Öretim Mik. Ton Ocak/Eylül 1981	Birikimli Öretim Mik. Ton Ocak/Eylül 1982	Değişme Oranı %
Benzin(normal)	(1)	144.349	15.715.241	1.261.368	1.206.855	4.3
Benzin(süper)	(1)	31.024	3.700.390	159.716	227.474	42.4
Gazyağı	(1)	24.819	1.674.781	196.667	208.298	5.9
Motorin	(1)	391.735	24.568.193	2.457.570	3.274.301	33.2
Fuel Oil(4,5,6)	(1)	511.335	23.339.722	3.750.409	4.714.562	25.7
Sıvılaştırılmış Petrol Gazı(LPG)	(1)	29.757	1.618.781	230.688	234.118	1.5
Gazete Kağıdı		13.883	1.453.550	93.362	106.565	14.1
Yazı Tabı Kağıdı		5.918	846.274	58.033	62.789	8.2
Çelik Blok	(2)	96.232	4.089.860	1.155.762	1.204.736	4.2
Pik	(2)	5.284	237.780	166.051	177.808	7.1
Köşebentler	(2)	9.604	672.280	69.252	86.715	25.2
Yuvarlaklar	(2)	19.860	1.231.320	356.264	406.929	14.2
Blum	(2)	42.654	1.812.795	672.649	648.520	- 3.6
Slap		82.659	3.513.008	586.919	697.258	18.8
Kütük	(2)	39.552	2.056.704	589.177	627.600	6.5
Blister Bakır		1.848	813.120	17.883	19.580	9.5
Sülfürik Asit		47.179	532.415	180.652	397.542	120.1
Amonyum Sülfat	(2)	38.320	775.405	223.350	340.843	52.6
Azotlu Gübreler		137.120	2.982.771	1.393.298	1.454.847	4.4
Fosfatlı Gübreler		174.837	2.670.635	1.910.803	1.280.554	-33.0
Çimento		1.483.945	8.272.993	11.256.399	12.168.090	8.1
Ham Petrol		195.506	-	1.762.443	1.746.493	- 0.9
Boraks		2.665	93.275	24.440	12.972	-46.9

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü

(1) Batman rafinerisi üretimini kapsamaz.

(2) Iskenderun Demir ve Çelik Fabrikaları üretimini kapsamaz.

1982 ve 1981 ÜRETİMLERİ
(İlk 8 Ay)
(Kümülatif)

Sektör (1)	Mal - Hizmet (2)	İşletme Nev'i (3)	Birim (4)	1982 (5)	1981 (6)	Üretim De- ğişmesi % (5/6)
Madencilik	Taş Kömürü	Kamu	Bin Ton	2.705	2.667	+ 1
	Linyit	"	" "	8.778	8.841	- 1
	Ham Petrol	Kamu+Özel	" "	1.553	1.571	- 1
	Bakır Konsantre	Kamu	" "	101	100	+ 1
	Alümina	"	" "	57	97	-41
	Volfram Konsan- tre	"	Ton	101	79	+28
	Boraks	"	Bin Ton	190	209	- 9
	Kolemanit	"	" "	230	293	-22
	Kükürt	"	" "	21	19	+11
	Fosfat	"	" "	21	29	-28
	Perlit	"	Ton	2.304	2.850	-19
	Kromit	"	Bin Ton	145	137	+ 6
	Bakır Pirit	"	" "	3.8	51	-93
	Barit	"	" "	14	56	-75
Gıda	Paketli Çay	"	" "	57	56	+ 2
	Kırmızı Et	"	" "	34	49	-31
	Beyaz Et	"	Ton	3.900	3.200	+22
	Pastörize Süt	"	Bin Lt.	13.689	11.674	+17
	Çiğ Süt	"	M. Lt.	76	58	+31
	Yem	"	Bin Ton	238	200	+19
İçki - Tütün	Filtreli Sigara	"	" "	29	26	+12
	Filtresiz Sigara	"	" "	10	19	-47
	Rakı	"	M. Lt.	24	31	-23
	Votka	"	Bin Lt.	1.017	2.658	-62
	Bira	"	M. Lt.	28	25	+12
	Şarap	"	Bin Lt.	2.627	3.765	-30
Dokuma - Deri	Pamuk İpliği	"	Ton	30.923	27.960	+11
	Yün İpliği	"	"	2.827	2.765	+ 2
	Pamuklu Ham Dok.	"	Bin M.	144.559	150.503	- 4
	Yünlü Ham Dokuma	"	Bin M.	4.298	3.790	+13
	Ham Makina Halısı	"	m ²	85.754	68.692	+25
	Ayakkabı	"	Bin Çift	1.753	1.837	- 5
Lastik	Binek Lastikleri	Özel	Bin Adet	905	637	+42
	Kamyon-Otobüs L.	"	" "	914	754	+21
	Traktör-Greyder L.	"	" "	226	292	-23
	İç Lastik	"	" "	1.399	1.235	+13

Sektör (1)	Mal - Hizmet (2)	İşletme Nev'i (3)	Birim (4)	1982 (5)	1981 (6)	Üretim De- ğişmesi % (5/6)
Kağıt	Kağıt	Kamu	Bin Ton	260	240	+ 8
	Yazı Tabı Kağıdı	"	" "	56	47	+19
	Gazete Kağıdı	"	" "	93	83	+12
	Sargılık Kağıt	"	" "	23	28	-18
	Oluklu Mukavva	"	" "	26	26	0
	Sigara Kağıdı	"	" "	1.6	1.7	- 6
	Kartonlar	"	" "	23	26	-12
	Kraft Torba Kağıdı	"	" "	37	29	+28
Orman Ürün- leri	Kereste	"	Bin m ³	206	197	+ 5
	Yonga Levha	"	" "	16	16	0
	Parke	"	Bin m ²	264	237	+11
	Lif Levha	"	Bin m ³	11	13	-15
	Ambalaj Sandığı	"	Bin Adet	811	795	+ 2
Kimya	Boraks Dekahidrat	"	Bin Ton	9	21	-57
	Borik Asid	"	" "	16	16	0
	Sodyum Perborat	"	" "	6.1	4	+53
	Karpit	"	" "	6.8	18	-62
	Tuz	"	" "	160	103	+55
	Etil Alkol	"	Bin lt.	4.672	6.612	-29
Petrokimya	Polivinil Klorür	"	Ton	24.491	26.248	- 7
	Polietilen	"	"	15.051	10.718	+40
	Karbon Siyahı	"	"	11.705	11.826	- 1
	Sentetik Kauçuk	"	"	19.788	19.274	+ 3
	Polistren	"	"	7.334	9.757	-25
	Kaprolaktam	"	"	12.839	9.104	+41
Petrol Ürün- leri	Benzin	Kamu+Özel	Bin Ton	1.316	1.226	+ 7
	Motorin	" "	" "	2.780	2.190	+27
	Fuel-Öil	" "	" "	4.321	3.332	+30
	Ham Petrol İşl.	" "	" "	10.179	8.316	+22
Gübre	Toplam Gübre	" "	" "	3.635	4.473	-19
	Amonyak	Kamu	" "	206	229	-10
	Sülfürik Asit	Kamu+Özel	" "	434	536	-19
	Fosforik Asit	" "	" "	90	169	-47
	Amonyum Sülfat	" "	" "	204	189	+ 8
	Amonyum Nitrat	Kamu	" "	39	40	- 3
	Kalsiyum Amon- yum Nitrat	" "	" "	682	563	+21
	Öre	" "	" "	261	302	-14
	Normal Süper fosfat	" "	" "	10	23	-57
	Triple Süper fosfat	Kamu+Özel	" "	195	474	-59
	Diamonyum Fasfat	" "	" "	191	201	- 5
	Kompoze Gübre	" "	" "	322	408	-21

Sektör (1)	Mal - Hizmet (2)	İşletme Nev'i (3)	Birim (4)	1982 (5)	1981 (6)	Üretim De- ğişmesi % (5/6)
Tarım Alet ve Makinaları	Traktör Bahçe Traktörü	Kamu+Özel "	Adet "	19.785 558	14.456 200	+37 +179
Demir Çelik	Kok Kömürü	Kamu	Bin Ton	1.297	1.202	+ 8
	Ham Demir	"	" "	1.395	1.242	+12
	Pik Demir	"	" "	173	154	+12
	Sıvı Çelik	Kamu+Özel	" "	1.745	1.571	+11
	Çelik Çekme Boru	Kamu	" "	3	4	-25
Demir Dışı Metaller	Blister Bakır	"	Ton	16.425	14.747	+11
	Sıvı Alüminyum	"	"	23.395	28.680	-18
	Külçe Çinko	"	"	9.415	12.937	-27
	Çinko Konsantre	"	"	827	1.013	-18
	Ferrokrom(DK)	"	"	6.847	7.271	- 6
	Ferrokrom(YK)	"	"	19.474	20.890	- 7
	Elektrolitik Bakır	Kamu+Özel	"	18.955	10.814	+75
	Kurşun Konsantre	Kamu	"	918	745	+23
Çimento ve Refrakter	Çimento	Kamu+Özel	Bin Ton	10.694	9.691	+10
	Bazik Refrakter	Kamu	Ton	19.482	22.547	-14
	Asidik Refrakter	"	"	15.210	23.384	-35
Enerji	Elektrik Ener- jisi	Kamu+Özel	M.Kwh	18.532	16.728	+11
Elektronik	Televizyon	Özel	Bin Adet	244	279	-13
	Telefon Santr.	"	Bin Hat	130	123	+ 6
Elektrikli Makinalar	Floresan	"	Bin Adet	3.533	3.688	- 4
	Ampul	"	" "	22.993	23.080	0
	Akümülatör	"	" "	261	231	+13
	Civa Buharlı Ampul	"	" "	52	54	- 4
Meslek, Bilim Ölçü- Kontrol	Tek Faz Elek. Sayacı	Kamu+Özel	Adet	405.000	435.442	- 7
	Üç Faz Elek. Sayacı	" "	"	26.981	13.325	+102
Karayolu Taşıtları	Otobüs-Midibüs	Özel	"	1.448	1.327	+ 9
	Minibüs	"	"	2.186	1.040	+110
	Otomobil	"	"	21.228	13.685	+55
	Kamyon	"	"	9.648	6.651	+45
	Kamyonet	"	"	2.504	3.227	-22
Demiryolu Taşıtları	Dizel Lokomotif	Kamu	"	-	13	-
	Yük Vagonu	"	"	487	542	-10
	Yolcu Vagonu	"	"	12	11	+ 9

Sektör (1)	Mal - Hizmet (2)	İşletme Nev'i (3)	Birim (4)	1982 (5)	1981 (6)	Üretim De- ğişmesi % (5/6)
Ulaştırma	Yolcu Taşımaları	Kamu	M.Y.-km	3.575	4.097	-13
	Yük Taşımaları	"	M.Ton-km	4.219	3.995	- 6
	Yolcu Taşımaları	"	M.Y.-mil	-	-	-
	Araç Taşımaları	"	M.Oto.mil	-	-	-
	Yolcu Taşımaları (Hava)	"	M.Y.-km	1.713	1.781	- 4

6. Özel Sektör İmalat Sanayiinde Kapasite Kullanımı, Üretim, İstihdam, Satış, Stok Birikimi ve Fiyat Artışları

İstanbul Sanayi Odası 1982 yılında üçer aylık dönemler halinde üye özel sektör işyerlerinden sağlanan kapasite kullanımı, üretim, istihdam, satış, stok birikimi, fiyat artışları ve bunlar hakkındaki beklentileri yayınlamaya başlamıştır.

Yayınlanan bilgilerden şu sonuçlar çıkmaktadır:

- Birinci üç ayda işyerlerinin yüzde 3.1'i işi durdururken bu oran ikinci üç ayda yüzde 4'e ve üçüncü üç ayda yüzde 4.2'ye yükselmiştir. Üretim, istihdam ve satışları etkileyen bu durum istikrar programının bazı işyerlerini daha olumsuz bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Oranın giderek artması başka marjinal işletmelerin de üretimlerini durduracaklarını işaret etmektedir.

- Anketlerden sağlanan bilgiler sanayi sektöründe hasılanın beklenenden daha düşük seviyede gerçekleşeceğini göstermektedir.

- İmalat sanayiinin tümü için hesaplanan kapasite kullanım oranları ikinci üç ayda az da olsa birinci üç ayın üstüne çıktıktan sonra, üçüncü üç ayda, yılın başındaki oranın da altına inmiştir. Tüm imalat sanayii için kapasite kullanımı ikinci üç ayda yüzde 66.7'den, yüzde 67'ye yükseldikten sonra, üçüncü üç ayda yüzde 65.3'e gerilemiştir.

- Gıda, içki, tütün ve metal ana sanayii hariç bütün sektörlerde Temmuz-Eylül kapasite kullanımı önceki iki dönemin altındadır.

- Birinci üç ayda en yüksek kapasite kullanımı kağıt ve basım sektörü (yüzde 75.8) ile gıda-içki-tütün sektöründe (yüzde 74), ikinci üç ayda taş toprağa dayalı sektör (yüzde 72.2) ve kağıt-basım'da (yüzde 72), üçüncü üç ayda ise gıda-içki-tütün sektörü ile (yüzde 74.5) kağıt-basım sektöründe (yüzde 69) meydana gelmiştir.

İmalat sanayiinin yüzde 20.7'si yüzde 40'ın altında kapasite ile çalışmaktadır. Alt sektörlerde durum daha da ciddidir.

İMALAT SANAYİNDE TAM KAPASİTEYİ
KULLANAMAMA NEDENLERİ

	1980 Ocak/Mart	1981 Ocak/Mart	1982 Ocak/Mart	1982 Nisan/Haziran	1982 Temmuz/Eylül
1) Talepteki Yetersizlik	20.1	29.5	50.4	49.5	49.1
İç Talep	-	-	37.2	36.2	35.8
Dış Talep	-	-	13.2	13.2	13.3
2) Finansman Sorunu	18.8	22.0	25.1	25.5	26.1
3) Hammadde Yetersizliği	22.7	18.3	17.2	17.7	16.8
Yerli Hammadde	-	-	7.5	8.3	6.4
İthal Hammadde	-	-	9.6	9.4	10.4
4) Enerji Sorunu	27.7	15.3	3.1	2.6	2.8
5) İşçi Sorunu	-	-	3.1	2.9	2.7
6) Altyapı	-	4.5	-	-	-
7) Diğer	12.7	10.5	0.8	1.6	2.2

Kaynak: İSO

- Üretimden stoklara yığılma ikinci üç ayda artarak üretimin yüzde 5'inden yüzde 6'sına yükseldikten sonra üçüncü üç ayda üretimin satışlardan daha hızlı azalmasından dolayı yüzde 2'ye gerilemiştir. Bu durum üretimi kısmak pahasına daha fazla stok birikiminden kaçınma kararlarının yaygın olduğunu göstermektedir.

Bu eğilimin yıl sonuna kadar devam etmesi halinde imalat sektörü hasıla artışının olumsuz etkilenmesi ve dördüncü milli gelir tahmininde imalat sanayii hasıla artış hızının gerilemesi muhtemeldir.

Birinci üç ayda üretimden stoklara birikim oranı en yüksek taş toprağa dayalı sanayide (yüzde 35.0) ve kağıt sektöründe (yüzde 13.0) görülmüştür. İkinci üç ayda stok birikimi aynı sektörlerde sırasıyla yüzde 22 ve yüzde 12, üçüncü üç ayda ise yüzde 19 ve yüzde 14 olmuştur. Görülüyorki bu iki sektörde kronik bir stok birikimi olmaktadır. Ancak birikim oranı kağıt için artarken, taş ve toprağa dayalı sektörde azalmaktadır.

Üçüncü üç ayda kimya sektöründe yüzde 3 ve metal eşya ve makine sektöründe yüzde 4 oranında stok azalması olmuştur.

Görülüyorki bu iki sektörde kronik bir stok birikimi olmaktadır. Ancak birikim oranı kağıt için artarken, taş ve toprağa dayalı sektörde azalmaktadır.

- Kapasite kullanımının düşüklüğüne rağmen fiyat artışları sürekliliğini muhafaza etmiş, imalat sanayinde ikinci üç ayda fiyatlar ortalama yüzde 5 oranında artmıştır. En yüksek fiyat artışı yüzde 10.86 ile kağıt ve yüzde 7.35 ile gıda-içki-tütün sektörlerinde görülmüştür.

Üçüncü üç ayda ikinciye kıyasla ortalama artış yüzde 6.1 olmuştur. En yüksek artış yüzde 10.81 ile kağıt, yüzde 7.28 ile kimya-petrol-plastik-lastik sanayinde gerçekleşmiştir.

- İstihdam üçüncü üç ayda üretimde çalışanlar için yüzde 1.77 oranında, diğer işlerde çalışanlar için yüzde 1.12 oranında gerilemiştir. İkinci üç ayda üretimde çalışanlar yüzde 1.65 oranında diğer işlerde çalışanlar yüzde 1.17 oranında artmıştı.

Metal ana sanayiinin	%33.3'ü
Taşa toprağa dayalı sanayinin	%27.5'i
Metal eşya makine sanayiinin	%25.0'ı
Kimya-petrol-plastik sanayiinin	%22.9'u

yüzde 40'ın altında kapasite ile çalışmaktadır. Bu kadar düşük kapasite ile çalışan işyerlerinin birim maliyetlerinin çok yüksek olması muhtemeldir.

İMALAT SANAYİİNDE
KAPASİTE KULLANIM ORANLARI

Sektörler	1981	1 9 8 2		
	Ortalaması	Ocak/Mart	Nisan/Haziran	Temmuz/Eylül
Gıda-İçki-Tütün	63.8	74.0	71.1	74.5
Dokuma-Giyim-Deri	68.5	70.8	71.2	68.3
Orman Ürünleri-Mobilya	52.1	60.8	61.8	53.4
Kağıt,Kağıt Or.,Basım	77.6	75.8	72.0	69.0
Kimya,Petrol,Lastik, Plastik	57.5	69.7	70.2	68.5
Taşa Toprağa Dayalı Sanayi	66.5	67.7	72.2	65.6
Metal Ana Sanayii	59.3	56.7	62.6	64.8
Metal Eşya Makina Tehizat, İlmi ve Mesleki Ölç- me Aletleri	47.6	62.0	59.8	56.3
Diğer	59.5	73.4	69.0	77.7
Toplam	62.1	66.7	67.0	65.3

Kaynak: İSO

- 1982 yılında tam kapasiteyi kullanamama nedenlerinin başında talepteki yetersizlik gelmektedir. Dış talep yetersizliği ağırlığını üç dönemde de aynen muhafaza etmiş, iç talep yetersizliğinin ağırlığı ise birinci üç ayda yüzde 37.2 iken üçüncü üç ayda yüzde 35.8'e gerilemiştir.

İkinci önemli faktör finansman sorunu olup giderek ağırlığını artırmış ilk üç ayda yüzde 25.1'den üçüncü üç ayda yüzde 26.1'e yükselmiştir.

Üçüncü etken olan hammadde yetersizliği sorunu yerli hammaddeler için azalırken, ithal malı hammaddeler için artmaktadır.

Gıda sektöründe çalışanlarda yüzde 8.3 oranında artış olmuştur. Diğer kesimlerde ise azalış vardır. Üçüncü üç ayda kimya sektöründe yüzde 3 oranında ve metal esya ve makine sektöründe yüzde 4 oranında stok azalması olmuştur.

İMALAT SANAYİİNDE 1982 YILI ÜRETİM
SATIŞLAR VE STOK DEĞİŞİMİ

(Milyar TL.)

Sektörler	I. Üç Ay			II. Üç Ay			III. Üç Ay		
	Üretim	Satışlar	Stok Değişmesi	Üretim	Satışlar	Stok Değişmesi	Üretim	Satışlar	Stok Değişmesi
Gıda-İçki-Tütün	20.8	20.8	1.0	25.3	24.9	1.0	25.4	25.7	2.0
Dokuma-Giyim-Deri	26.8	25.0	7.0	38.6	35.7	8.0	33.4	31.0	7.0
Orman Or.Mobilya	2.1	2.2	1.0	2.6	2.3	11.0	1.7	1.6	5.0
Kağıt,Kağıt Or. Basım	6.3	5.6	13.0	9.5	8.4	12.0	8.2	7.1	14.0
Kimya,Petrol, Lastik,Plastik	57.5	54.6	5.0	76.1	70.9	7.0	61.6	63.1	-3.0
Taşa Toprağa Dayalı Sanayi	11.9	8.8	35.0	16.6	13.5	22.0	18.8	15.7	19.0
Metal Ana Sanayi	17.0	16.7	1.0	20.6	21.4	4.0	22.4	21.4	4.0
Metal Esya,Makina Tehizat	68.7	66.8	2.0	73.3	69.7	5.0	61.3	63.2	-4.0
Diğer	1.3	1.1	20.0	1.8	1.6	7.0	1.4	1.6	-11.0
Toplam	212.4	201.6	5.0	264.5	248.5	6.0	235.2	230.4	2.0

Kaynak: İSO

Anket kapsamındaki kuruluşların yüzde 46.9'u satışların önümüzdeki dönemde artacağını tahmin etmektedir. Üretim konusunda ise beklentiler daha olumsuz bir görünüm arz etmektedir. Kuruluşların yüzde 33.8'i üretimin artacağını, yüzde 23.3'ü aynı kalacağını, yüzde 42.8'i ise azalacağını tahmin etmektedir. Yatırımlar konusunda da kötümser eğilimler ağırlığını korumaktadır. Gelecek dönemde yatırım yapmayı düşünenlerin oranı yüzde 14 iken, yatırım yapmayı düşünmeyenlerin oranı yüzde 85'tir.

7. İstihdam

İstihdam ve işsizlik hakkında yeterli bilgilere sahip değiliz. Eksik bilginin oluşturduğu boşluğu doldurabilmek için çeşitli kaynaklardan gelen kısmi bilgileri değerlendirmek gerekmektedir.

Açık işsizler: İş ve İşçi Bulma Kurumu iş bulmak için müracaat eden fakat kendilerine iş sağlanamayan kimselerdir. 1977 yılında 131.439 olan açık işsizlerin sayısı tedricen artarak 1981 Aralık ayında 341.336'ya ve Eylül 1982'de 437.432'ye yükselmiş bulunmaktadır.

İŞ MURACAATLARI VE AÇIK İŞSİZLİK

	1977	1978	1979	1980	1981	1982*
Sene içinde						
Müracaatlar	826.844	832.265	653.581	504.780	618.137	480.870
Açık işler	405.237	318.130	235.063	189.358	201.366	156.204
Toplam iş						
İmkânı	416.383	331.752	243.203	198.544	210.531	
Açık işsizler	131.439	152.954	189.467	263.354	341.336	437.432
Sene içinde işe						
Yerleştirilen-						
ler	376.834	296.925	211.531	163.426	74.523	125.381

*Ocak - Eylül

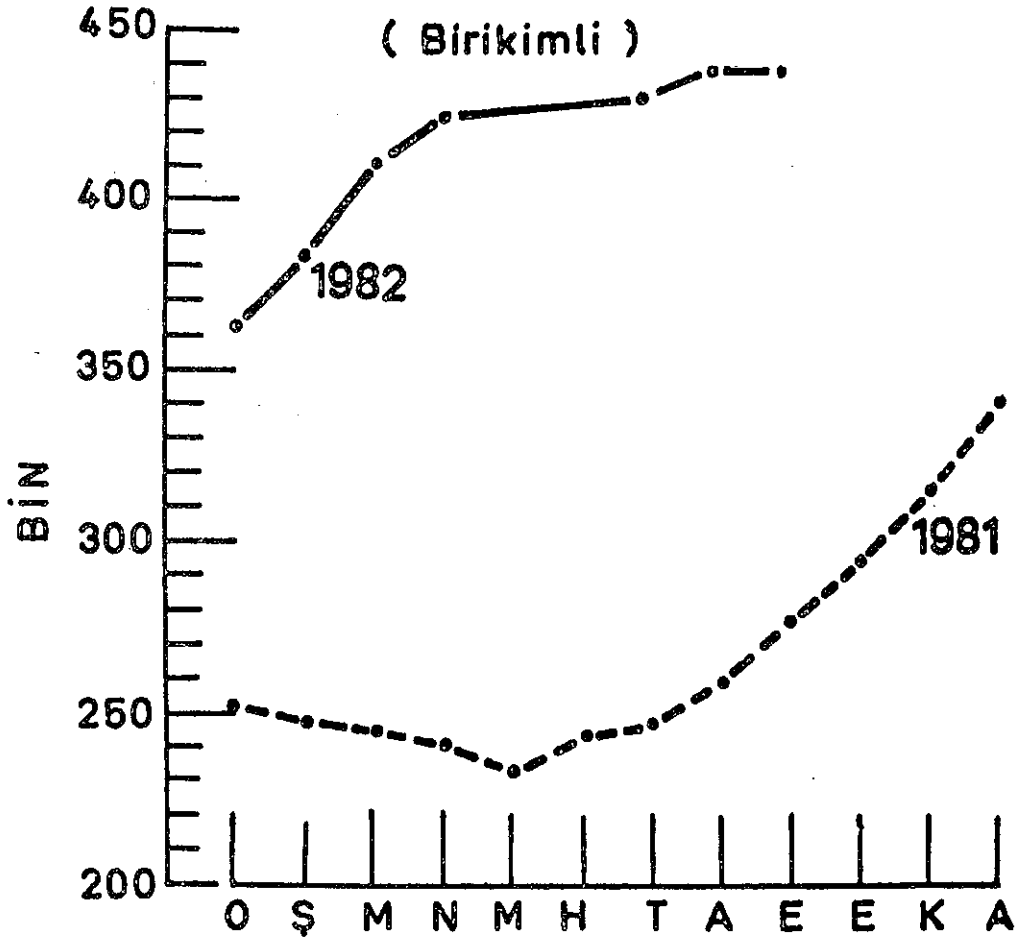
AÇIK İŞSİZLİK

Aylar	1980	1980/79 %	1981	1981/80 %	1982	1982/81 %
Ocak	201,892	+33.9	250,696	+24,2	361,320	+44,1
Şubat	220,828	+39.6	248,957	+12,7	384,522	+54,4
Mart	255,681	+41.6	245,076	- 4,2	411,552	+67,9
Nisan	271,692	+46.6	241,639	-11,0	425,396	+76,0
Mayıs	280,466	+50.6	233,263	-16,8	-	-
Haziran	282,801	+66.7	244,649	-13,5	-	-
Temmuz	281,034	+71.5	247,929	-11,8	428.302	+72.7
Ağustos	278,304	+83.5	260,785	- 6,3	436.554	+67.4
Eylül	248,874	+56.7	278,488	+11,9	437.432	+57.1
Ekim	244,813	+44.8	294,529	+20,3		
Kasım	246,624	+33.5	317,010	+28,5		
Aralık	263,354	+39.0	341,336	+29,6		

İşsizlik matematiği kısa dönemde çözüm olmadığını vurgulamaktadır. Yılda 450 bin civarında kişi sivil işgücüne ilave olmaktadır. Yüzde 4-4,5 kalkınma hızlarıyla ve düşük yatırım eğilimiyle 120-150 bin kişiye tarım dışı sektörlerde istihdam sağlanabilmektedir. Bu suretle toplam işgücü fazlasına yılda 300 bine yakın kişi ilave edilmektedir.

AÇIK İŞSİZLİK

(Birikimli)

İŞGÜCÜ FAZLASININ YAPISI
(Ekim 1979 - 1982)

(000 kişi)

	1979	1980	1981	Tahmin 1982
A)İşgücü Fazlası				
a)İş ve İşçi Bulma Kurumuna Kayıtlı İssizler	169.1	244.8	294.5	-
b)İş ve İşçi Bulma Kurumu Dışında İş Arayan İssizler	533.5	651.5	680.8	-
1)Aktif İssizler	702.6	896.3	975.3	1.104.3
2)İş Aramayan İssizler	964.0	1.055.0	1.300.0	1.515.2
Tarım Dışı İşgücü Fazlası	1.666.6	1.951.3	2.275.3	2.619.5
Tarımda Gizli İssizler	700.0	700.0	700.0	665.0
Toplam İşgücü Fazlası	2.366.6	2.651.3	2.975.3	3.284.5
B)İşgücü Fazlası Oranları				
Tarımdışı İstihdamın Yüzdesi Olarak Kayıtlı İssizler	3.0	4.3	5.0	-
Tarım Sektöründeki İstihdamın Yüzdesi Olarak Tarımda İşgücü Fazlası	7.35	7.34	7.35	7.01
Sivil İşgücü Arzının Yüzdesi Olarak Aktif İssizlik	4.16	5.22	5.53	6.11

İSTİHDAM HACMİNDE VE
İŞGÜCÜ FAZLASINDA DEĞİŞMELER
(Ekim 1978 - 1982)

(000 kişi)

	1978	1979	1980	1981	1982
Tarım Dışı Sektörlerde İlave İstihdam	136.6	15.4	-16.2	122.9	146.2
Toplam İlave İstihdam	128.0	-10.7	- 7.3	114.4	116.1
Sivil İşgücü Arzı	252.9	265.1	277.4	438.4	460.3
Tarım Dışı Sektörlerde İşgücü Fazlası	124.9	275.8	284.7	324.0	344.2
Tarımda İşgücü Fazlası	-20.0	-20.0	0	0	-35.0
Toplam İşgücü Fazlası	104.9	255.8	284.7	324.0	309.2

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı

Türkiye'de istihdam ve işsizlik ile ilgili istatistikler yeterli olmaktan ve gerçek durumu aksettirmekten uzaktır. Bu durum bazı çevreleri işgücü arzı fazlalığı rakamlarını doğrudan işsizlik olarak yorumlamaya ve sorunu gerçek boyutlarını aşan değerlendirmelere tabi tutmaya itmektedir.

İşsizlik terimi kuşkusuz açık, gizli işsizler ve verimsiz geçici işlerde çalışanları da kapsamaktadır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında benimsenen verimsiz ve geçici işlerde çalışanlar "iş aramayan işsiz" olarak tanımlanmıştır. İş aramayan işsizler iş bulunamayacağına inananlar, iş aramış ve iş bulmaktan ümidini kesmiş kimselerdir.

Benimsenen bu yaklaşım sonucu, ortaya çıkan işgücü fazlası rakamlarının çok küçük bir parçası gerçek açık işsizliği temsil etmekte ve resmi belgelerdeki bu verilerin, açık işsizlik dayanağı olarak kullanılması sonucu, ülkemizdeki gerçek işsizliğin boyutları olduğundan çok daha fazla gösterilmektedir.

Bu yaklaşım sonucu, DPT'nca yapılan işgücü piyasası tahminlerine göre toplam işgücü arz fazlası 1979'da 2.366.6 bin kişi, 1980'de 2.651.3 bin kişi ve 1981 yılında 2.975.3 kişiye ulaşmıştır. Bu işgücü fazlasının 700 bin kişisini tarımdaki gizli işsizler oluşturmaktadır. Aktif işsizler ise 1979'da 702.6 bin, 1980'de 896.3 bin ve 1981 yılında 975.3 kişi tahmin edilmiştir. Açık işsizlerin, gerçekte iş ve işçi Bulma Kurumuna kayıtlı olanları ise 1980 yılı Aralık ayı itibarıyla 263.354 kişi ve 1981 yılı Aralık sonu itibarıyla 341.336 kişidir.

1982 yılı için toplam işgücü fazlası 3.284.5 bin, tarımda gizli işsizler 665 bin, aktif işsizler ise 1.104.3 bin olarak tahmin edilmektedir.

II. PARASAL GÖSTERGELER

1. Para Arzı

1982 yılının Ocak-Kasım döneminde para arzı (M1) ve emisyon, geçen yılın aynı dönemine göre daha hızlı artarken, toplam mevduat artış hızı önemli ölçüde gerilemiştir. Ekim sonu itibarıyla Merkez Bankası kredilerinin de ilk on ayda yüzde 6.18 oranında gerileme kaydettiği gözlenmiştir. Merkez Bankası doğrudan kredileri 11 aylık dönemde 1.9 oranında bir gerileme kaydederken, toplam kredi stokunun 1981 Ocak-Kasım döneminde yüzde 40.3'lük artışına mukabil bu yılın eş döneminde ancak yüzde 16 oranında artabildiği görülmektedir. Merkez Bankası doğrudan kredileri kredi stokuna dahil olduğu için Merkez Bankası kredilerinin mutlak olarak azalması kredi stokunun artış hızını olumsuz yönde etkilemiştir.

BAŞLICA PARA VE KREDİ GÖSTERGELERİ

	(Milyar TL.)					
	1980 Aralık	1981 Kasım	1981 Aralık	1982 Kasım	% Değişim 1980/81	1981/82
Para Arzı*	704.0	777.9	972.1	1.140.7	10.5	17.3
Emisyon	217.5	283.7	280.7	456.2	30.4	62.5
Mevduat (Mev.Ban.)	745.5	1.203.1	1.509.5	2.027.7	61.4	34.3
MB Doğrudan Kredileri	367.0	466.3	495.2	486.0	27.1	- 1.9
Kredi Stoku	1.326.3	1.860.9	2.059.1	2.389.1	40.3	16.0

80/81, 81/82 ilk 11 aylık yüzde değişim

*Merkez Bankası dar tanımlı para arzı

Dar tanımlı para arzı (M1)nin geçen yılın ilk 11 aylık dönemine kıyasla daha hızlı artması dolaşımdaki paranın 1982 yılının ilk on ayında çok şiddetli bir şekilde artmasıyla ilgilidir. Geçen yılın ilk onbir ayında (Ocak-Kasım) yüzde 30.4 oranında artan dolaşımdaki para 1982'nin eş döneminde yüzde 62.5 oranında bir artış hızına ulaşmıştır.

Vadesiz tasarruf mevduatının geçen yıllık ilk 11 ayında bir yıl öncesine kıyasla yüzde 0.9 gerileme kaydetmesine karşın, 1982'nin ilk 11 ayında yüzde 11.4 artması da para arzının artışı yönünde etkin olmuştur. Buna mukabil, vadesiz ticari mevduatta 1981 yılının Ocak-Kasım döneminde 3.3 oranında artış, bu yılın eş döneminde ise yüzde 0.5 oranında bir azalma olmuştur.

Bu gelişmelere rağmen para arzı (M1) artışı sınırlı kalmıştır. 1981'in ilk 11 ayında yüzde 10.5 artan M1 1982'nin eş döneminde yüzde 17.3 oranında artmıştır. Bunun nedenlerinden birisi 1 Temmuz 1980'den itibaren vadesiz mevduatın düşük oranlarda artmasına mukabil vadeli tasarruf mevduatının hızla artmış olmasıdır.

PARA ARZINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

(Milyar TL.)

	31 Aralık 1980	Ekim 1981	Aralık 1981	Ekim 1982	Kasım 1982	% Değişim	
						80/81	81/82
Dolaşımdaki Para	217.5	301.7	280.7	445.7	456.2	30.4	62.5
Vadesiz Ticari Mev.	286.0	305.8	458.5	434.3	456.2	3.3	- 0.5
Vadesiz Tas.Mev.	197.4	197.9	228.5	252.3	254.5	- 0.9	11.4
TC M.B.'daki Mev.	21.8	45.2	7.8	10.5	10.5	-10.6	34.6
Vadeli Mevduat*	177.0	508.4	662.2	1.038.6	1.084.9	187.2	63.8
Para Arzı (M1)	704.0	822.6	972.1	1.136.2	1.140.7	10.5	17.3
M2(M1+Vadeli Mev.)	881.0	1.331.0	1.634.3	2.174.4	2.225.6	51.4	36.1

80/81, 81/82; 11 aylık yüzde değişim

*Mevduat sertifikası dahil

Vadeli mevduatın (mevduat sertifikaları dahil) ilavesiyle bulunan M2 para arzında 1982 yılının Ocak-Kasım döneminde yüzde 36.1 oranında artış olmuştur. Geçen yılın eş döneminde artış yüzde 51.4 oranında olmuştur. 1982 yılında geniş tanımlı para arzı (M2)'nin artış hızındaki gerileme vadeli mevduatın artış hızının geçen yılın yüzde 187.2 artış düzeyinden 1982'nin eşdöneminde yüzde 63.8'e gerilemesinden kaynaklanmaktadır.

1982 yılının ilk onbir ayında enflasyon oranının toptan eşya fiyatları endeksine göre yüzde 19.1, geçinme endekslerine göre yüzde 26.27 olduğu hesaba katılırsa M1 para arzının enflasyon oranından daha az arttığı M2 para arzındaki artışın da enflasyon oranının üstünde bir seviyede olduğu anlaşılmaktadır.

PARA ARZI

	31 Aralık 1980	31 Aralık 1981	% Değişim		29 Ekim 1982	İlk 10 Aylık % Değişim	1982 Kasım
			80/79	81/80			
Dolaşıma Çıkan							
Para (Emisyon)	278.6	386.4	51.4	38.7	515.5	33.4	514.4
Banka Kasaları	49.3	105.7	16.8	114.4	69.8	-33.9	58.2
Para Arzı	658.6	972.1	53.1	47.6	1.136.2	16.8	1.140.7
- Vadesiz Mevduat	426.1	687.0	43.8	61.2	686.6	-	710.7
Ticari Mevduat	244.6	458.5	60.2	87.4	434.3	5.2	456.2
Tasarruf Mevduatı	181.5	228.5	26.3	25.8	252.3	10.4	254.5
- MB'ndaki Mevduat	21.8	7.0	35.4	67.8	10.5	50.0	10.5
- Dolaşımdaki Para	229.3	280.7	62.7	51.4	445.7	58.7	456.2
Artırıcı Faktörler	1.948.6	3.228.4	76.5	65.6	4.060.6	25.7	4.117.2
- Kredi Stoku	1.217.1	2.059.1	54.1	69.1	2.382.1	15.6	2.389.1
MB Doğrudan Kredi	362.0	495.2	71.0	34.9	489.3	- 1.8	486.0
Mevduat Banka Kre.	678.8	1.318.7	57.4	94.2	1.613.6	22.3	1.535.8
K.Yat.Banka Kredileri	131.8	245.2	26.9	86.0	284.2	15.9	282.1
DYB(Ödeme Planına bağlı)	40.0	40.0	- 0.5	0	-	-	-
- Altın ve Döviz Mev.	109.6	143.3	285.9	30.7	226.5	58.0	199.4
- Diğer Plasmanlar	621.6	1.026.0	117.5	65.0	1.447.0	41.0	1.528.7
Azaltıcı Faktörler							
- Para Benzeri							
Likidite	356.9	1.168.5	131.4	227.4	1.644.0	40.6	1.708.5
Vadeli Tas.Mev.	150.7	511.7	64.5	239.5	809.9	58.2	854.4
Mevduat Sert.	17.9	150.5	-	740.7	228.7	51.9	230.5
Diğer Mevduat	91.4	160.3	64.6	75.3	203.4	26.8	232.1
MB Mevduatı	86.9	346.0	408.1	298.1	402.0	16.1	391.5
- Diğer Plasmanlar	931.6	1.083.4	92.0	16.2	1.272.8	17.4	1.230.3

Aylık değişmeler bakımından Temmuz'dan itibaren hem tedavüldeki para miktarında hem de para arzında önemli artışlar gözlenegelmektedir. Tedavüldeki paranın 12 aylık artış hızı Eylül'de yüzde 59.2, Ekim'de yüzde 52.5 olarak gerçekleşmiş olup, Kasım sonu itibariyle tedavüldeki para miktarı 456.2 milyar TL.sına yükselmiştir. Para arzı (M1)'in 12 aylık artış hızı Haziran-Temmuz'da yüzde 22.5 - 25'den Ağustos-Eylül'de yüzde 33 dolaylarına, Kasım sonu itibariyle de yüzde 46.6'ya yükselmiştir.

DOLAŞIMDAKİ PARA VE PARA ARZI

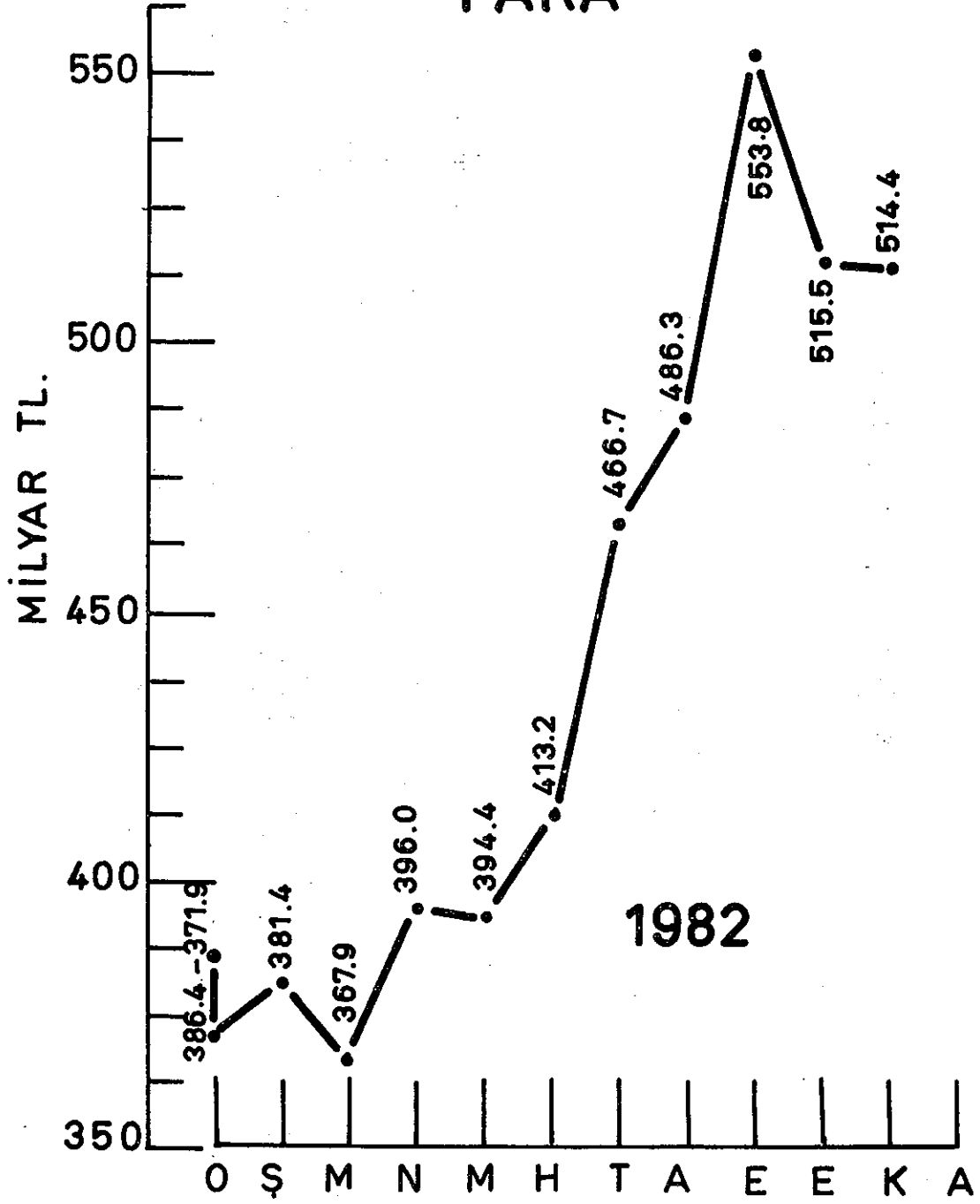
1982	M1	Tedavüldeki Para	% Değişim 81/82	
			M1	Ted. Para
Haziran	955.1	354.1	24.9	39.6
Temmuz	999.6	391.3	22.5	16.9
Ağustos	1.049.9	398.2	33.6	39.1
Eylül	1.093.7	453.3	33.3	59.2
Ekim	1.136.2	445.7	37.9	52.5
Kasım	1.140.7	456.2	46.6	60.8

2. Emisyon

1981 yılının ilk yedi ayında emisyon yüzde 45-50 oranında artmış bulunmaktaydı. Yılın son beş ayında ise emisyonun yıllık artış hızı yüzde 28-38 düzeyine indirilmişti.

1982 yılında ise bu durumun tersi bir trend gözlenmektedir. Yılın beş ayında ortalama yüzde 35'in altında seyreden yıllık emisyon artışının son altı ayda yüzde 40-50 yıllık artış hızına yükseldiği görülmektedir. 1981 sonunda emisyon 386.4 milyar TL. iken, Eylül 1982 sonu itibariyle 553.8 milyar TL.sına yükselmiş, müteakip iki ayda gerileme kaydederek Kasım 1982 sonu itibariyle 514.4 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönem zarfında fiilen dolaşımda olan para 280.7 milyar TL.sından yüzde 62.5 artışla bu yılın Kasım ayı sonunda 456.2 milyar TL.sına yükselmiştir. Emisyon artış hızı olan yüzde 33.1 ile dolaşımdaki para artış hızı olan yüzde 62.5 arasındaki fark banka kasalarındaki paranın yüzde 44.9 azalışla 105.7 milyar TL.sından 58.2 milyar TL.sına gerilemesinden kaynaklanmaktadır.

DOLAŞIMA ÇIKAN PARA

EMİSYONU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Aylar	1980/79			1981/80			1981/82		
	Artırıcı Faktörler	Azaltıcı Faktörler	Emisyon % Değ.	Artırıcı Faktörler	Azaltıcı Faktörler	Emisyon % Değ.	Artırıcı Faktörler	Azaltıcı Faktörler	Emisyon % Değ.
Ocak	911.0	722.4	188.6	1.430.5	1.155.4	275.1	3.211.3	2.346.7	371.9
Şubat	947.9	756.3	191.6	1.474.1	1.186.7	287.4	3.284.0	2.405.3	381.4
Mart	981.8	798.6	183.2	1.490.7	1.222.4	268.3	3.348.8	2.458.8	367.9
Nisan	1.060.7	858.2	202.5	1.587.6	1.282.3	300.3	3.485.8	2.241.3	396.0
Mayıs	1.060.4	865.1	195.3	1.577.5	1.286.0	291.5	3.589.0	2.595.9	394.4
Haziran	1.126.8	924.6	202.2	1.626.1	1.331.6	294.5	3.618.6	2.654.8	413.1
Temmuz	1.224.3	986.6	237.7	1.744.4	1.390.2	354.2	3.776.6	2.768.6	466.7
Ağustos	1.247.2	1.002.0	245.2	1.820.7	1.481.2	339.5	3.881.6	2.824.1	486.3
Eylül	1.275.1	1.012.6	262.5	1.850.2	1.514.3	335.0	3.972.1	2.872.4	553.8
Ekim	1.356.8	1.076.2	280.6	1.961.2	1.592.6	368.6	4.060.6	2.916.8	515.5
Kasım	1.382.1	1.104.5	277.6	2.947.5	2.116.0	361.6	4.117.2	2.938.8	514.4
Aralık	1.386.7	1.108.1	278.6	3.228.4	2.251.9	386.4			
			52.3			38.7			

(Milyar TL.)

Para arzını artırıcı faktörler ilk onbir ayda yüzde 27.5 oranında artarken, azaltıcı faktörler yüzde 30.5'lik bir artış göstermiştir. Artırıcı faktörler arasında kredi stoku çok az etkili olmuştur; artışlar daha çok altın ve döviz mevcudundaki artışlardan ve diğer plasmanların artışından kaynaklanmaktadır. Azaltıcı faktörler ise vadeli tasarruf mevduatındaki artışlardan etkilenmiştir.

3. Merkez Bankası Kredileri

IMF tarafından belirlenen kredi limitlerinin yılın ilk birkaç ayında aşılmasına rağmen, kredi stokunun 1982'de kontrollü bir gelişme izlediği görüldü. Gerçekte 1982 yılı ilk 11 aylık dönemde Merkez Bankasının kredileri ekonomiye enflasyonist bir baskı yapmayacak şekilde gelişmiştir. 4.12.1981 ile 3.12.1982 arasındaki 12 aylık dönemde toplam Merkez Bankası kredileri yüzde 0.3 oranında artış göstermiştir. Ancak Tarım Satış Kooperatiflerinin Ziraat Bankasına devredilmesi toplam Tarım Kooperatifleri kredilerinin 78 milyar TL.sından 13.9 TL.sına, yüzde 82.2 oranında azalmasına neden olmuştur. Tarım Kooperatifleri dışındaki Merkez Bankası kredileri 12 ayda yüzde 9.1 oranında artmıştır.

Kamu kesimine açılan krediler 517.1 milyar TL.sından 544.2 milyar TL.sına yükselerek yüzde 5.2 oranında artmıştır. En önemli artış KİT'lere verilen kredilerin 171.8 milyar TL.dan 195.7 milyar TL.sına yüzde 13.9 oranında artış göstermesidir.

Bankalara sağlanan krediler yüzde 18.1 oranında artmıştır. En önemli artışlar ticari senetler ve orta vadeli sınai kredilerde olmuştur.

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

(Milyar TL.)

	28.12.79	31.12.80	% Değişmeler		Mutlak Fark		4.12.81	3.12.82
			12.80/12.79	12.81/12.80	12.80/12.79	12.81/12.80		
Hazine Avansı	86.7	188.7	117.6	38.7	10.2	73.19	233.3	242.1
Hazine Kefaletine								
Haiz Bonolar	139.4	197.5	41.7	27.8	58.1	54.90	251.3	265.8
Katma Bütçeli İda.	27.9	35.7	28.0	64.7	7.8	23.10	60.3	51.7
Kamu İktisadi Teş.	92.6	142.5	53.9	22.4	49.9	31.90	171.8	195.7
Devlet Yatırım B.	19.3	19.3	-	- 0.5	-	- .10	19.2	18.3
Tahvil Üzerine Av.	18.6	19.2	3.2	-	0.6	-	19.2	18.8
Ticari Senetler	-	1.8	-	314.4	1.8	5.60	6.1	10.6
Mevduat Karşılık-								
larından Özel Fi.	7.2	7.2	-	-	-	-	7.2	6.9
Kamu Kesimine Kre.	252.1	414.5	64.4	32.2	162.4	133.70	517.1	544.2
Ticari Senetler	39.7	91.2	129.7	83.0	51.5	75.70	136.8	171.9
Tarım Senetleri	1.0	1.9	1.9	41.5	0.9	0.79	2.8	2.9
Tahvil Üzerine Av.	8.7	15.4	77.0	-39.7	6.7	6.12	9.3	7.0
Orta Vad.Sınai Kre.	7.7	10.8	-	177.7	3.1	19.20	25.3	73.8
Orta Vad.Tarımsal								
Krediler	-	0.1	-	-	0.1	0.29	-	-
İhracatı Teşvik								
Fonu Kredisi	2.2	5.7	159.1	213.5	3.5	12.12	19.9	1.3
Mev.Karşılıklarından								
Tarımsal Finansman	14.5	23.0	58.6	32.3	8.5	-	24.9	2.0
Toplam Banka Kre.	74.0	148.0	100.0	73.8	74.0	109.24	219.1	258.9
Tarım Satış Koop.								
Destekleme	29.6	46.9	58.4	67.2	17.3	31.53	57.3	5.5
Üreticiyi Güçlen-								
dirme	0.5	1.3	2.6	83.6	0.8	1.09	2.1	-
Tarım Kredi Koop.	14.9	44.5	198.7	-12.0	29.6	5.34	18.6	8.4
Toplam Tarım Koop.	45.0	92.7	106.0	29.4	47.7	27.29	78.0	13.9
Toplam MB Kredileri	371.1	655.2	76.6	41.2	284.1	270.26	814.2	817.0

Dikkat edici bir gelişme de yıllardanberi büyük artışlar göstermiş olan hazineye kısa vadeli avansın 1982 zarfında ancak yüzde 3.8 oranında artmış olmasıdır. Hazineye kısa vadeli avanslar 1980'de yüzde 117.6, 1981'de yüzde 38.7 artış gösterirken bu artış hızı 1982'de yüzde 3.8'e inmiştir.

MERKEZ BANKASI KREDİLERİNİN DAĞILIMI

	1979 Aralık	1980 Aralık	1981 Aralık	1982 Aralık
Kamu	68.0	63.3	61.6	66.6
Bankalar	19.8	22.6	27.0	31.7
Tarım Koop.	12.2	14.1	5.5	1.7
	100.0	100.0	100.0	100.0

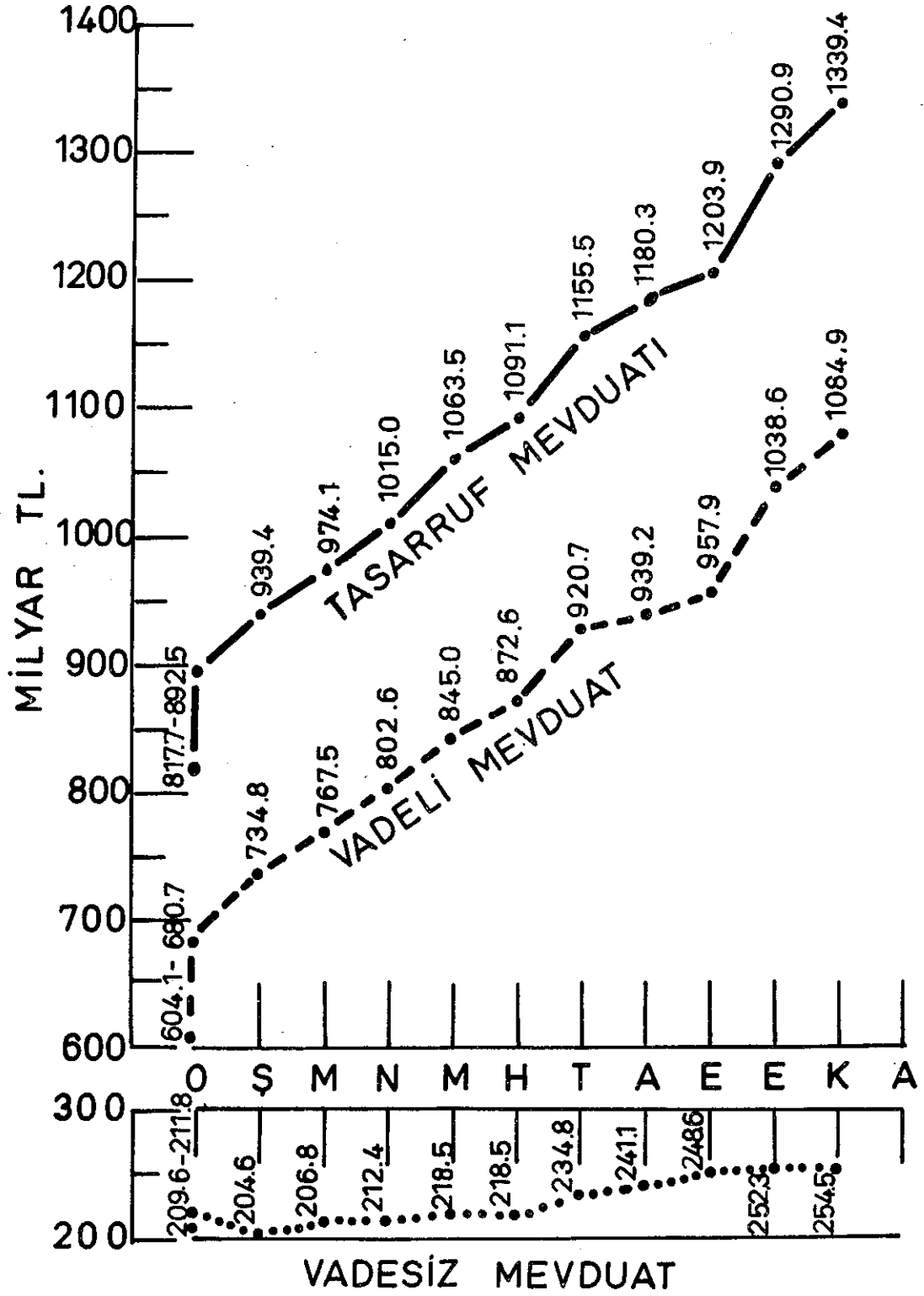
Merkez Bankasının kamu kesimine Bankalara ve Tarım Kooperatiflerine sağladığı kredilerin farklı artış oranları neticesi kredilerin dağılımında önemli değişimler olmuştur. 24 Ocak 1980 tedbirlerinin bir parçası olarak kamu kesimi kredilerinin payı Aralık 1979'da yüzde 68'den 1982 yılında yüzde 62.7'ye bankalara sağlanan krediler yüzde 19.8'den yüzde 31.8'e, Tarım Kooperatiflerine verilen krediler de yüzde 12.2'den yüzde 5.5'e gerilemiştir. Kasım 1982'de Tarım Kooperatiflerine açılan bazı kredilerin kalkmasıyla Tarım Kooperatiflerinin kredi payı yüzde 1.7'ye gerilemiştir.

4. Mevduat

1981 yılında önemli artış gösteren mevduatın 1982 yılında çok daha düşük artış oranları sergilediği gözlenmektedir. 1981 yılı ilk 11 ayında yüzde 61.4 artan toplam mevduat 1982 yılının eş döneminde yüzde 34.3 gibi düşük bir oranda artmıştır. Geçen yılın aynı dönemi zarfında yüzde 100.4 artış gösteren tasarruf mevduatı gerileme göstererek bu yılın eşdöneminde ancak yüzde 50.4 artabilmiştir. Artış hızında benzer bir gerileme de vadeli mevduatta (vadeli tasarruf+mevduat sertifikaları) gözlenmiş, 1981 Ocak-Kasım döneminde yüzde 214.2 artan bu mevduat türü 1982'nin eş döneminde ancak yüzde 63.7 gibi bir seviyede kalmıştır.

Toplam mevduat artış hızı kritik bir düzeye inmiş bulunmaktadır. 1982 yılında 11 aylık enflasyonun geçinme endekslerine göre yüzde 26-27 civarında gerçekleştiği hesaba katılırsa, toplam mevduat yüzde 34.3 artmakla enflasyonun biraz üstüne çıkmıştır. 1980 ikinci yarısında ve 1981 yılında toplam mevduatta gözlenen hızlı artışın bir kısmı toplam tasarrufların muhtelif tasarruf araçları arasındaki dağılımında vadeli mevduat lehine olan gelişmelerden kaynaklanmıştır. Vadeli mevduata ödenen yüksek faiz mali olmayan tasarrufları mali tasarruflara dönüştürmüş, vadeli mevduatı artırmıştır. 1982'de mevduat artış hızında gözlenen belirgin düşüşün mevduatta bundan sonra hızlı artışın tasarruf meylinde ve/veya gelirden sağlanacak artışla sağlanabileceğine işaret etmektedir.

MEVDUAT - 1982

MEVDUAT GELİŞMELERİ

	1980	1981	1981	1981	1981	1982	12 Aylık
	Aralık	Kasım	Aralık	26 Kasım	1981	1982	% Değişim
Toplam Mevduat	745.5	1.203.1	1.509.5	2.027.7	61.4	34.3	68.5
- Tasarruf Mevduatı	374.4	751.8	890.7	1.339.4	100.4	50.4	78.1
a) Vadeli	177.0	556.1	662.3	1.084.9	214.2	63.7	95.0
- Vadeli Tasarruf	154.6	439.6	511.7	854.4	184.3	67.0	94.3
- Mevduat Sert.	22.4	116.5	150.5	230.5	420.1	53.2	97.8
b) Vadesiz Mevduat	197.4	195.7	228.5	254.5	- 0.9	11.4	30.0
- Vadesiz Ticari	286.0	295.5	458.5	456.2	3.3	- 0.5	54.3
- Diğer Mevduat	85.0	155.8	160.3	232.1	83.3	44.8	48.9
1) Kamu Mevduat Bankaları	270.8	470.9	527.7	796.7	73.9	51.0	
- Vadesiz Ticari	79.6	92.1	117.4	137.0	15.7	16.7	
- Vadesiz Tasarruf	66.0	69.2	76.6	90.4	4.8	10.0	
- Vadeli Tasarruf	53.0	140.4	169.0	357.7	164.9	111.7	
- Mevduat Sertifikası	3.2	25.2	30.5	38.6	687.5	26.6	
2) Özel Mevduat Bankaları	459.4	707.8	952.7	1.183.4	54.1	24.2	
a) İlk 8 Özel Banka	445.2	674.5	905.2	1.086.7	51.5	20.0	
- Vadesiz Ticari	192.8	184.3	310.9	272.8	- 4.4	-12.3	
- Vadesiz Tasarruf	120.9	116.5	139.0	142.4	- 3.6	2.4	
- Vadeli Tasarruf	95.5	281.1	323.7	465.0	194.3	43.7	
- Mevduat Sertifikası	18.1	80.8	105.7	147.7	346.4	39.7	
b) Diğer Özel Mev. Bank.	14.2	33.3	47.5	96.7	134.5	103.6	
- Vadesiz Ticari	7.4	10.6	19.8	22.8	43.2	15.2	
- Vadesiz Tasarruf	2.8	3.8	4.3	5.3	35.7	23.3	
- Vadeli Tasarruf	3.3	11.8	12.5	30.5	257.6	144.0	
- Mevduat Sertifikası	0.4	7.1	10.8	38.2	1.675.0	253.7	
3) Yabancı Mevduat Bank.	15.3	24.5	29.0	47.6	60.1	64.1	
- Vadesiz Ticari	6.3	8.5	10.3	23.6	34.9	129.1	
- Vadesiz Tasarruf	3.7	6.2	8.5	16.4	67.6	92.9	
- Vadeli Tasarruf	2.7	6.3	6.6	1.3	133.3	-80.3	
- Mevduat Sertifikası	0.7	3.4	3.6	6.2	385.7	72.2	

1981 yılı yüzde değişimi 31 Aralık 1980'den Kasım 1981 sonuna,
1982 yılı yüzde değişimi 31 Aralık 1981'den 26 Kasım 1982 tarihine kadardır.

12 aylık değişme oranları daha iyimser bir eğilim sergilemektedir. Toplam mevduatın artış hızı Kasım 1981 - Kasım 1982 döneminde yüzde 68.5, vadeli mevduatın ise yüzde 95.0'dır.

Mevduat toplamak bakımından bütün bankalar aynı başarıyı gösterememişlerdir. Kamu bankalarının mevduatı ilk 11 aylık dönemde yüzde 51 oranında artarken, özel bankalarındaki yüzde 24.2 oranında, yabancı bankalarındaki ise yüzde 64.1 oranında artmıştır. Yabancı bankaların mevduatları geçen yılın aynı dönemine oranla daha hızlı oranda bir artış göstermiş, bu gelişme bu bankaların toplam mevduat içindeki nisbi paylarını artırmıştır.

Özel mevduat bankalarında vadesiz ticari mevduatta önemli gerilemeler olmuştur. Yabancı mevduat bankalarında ise vadeli tasarruf ve mevduat sertifikalarının da önemli gerilemeler olmuştur.

TOPLAM MEVDUATIN DAĞILIMI

(Milyar TL.)

	<u>Aralık</u> <u>1981</u>	<u>Kasım</u> <u>1982</u>
Toplam	1.509.5	2.027.7
Vadesiz Ticari	458.5	456.2
Vadesiz Tasarruf	228.4	254.5
Vadeli Tasarruf	662.2	1.084.9

(%)

	<u>1977</u>	<u>1978</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1981</u>	<u>Kasım</u> <u>1982</u>
Vadesiz Ticari	29.4	31.1	34.4	38.3	30.3	22.4
Vadesiz Tasarruf	39.2	37.1	32.4	25.9	15.1	12.5
Vadeli Tasarruf	18.4	19.0	20.7	23.1*	43.8*	53.5

*Vadeli Tasarruf + Mevduat Sertifikası

Mevduat türlerinde farklı gelişmelerin olması mevduat türlerinin paylarında önemli değişimler meydana getirmiştir. Vadesiz ticari mevduat 1980 öncesi dönemde süratle artmış toplam içindeki payı 1977'de yüzde 29.4'ten 1980'de yüzde 38.3'e yükselmiş, 1982'de yüzde 22.4'e gerilemiştir. Vadesiz tasarruf mevduatın toplam mevduat içindeki payı ise sürekli gerileme kaydederek 1982'de yüzde 12.5'e inmiştir. Buna mukabil vadeli tasarruf mevduatının payı ise sürekli bir artış trendi içinde 1977'de yüzde 18.4'ten Kasım 1982'de 53.5'e yükselmiştir.

1981 sonunda 3.9'a yükselmiş olan mevduat/emisyon oranı 1982 yılı Kasım sonunda yaklaşık bir seviyede (3.94) kalmıştır.

	<u>Toplam</u> <u>Mevduat</u>	<u>Emisyon</u>	<u>Mevduat</u> <u>Emisyon</u>
1979	434.0	182.9	2.37
1980	766.7	278.6	2.75
1981	1.509.5	386.5	3.90
1982 Kasım	2.027.7	514.4	3.94

Toplam mevduatın kurumsal dağılımı ilginç değişimler göstermektedir. Serbest faiz uygulamasıyla kamu mevduat bankalarının toplam mevduat içindeki payları yüzde 39'lardan 1981 yılında yüzde 34.9'a kadar inmiş, 1982 yılındaki gelişmelerle Kasım 1982'de yüzde 39.2'ye yükselmiştir. Sekiz özel banka ise bu eğilimin tam tersi olarak yüzde 57.9'dan 1981'de yüzde 59.9'a yükseltikten sonra süratle gerileyerek Kasım 1982'de 53.5'e gerilemiştir. Diğer özel bankaların nisbi durumları sürekli olarak iyileşerek yüzde 1.4'ten Kasım 1982'de yüzde 4.7'ye

yükselmiştir. Yabancı mevduat bankalarının toplam içindeki payı ise dalgalı bir seyir izlemiştir; 1981'de payları biraz gerileyen yabancı bankalar mevduatı 1982'deki gelişmelerden yarar görmüş, toplam içindeki payları yüzde 12.3'e yükselmiştir.

TOPLAM MEVDUATIN KURUMSAL DAĞILIMI

	1982					(%)
	Kasım	1981	1980	1979	1978	1977
Kamu Mevduat Bank.	39.2	34.9	36.3	38.9	39.4	39.5
Sekiz Büyük Özel B.	53.5	59.9	59.7	57.9	54.4	57.3
Diğer 15 Özel Banka	4.7	3.1	1.9	1.5	1.4	1.4
Yabancı Mev.Bank.	2.3	1.9	2.1	1.8	1.7	1.8

TOPLAM MEVDUATIN MEVDUAT TÜRLERİNE GÖRE
KURUMSAL DAĞILIMI

	1982	1981	1980	1979	1978	1977
						(%)
<u>Vadesiz Ticari Mev.</u>						
Kamu Bankaları	30.9	29.7	29.6	26.7	26.5	27.2
8 Büyük Özel Banka	60.2	66.0	65.5	68.4	69.2	68.4
Diğer 15 Özel Banka	4.2	4.0	2.6	2.4	2.3	2.3
Yabancı Bankalar	4.7	0.3	2.4	2.5	2.0	2.1
<u>Vadesiz Tas.Mevduatı</u>						
Kamu	35.8	35.0	35.0	36.0	35.6	35.6
8 Büyük Özel Banka	55.9	59.7	61.7	61.1	61.4	61.5
Diğer 15 Özel Banka	1.9	1.8	1.5	1.2	1.3	1.2
Yabancı Bankalar	6.3	3.5	1.8	1.7	1.7	1.8
<u>Vadeli Tasarruf Mev.</u>						
Kamu	41.1	37.2	35.4	38.5	37.8	38.5
8 Büyük Özel Banka	55.1	59.1	60.6	58.4	58.6	57.7
Diğer 15 Özel Banka	3.5	2.6	1.9	1.1	1.3	1.4
Yabancı Bankalar	0.3	1.1	2.1	2.0	2.4	2.3

5. Mevduat Bankaları Kredileri

Kasım sonu itibariyle mevduat bankaları kredilerinin yıllık artış oranı 1980'de yüzde 73.9, 1981'de yüzde 85 olarak oluştuktan sonra 1982 yılında önemli ölçüde gerileyerek yüzde 22.3'e düşmüştür. 1982 yılı boyunca kredi artış hızında gerileme olmuş Ocak 1982'de kredi artış hızı yüzde 69.8'den Ekim 1982'de yüzde 39.2'ye, Kasım'da yüzde 22.3'e düşmüştür. Kasım sonu itibariyle mevduat bankaları kredileri 1.535.8 milyon TL. sı seviyesinde bulunmaktaydı.

MEVDUAT BANKALARI KREDİLERİ

(Milyon TL.)

	1979	1980	1980/79 % Değ.	1981	1981/80 % Değ.	1982	1981/82 % Değ.
Ocak	288.757	441.444	52.9	759.067	72.0	1.288.9	69.8
Şubat	290.118	465.239	60.4	777.603	67.1	1.306.4	68.0
Mart	304.208	501.763	64.9	848.770	69.1	1.328.2	56.4
Nisan	310.308	508.953	64.0	888.567	74.6	1.408.0	58.4
Mayıs	317.560	524.139	65.0	940.794	79.5	1.440.7	53.1
Haziran	340.078	558.480	64.2	965.600	72.9	1.454.0	50.5
Temmuz	343.367	567.493	65.3	1.038.700	83.0	1.510.3	45.4
Ağustos	342.183	576.287	68.4	1.058.900	83.7	1.514.8	43.0
Eylül	355.382	632.677	78.0	1.079.400	70.6	1.520.4	40.8
Ekim	377.806	660.371	74.8	1.158.700	75.5	1.613.6	39.2
Kasım	390.156	678.511	73.9	1.255.240	85.0	1.535.8	22.3
Aralık	446.188	789.515	76.9	1.563.900	98.0		

Kaynak: Merkez Bankası

Mevduat bankalararası krediler hariçtir.

Kasım 1982'de mevduat bankalarının kredileri toplam mevduatlarının yüzde 75.7' sine gerilemiş bulunmaktadır. Bu eğilim Kasım ayında kredi hacminde gözlenen 77.8 milyon TL.lık gerileme yanında mevduatın büyük çapta faizlerin eklenmesi suretiyle artmasından kaynaklanmaktadır.

KREDİ STOKU

(Milyar TL.)

	1978 Aralık	1979 Ekim	1979 Aralık	1980 Ekim	1980 Aralık	1981 Mayıs	1981 Ekim	1981 Aralık	1982 Eylül	1982 Kasım
Merkez Bankası (Dolaysız)	124.2	206.9	214.5	344.4	366.9	399.3	457.7	495.2	496.1	486.0
Kamu İdareleri	56.6	90.2	91.7	171.1	188.7	222.6				
Kamu Girişimleri	67.6	116.7	123.7	173.3	178.3	176.6				
Mevduat Bankaları	296.3	377.8	446.2	660.4	789.5	940.8	1147.5	1318.7	1520.4	1535.8
Kamu İdareleri	9.7	10.9	10.9	10.5	10.7	11.7				
Kamu Girişimleri	33.7	39.3	65.1	115.2	138.0	168.8				
Özel Girişimler ve Hanehalkı	252.9	327.6	370.1	534.7	640.8	760.3				
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	105.4	129.5	135.4	161.2	169.8	178.9	217.3	254.2	383.5	282.1
Kamu İdareleri	0.06	0.05	0.06	0.04	0.06	0.09				
Kamu Girişimleri	90.8	104.4	109.3	115.7	121.4	126.5				
Özel Girişimler ve Hanehalkı	14.6	25.0	26.1	45.5	48.4	52.3				
Toplam	526.0	714.3	796.1	1165.9	1326.3	1518.9	1822.5	2068.1	2400.0	2303.9

Kaynak: TC Merkez Bankası

Kasım 1982'de kredi stoku 12 aylık dönem içinde yüzde 16 artarak 2.4 trilyona yaklaşmıştır. Sabit fiyatlarla ifade edildiğinde, Ekim 1980'de 40.6 milyar (sabit TL.) olan kredi stoku Ekim 1981'de 49 milyar TL.sına ve Ekim 1982'de de 52.9 milyar TL.sına yükselmiştir.

REEL KREDİ STOKU

		Kredi Stoku	TEFE 1963=100	Sabit Fiyat- larla Kredi Stoku
Aralık	1977	414.2	584.8	70.8
Aralık	1978	526.0	869.9	60.5
Ekim	1979	714.3	1.402.8	50.9
Aralık	1979	796.1	1.577.8	50.5
Ekim	1980	1.165.9	2.872.1	40.6
Aralık	1980	1.326.3	3.071.4	43.2
Ekim	1981	1.822.5	3.721.1	49.0
Aralık	1981	2.068.1	3.858.8	53.6
Ekim	1982	2.387.1	4.510.9	52.9

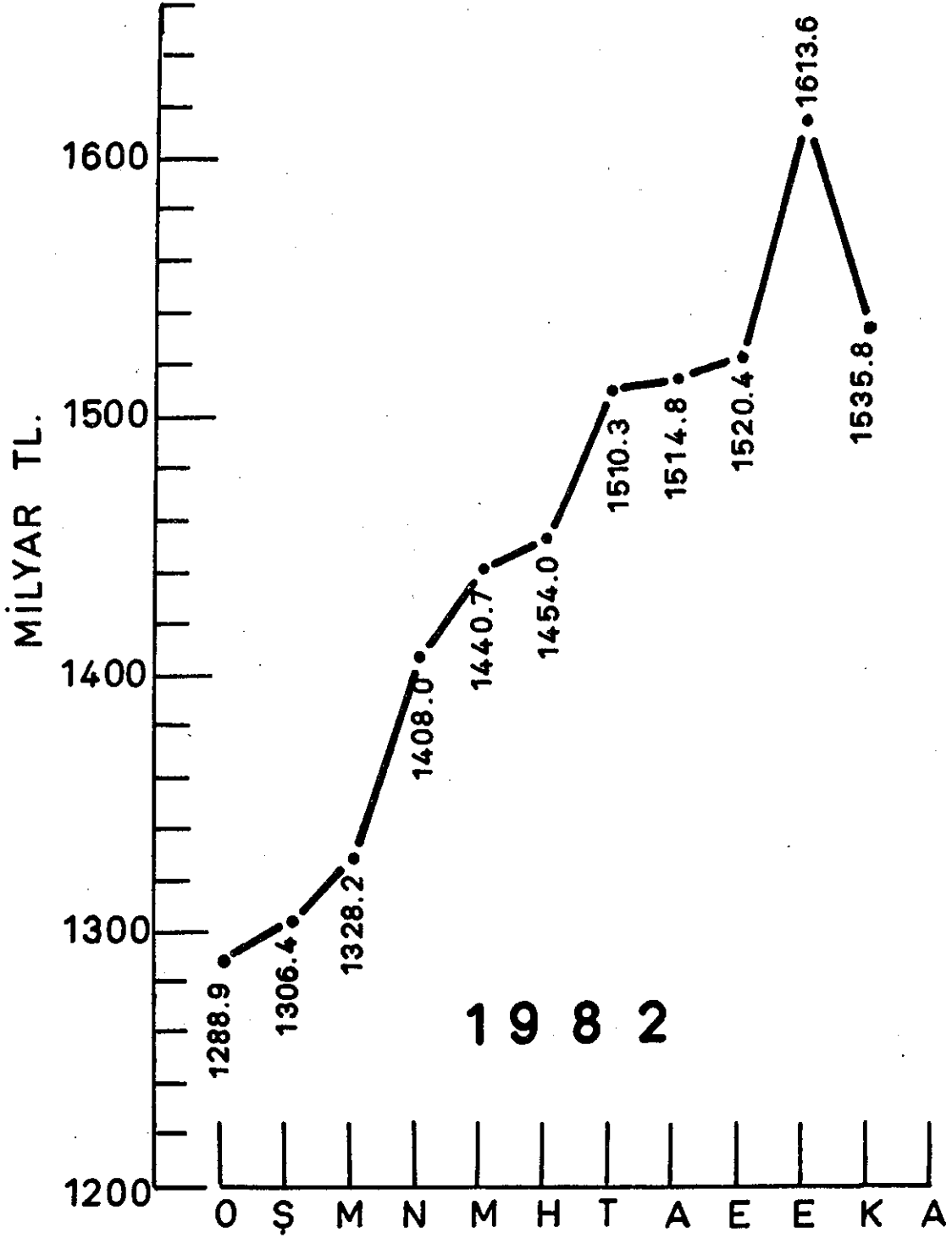
Kredi stoku içinde Merkez Bankasının doğrudan kredileri gerileyerek Aralık 1980'de yüzde 27.7'den Kasım 1982'de yüzde 21.0'a düşerken, mevduat bankalarının payı ise Aralık 1979'da yüzde 56.1'den Kasım 1982'de yüzde 66.6'ya yükselmiştir. Kalkınma bankalarının payı ise yüzde 12.4 civarında olmuştur.

1982 yılı içinde Merkez Bankası kredilerinin toplam kredi stoku içindeki payında yüzde 23.9'dan yüzde 21.0'a bir gerileme görülürken, kalkınma bankalarının kredileri Aralık 1981'den Kasım 1982'ye 27.9 milyar TL.lık, yani yüzde 10'luk bir artış kaydetmiştir. Yatırım bankalarının açtığı kredilerin 1982'de kaydettiği düşük artış hızı, bu yıl içinde gözlenen düşük yatırım talebine işaret etmektedir.

KREDİ STOKU

	1978	1979	1980	1981	1981	1982	1982
	Aralık	Aralık	Aralık	Mayıs	Ekim	Aralık	Kasım
Merkez Bankası	23.6	26.9	27.7	26.3	25.3	23.9	21.0
Kamu İdareleri	10.8	11.5	14.2	14.7			
Kamu Girişimleri	12.8	15.4	13.4	11.6			
Mevduat Bankaları	56.3	56.1	59.5	61.9	64.0	63.7	66.6
Kamu Girişimleri	6.4	8.2	10.4	11.1			
Özel Girişimler	48.1	46.5	48.3	50.0			
Kamu İdareleri	1.8	1.4	0.8	0.8			
Kalkınma Bankaları	20.0	17.0	12.8	11.8	10.7	12.2	12.4
Kamu Girişimleri	17.2	13.7	9.1	8.4			
Özel Girişimler	2.3	3.3	3.7	3.4			
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Toplam Kamu Gir.	36.4	37.3	32.9	31.1			
Toplam Özel Gir.	50.9	49.8	52.0	53.4			
Toplam Kamu İda.	12.6	12.9	15.0	15.4			

MEVDUAT BANKALARI KREDİLERİ

6. Sermaye Piyasası

Özel sektör 1981 yılında 16 milyar TL.lık tahvil ihraç etmiştir. Bu rakam 1980 yılında erişilen 18 milyar TL.lık rekorun yüzde 11 oranında altındadır. 1982 yılının ilk yedi ayında 8.775 milyon TL.lık tahvil ihraç edilmiştir. 1981 yılında özel ve kamu sektörünün toplam tahvil ihracı rekor bir düzeye çıkmış ve 151 milyar TL.lık tahvil ihraç edilmişti. 1982 yılında 65 milyar kamu sektörünce 15 milyar TL.sı özel sektörde 80 milyar TL.lık tahvil ihraç edildiği tahmin edilmektedir. Özel sektörce ihraç edilen tahvillerin toplam içindeki payı yüzde 18.7'dir. Bu oran geçmişte en yüksek düzeye 1980 yılında yüzde 19.2 ile erişmişti.

1982 yılında borsa kotuna alınan hisse senetleri Temmuz sonu itibariyle 66.9 milyar TL. olmuştur. Hisse senedi ihracındaki artış iki bankanın sermaye artırımından ileri gelmiştir.

Bakanlar Kuruluna sevk edilen "Yeniden Değerlendirme" tasarısı işletmelerin özsermaye sınırını yükseltmek suretiyle yeni tahvil ihraçlarına imkan sağlayacak ve bu suretle de şirketleri mevcut nakit sıkıntısını aşmada yardımcı olabilecek bir gelişme olarak görülmektedir. Tatbik edilirse, işletmelerin son yıllardaki yüksek enflasyona rağmen artış gösterememiş, varlık yapılarını ve mali güçlerini daha gerçekçi bir şekilde ortaya koymalarını sağlayabilecektir. Bu aynı zamanda işletmelerin nakit sıkıntılarını gidermede yeni kaynaklar bulmalarını mümkün kılacaktır.

1982 yılında hisse senedi fiyat endeksi yılın ilk üç ayında 100'ün altında seyrederken artmaya başlamış ve Ekim ayında 115.27 düzeyine yükselmiştir. Kasım ayında ise hisse senedi fiyat endeksi önemli bir sıçrama göstererek 132.45'e yükselerek son üç yılın en yüksek düzeyine ulaştı. Bu son gelişmenin faaliyet yılının sonuna geliniyor olması dolayısıyla işletmelerin kâr dağıtımları ile ilgili beklentilerden, Maliye Bakanlığının hisse senedi piyasasını canlandırmak için bazı tedbirler getireceği yolundaki söylentilerden ve mevsimlik gelişmelerden kaynaklandığı söylenebilir.

HİSSE SENEDİ FİYAT İNDEKSİ (Ocak 1974=100)

Aylar	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Ocak	95.26	118.85	118.91	142.21	144.23	101.76	87.04	94.18
Şubat	96.11	118.57	120.82	144.09	144.25	105.08	90.24	94.60
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79	110.80	91.76	97.99
Nisan	97.86	125.34	136.12	166.05	122.40	104.31	90.37	101.49
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40	101.63	91.66	102.66
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	121.36	101.90	91.83	106.38
Temmuz	94.58	119.81	128.22	143.21	121.69	98.18	97.63	106.22
Ağustos	96.33	124.15	125.56	135.39	119.05	95.18	98.53	113.08
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	119.48	89.12	97.89	112.47
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	115.69	94.21	97.35	115.27
Kasım	104.46	119.19	139.00	138.71	107.66	94.51	100.27	132.45
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	107.81	94.64	94.18	133.33

Kaynak: Banka ve Ekonomik Yorumlar.

TAHVİL İHRACI

(Milyar TL.)

Yıllar	Kamu	Özel	Toplam İçinde Yüzde Pay Kamu	Özel
1975	13.9	1.4	90.9	9.1
1976	20.7	1.7	92.4	7.6
1977	40.1	1.6	96.2	3.8
1978	35.5	2.2	94.2	5.8
1979	35.8	4.9	88.0	12.0
1980	75.8	18.0	80.8	19.2
1981	135.0	16.0	89.4	10.6
1982	65.0	15.0	81.3	18.7

TAHVİL VE HİSSE SENEDİ İHRACI

(Milyar TL.)

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
Kamu Sektörü	20.7	40.1	35.5	35.8	75.8	135.0	65.0
- Devlet İç Borç- lanma Tahvilleri	12.0	19.5	20.0	35.5	50.0	70.0	60.0
- İç İstikraz Hazine Bonoları	-	-	-	-	10.0	65.0	-
- Devlet Yatırım Bankası Tahvilleri	8.5	20.2	15.0	-	15.0	-	-
- T.Emlak Kredi Banka- sı Tahvilleri	0.2	0.4	0.5	0.4	0.8	-	5.0
Özel Sektör	3.3	4.5	6.0	12.0	39.9	41.3	
- Tahvil	1.7	1.6	2.2	4.9	18.0	16.0	15.0
- Hisse Senedi ¹	1.6	2.9	3.8	1.7	21.9	25.3	
Toplam	24.0	44.6	41.5	47.9	115.7	176.3	

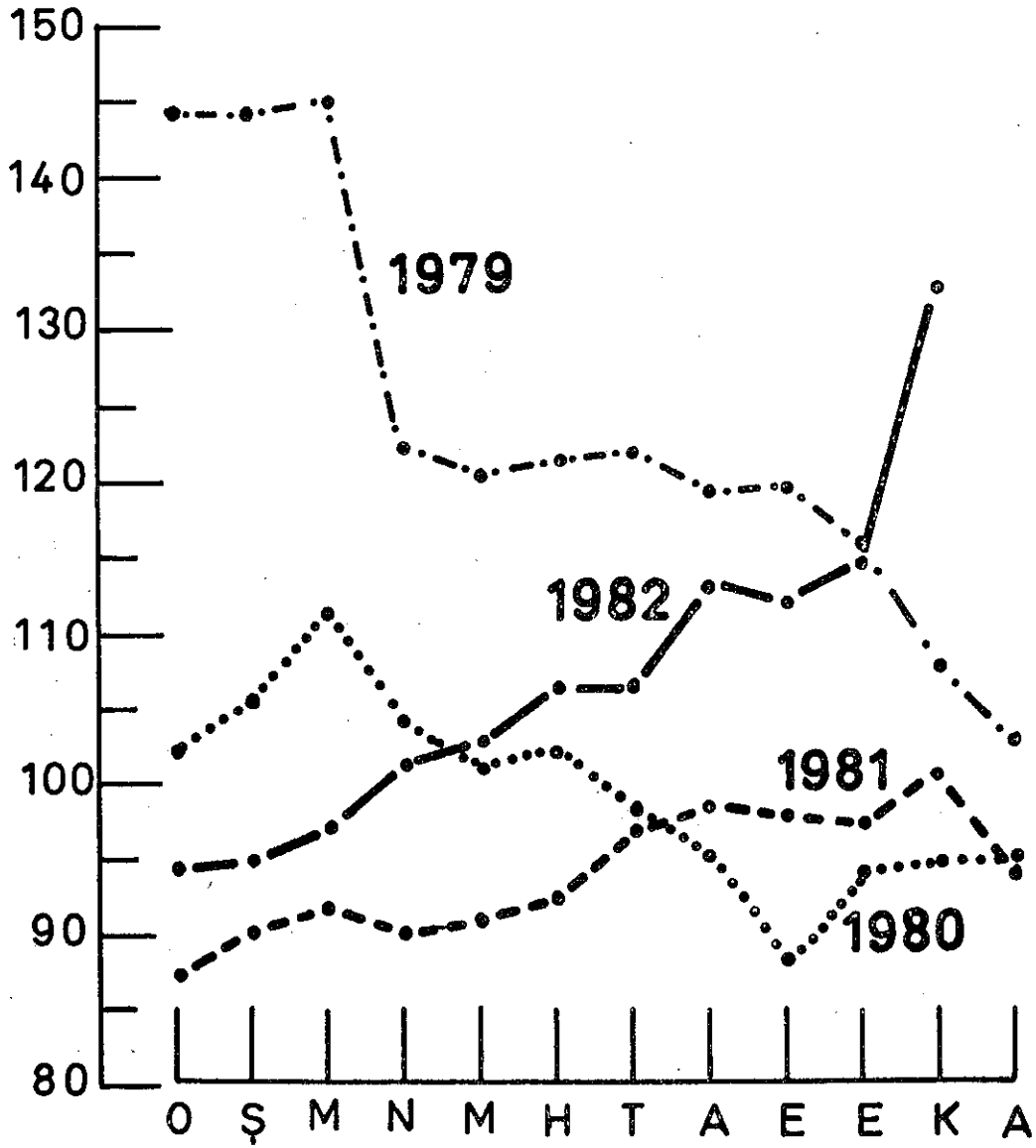
¹ Borsa kotuna alınan.

Kaynak: TC Merkez Bankası, Yıllık Rapor 1981

Hisse senedi ihracı yolu ile sermaye artırımını yoluna gitme işletmelere açık alternatiflerden biri olarak görülmekle birlikte, şirketlerin sermaye piyasasında hisse senedi satmak suretiyle fon temininde bulunmaları ve nakit ihtiyaçlarını giderici kaynak yaratmalarını zorlaştıran sebepler mevcuttur. Faiz oranı genel düzeyinin Türkiye'de halâ reel olarak yüksek olması, talep yetersizliği ve şirketlerin satış yetersizliğinden yakınması fon piyasası yatırımcılarının hisse senetlerinden tatminkar bir getiri beklentisi içinde olmalarına engel teşkil etmektedir. 1981 yılında şirketlerin hemen tamamının nominal fiyat artışlarının üzerinde kâr payı dağıttıkları görülmüştür. Şirketlerin bu yüksek kâr payı dağıtım politikaları ve hisse senedi sahiplerine oldukça yüksek net kârlılık sağlamaları hisse senedi piyasasının canlanmasına büyük katkıda bulunabilir.

HİSSE SENEDİ FİYAT ENDEKSİ

(Ocak 1974 =100)

7. Fiyatlar

Ocak 1980 ile Ocak 1981 arasında yüzde 86.4 olan enflasyon oranı Ocak 1981 ile Ocak 1982 arasında yüzde 24.5'e indikten sonra tedricen artarak Nisan-Mayıs aylarında yüzde 32.5 - 34.2 düzeyine çıkmış ve gerileyerek Kasım 1982'de yüzde 21.1'e kadar inmiştir. Kasım ayında 11 aylık fiyat artışları da yüzde 19.1 olmuştur.

Toptan eşya fiyatları 12 aylık ortalama artışı yüzde 21.1 olmasına rağmen gıda maddeleri aynı dönem zarfında yüzde 16.8 oranında, sanayi hammaddeleri ve yarı mamulleri ise yüzde 26.3 oranında artmıştır.

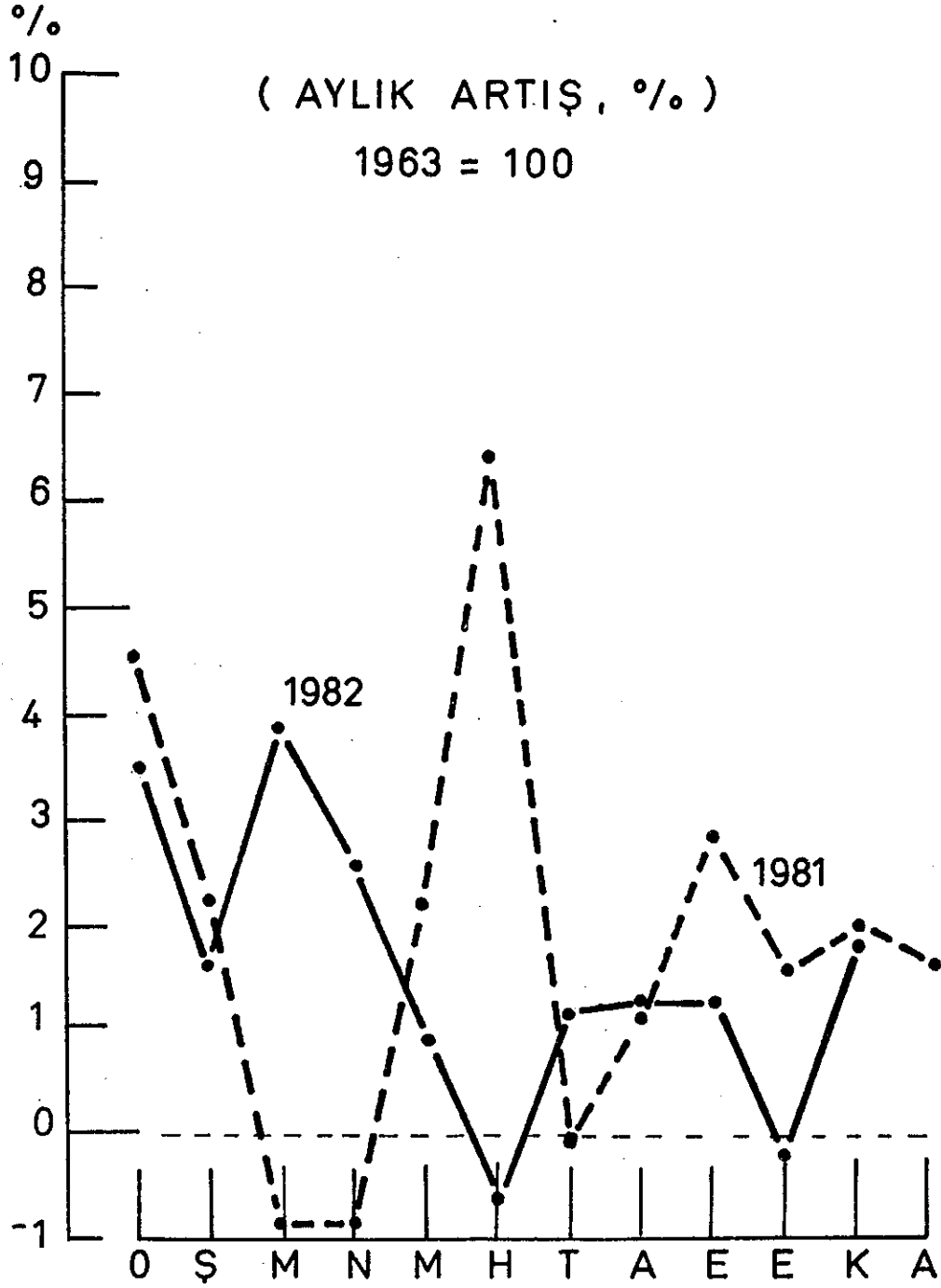
TOPTAN EŞYA FİYATLARI (1963=100)

	Endeks Puanı 1982 Kasım	Yüzde Değişimleri			
		İlk 11 1982	Ay 1981	Son 1 1982	Yıl 1981
GENEL ENDEKS	4.593,9	19,1	23,6	21,1	27,4
A) Gıda Maddeleri	3.889,5	14,5	20,3	16,8	26,8
1. Nebati Gıda	3.360,5	12,7	26,9	13,3	30,7
-Hububat	3.444,2	12,1	35,9	11,0	44,0
-Bakliyat	4.870,7	14,5	49,3	26,5	56,6
-Diğer	3.334,6	13,2	10,5	16,1	8,3
2. Hayvanlar	5.794,7	20,0	7,9	31,4	18,5
3. Hayvan Mahsul.	4.597,1	19,0	27,8	21,2	30,3
4. Hayvan Yemleri	3.735,1	8,5	2,4	8,7	17,8
B) Sanayi Hammadde ve Yarı Mamulleri	5.768,1	24,6	27,7	26,3	28,1
1. Yakacak	8.510,5	26,1	25,6	28,1	25,6
2. Madenler	4.889,0	25,1	26,4	25,5	24,9
3. Dokuma Maddeleri	3.815,9	34,4	16,3	33,8	19,0
4. Deriler	6.222,4	7,3	34,4	13,8	38,1
5. Sınai ve Madeni Yağlar	8.157,8	20,9	48,6	21,3	45,8
6. Kâğıtlar	3.417,2	15,9	6,1	15,9	13,3
7. Yapı Malzemeleri	5.387,6	31,5	19,1	34,8	20,7

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Sanayi hammaddeleri arasında en yüksek artışı yapı malzemesi fiyatları göstermiştir. Kasım ayı itibarıyla 12 aylık artış yüzde 34.8 oranında olmuştur. Dokuma maddeleri fiyatları ise yüzde 33.8 oranında artmıştır.

TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ

İç Ticaret Hadleri

1977 yılında iç ticaret hadleri 100 paritesinin çok üstünde, 106.9'a yükseldikten sonra 1979'da 75.3'e inmiştir. 1980 yılındaki gerileme daha sınırlı olmuş, iç ticaret hadleri 69.3'e gerilemiştir. 1981'de tarımsal ürünlerin fiyatlarındaki artış daha yüksek olması sonucu iç ticaret hadleri 75.4'e yükselmiştir.

1982 yılında tarımsal ürünlerin fiyatlarının aleyhinde olmak üzere iç ticaret hadleri Ocak'ta 74.3'ten Kasım'da 67.4'e gerilemiş bulunmaktadır.

İÇ TİCARET HADLERİ

Aylar	1979	1980	1981	1982
Ocak	86.9	71.1	80.2	74.3
Şubat	87.2	65.6	82.5	74.4
Mart	84.7	69.6	80.6	72.5
Nisan	75.2	64.2	79.1	72.4
Mayıs	75.0	66.3	79.2	72.7
Haziran	71.6	66.8	73.5	72.4
Temmuz	72.6	65.5	71.7	70.3
Ağustos	73.3	67.6	70.1	68.4
Eylül	71.2	71.1	70.3	67.5
Ekim	69.1	73.2	71.7	65.6
Kasım	67.9	73.6	72.9	67.4
Aralık	68.8	77.4	73.3	
Ocak-Aralık Ort.	75.3	69.3	75.4	

TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ (1963=100)

Yıllar	Endeks	Zincirleme	Geçen Yılın Aynı Ayına göre Değiş.	Yıl Sonuna Göre % Değişim
1963	100.0	-	-	-
1970	145.7	6.7	-	-
1971	168.9	15.9	-	-
1972	199.0	18.0	-	-
1973	240.1	20.5	-	-
1974	311.8	29.9	-	-
1975	343.2	10.1	-	-
1976	396.6	15.6	-	-
1977	492.1	24.1	-	-
1978	750.8	52.6	-	-
1979	1230.7	63.9	-	-
1980	2550.6	107.2	-	-
1981	3488.4	36.8	-	-
1982				
Ocak	3998.9	3.6	24.5	3.6
Şubat	4068.1	1.7	23.9	5.4
Mart	4226.7	3.9	29.8	9.5
Nisan	4334.5	2.6	34.2	12.3
Mayıs	4372.8	0.9	32.5	13.3
Haziran	4352.8	-0.5	23.9	12.8
Temmuz	4406.5	1.2	25.3	14.2
Ağustos	4463.0	1.3	25.5	15.7
Eylül	4521.0	1.3	23.5	17.2
Ekim	4510.9	-0.2	21.2	16.9
Kasım	4593.9	1.8	21.1	19.1

TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ
1963:100

% Değişim

	Genel Endeks	Gıda ve Yem	Sanayi Hammadde ve Yarı Mamul.
1979	81.4	65.7	103.4
1980	94.7	105.2	82.6
1981	<u>25.6</u>	<u>22.7</u>	<u>33.2</u>
Ocak	4.6	6.2	2.5
Şubat	2.2	3.5	0.6
Mart	- 0.8	1.7	0.5
Nisan	- 0.8	1.6	0.3
Mayıs	2.2	2.2	2.1
Haziran	6.4	3.0	10.9
Temmuz	0.2	- 1.0	1.5
Ağustos	1.1	0.06	2.4
Eylül	2.9	3.1	2.7
Ekim	1.6	2.5	0.6
Kasım	2.0	2.8	1.0
Aralık	1.7	2.0	1.3
1982			
Ocak	3.6	4.2	2.9
Şubat	1.7	1.8	1.6
Mart	3.9	2.7	5.4
Nisan	2.6	2.5	2.6
Mayıs	0.9	1.1	0.7
Haziran	- 0.5	- 0.6	- 0.2
Temmuz	1.2	- 0.9	2.8
Ağustos	1.3	0.02	2.8
Eylül	1.3	0.6	2.0
Ekim	- 0.2	- 1.5	1.3
Kasım	1.8	3.2	0.4

TİCARET BAKANLIĞI GEÇİNME ENDEKSLERİ
(1963=100)

(%)

ANKARA	Endeks Puanı	Zincirleme	Geçen yılın aynı ayına göre	Yıl Sonuna Göre %
<u>1982</u>				
Ocak	3620.3	2.8	25.3	2.8
Şubat	3708.3	2.4	26.2	5.2
Mart	3754.3	1.2	27.1	6.6
Nisan	3809.1	1.5	29.2	8.1
Mayıs	3912.3	2.7	32.0	11.0
Haziran	4021.9	2.8	29.3	14.2
Temmuz	4078.6	1.4	28.1	15.8
Ağustos	4159.8	2.0	29.2	18.1
Eylül	4290.4	3.1	27.7	21.8
Ekim	4419.3	3.0	29.4	25.4
Kasım	4461.5	1.0	27.1	26.6
<u>İSTANBUL</u>				
<u>1982</u>				
Ocak	4501.5	4.8	30.2	4.8
Şubat	4698.7	4.4	33.9	9.4
Mart	4842.0	3.0	37.1	12.7
Nisan	4961.1	2.5	39.7	15.5
Mayıs	5020.0	1.2	37.6	16.9
Haziran	5088.0	1.3	34.1	18.5
Temmuz	5138.1	1.0	33.6	19.6
Ağustos	5107.5	-0.6	31.7	18.9
Eylül	5269.5	3.2	29.7	22.7
Ekim	5366.5	1.8	29.1	25.0
Kasım	5433.3	1.2	28.0	26.5

Geçinme endeksleri Kasım sonu itibariyle 12 aylık enflasyon oranının Ankara için yüzde 27.1, İstanbul için yüzde 28 olduğunu göstermektedir. Onbir aylık enflasyon oranı ise Ankara için yüzde 26.6, İstanbul için 26.5 olmuştur.

Enflasyon oranı bölgeler arasında farklar göstermiştir. Ekim ayı itibariyle 12 aylık enflasyon oranı Eskişehir'de yüzde 31.2, Bursa'da yüzde 30.4 olurken Adana'da yüzde 24, Ankara'da yüzde 25 olmaktadır.

TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSLERİ
(1968:100)

(Ekim/82 itibariyle yıl sonu değ.)

Şehirler	Genel Endeks	Gıda	Konut	Ev Eşyası	Giyim	Sağlık	Ulaş- tırma	Kültür
Ankara	22.8	23.7	14.3	21.5	17.7	14.4	37.1	51.1
İstanbul	26.8	30.3	15.0	15.3	26.5	15.2	13.1	68.4
İzmir	22.2	19.5	23.2	25.3	20.5	21.8	27.5	62.8
Adana	22.0	22.5	34.3	12.0	13.3	17.4	37.4	43.5
Antalya	23.9	21.5	25.6	16.9	33.0	11.4	28.8	56.9
Bursa	26.3	24.8	28.6	13.5	23.4	20.1	29.2	74.0
Diyarbakır	26.9	18.4	39.3	20.5	25.5	21.8	31.7	70.7
Erzurum	23.5	14.0	24.8	15.3	23.0	73.4	24.8	70.9
Eskişehir	28.5	29.5	28.4	17.4	21.3	30.2	32.8	66.8
Ordu	23.2	18.7	19.6	19.2	35.2	5.5	33.3	46.5
Samsun	22.6	19.5	54.1	13.4	17.5	4.6	26.5	62.0

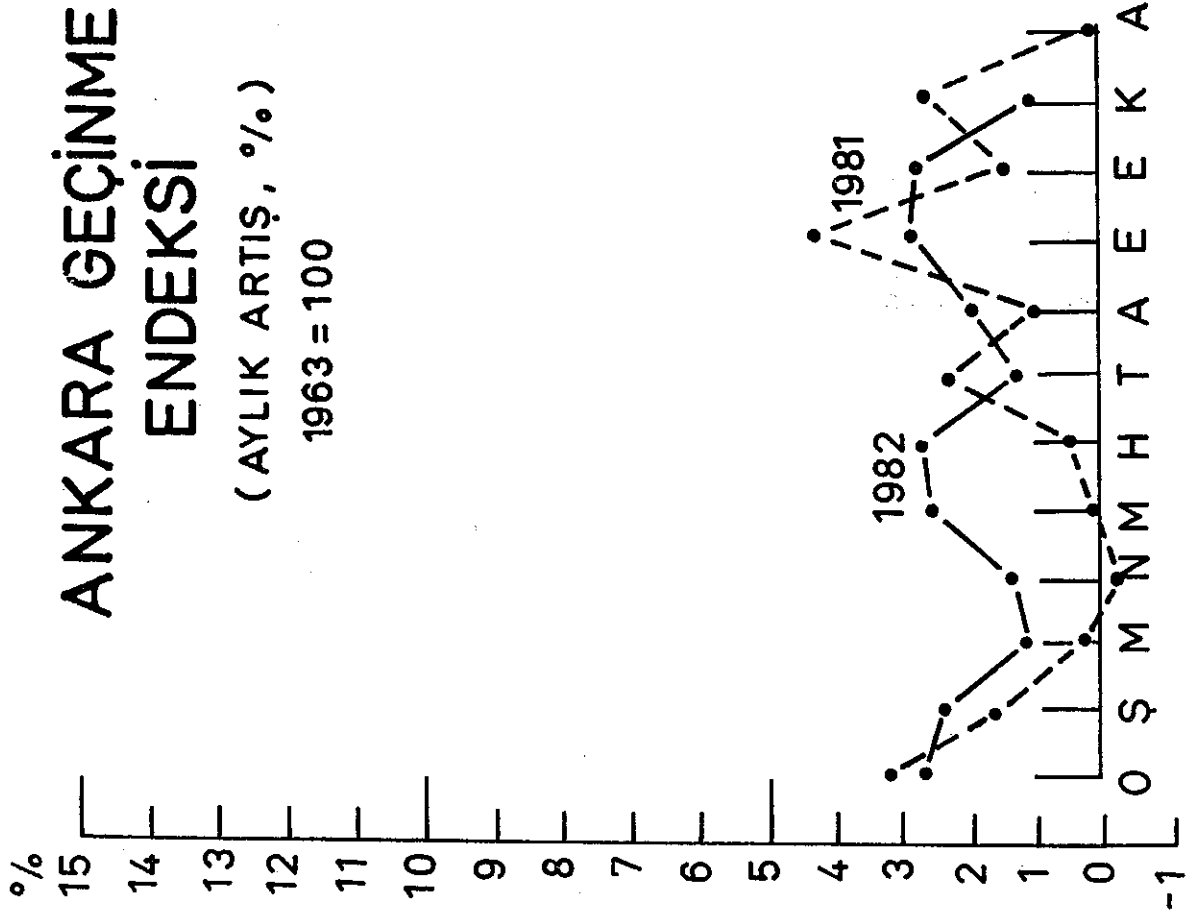
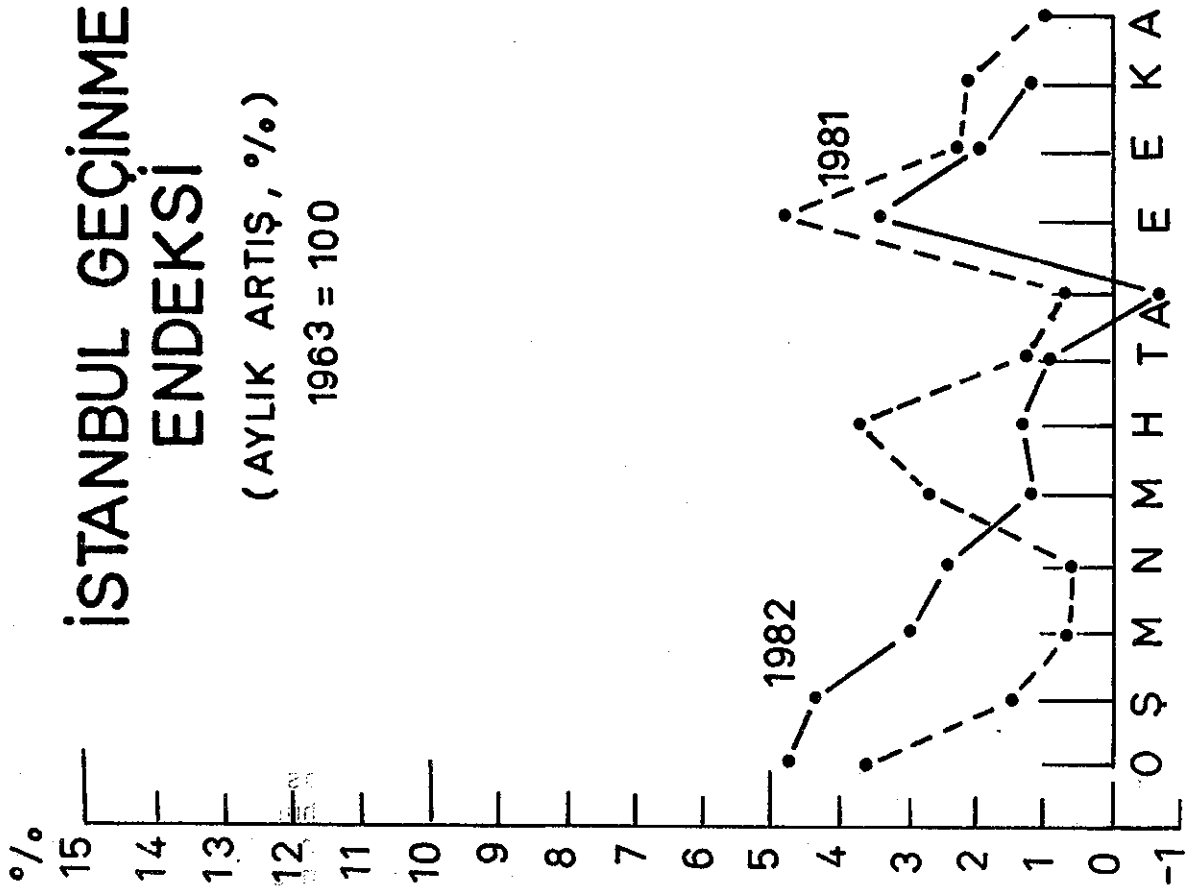
Kaynak: DİE

TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSLERİ
(1968:100)

(Ekim/82 itibariyle 12 aylık değ.)

Şehirler	Genel Endeks	Gıda	Konut	Ev Eşyası	Giyim	Sağlık	Ulaş- tırma	Kültür
Ankara	25.0	26.1	14.3	24.8	21.1	21.5	37.1	51.3
İstanbul	28.7	30.8	20.7	18.2	31.6	15.7	13.1	68.9
İzmir	28.2	27.4	27.1	26.8	23.9	21.8	27.5	94.4
Adana	24.0	21.3	42.4	16.6	15.4	16.5	48.7	64.4
Antalya	27.3	24.1	30.8	17.8	39.5	18.5	28.8	59.9
Bursa	30.4	27.8	34.5	18.4	31.3	20.2	29.2	74.0
Diyarbakır	29.6	19.9	47.9	20.5	31.1	24.3	31.7	70.7
Erzurum	25.8	16.0	24.8	19.8	27.8	75.0	24.8	70.9
Eskişehir	31.2	31.6	29.5	20.9	27.6	30.2	32.8	66.8
Ordu	26.6	23.3	21.5	20.5	37.2	8.6	41.8	47.6
Samsun	27.0	22.2	64.5	14.3	24.6	12.4	35.8	62.0

Kaynak: DİE

Ortalama Sigortalı İşçi Ücretleri

Nisan 1981 ile Nisan 1982 arasındaki 12 aylık dönemde brüt günlük ortalama ücret 522.7 TL.sından 664.6 TL.sına yükselerek yüzde 27 oranında bir artış kaydetmiştir. 1980 ile 1981 arasındaki eşdönemde artış oranı yüzde 37 olmuştur.

	<u>1981</u>	<u>1982</u>	<u>% Değişim</u>
Ocak	468.3	560.0	19.6
Şubat	446.4	576.7	29.2
Mart	457.3	654.7	43.2
Nisan	522.7	664.6	27.1

Dört aylık ücret artışı ortalama olarak yüzde 30 dolaylarındadır. Geçinme endekslerinin 12 aylık artış oranları da yüzde 30 dolaylarında olduğuna göre sigortaya dahil işçilerin sigorta istatistiklerinde görülen ücret artışı reel ücretin aynı kaldığını göstermektedir.

Destekleme Alım Fiyatları

Destekleme alım fiyatları 1982 yılında tütün ve çay hariç enflasyon oranının altında oranlarla artırılmıştır. Artış oranları yüzde 20-25 arasındadır. Tütün fiyatları yüzde 74.5 oranında, çay fiyatları yüzde 34 oranında artırılmıştır.

DESTEKLEME ALIM FİYATLARI

(Kilo başına TL.)				
	<u>1981</u>	<u>% Değişim</u>	<u>1982</u>	<u>% Değişim</u>
Fındık	125.00	13.6	150.00	20.0
Kuru Üzüm	110.00	29.4	132.00	20.0
Kuru İncir	65.00	30.0	78.00	20.0
Buğday	18.75	83.3	23.00	12.3
Pamuk	63.00	26.0	76.00	20.6
Tütün	130.34	16.7	260.00	74.5
	(149.89)	(34.2)		
Şeker Pancarı	4.50	45.2	5.00	11.1
Ayçiçeği	40.00	33.3	50.00	25.0
Çay	41.00	64.0	55.00	34.0

Altın Fiyatları

1982'de Türkiye'de altın fiyatları enflasyon oranını aşan oranlarda artış göstermiştir. Ekim 1981 - Ekim 1982 12 aylık dönemde cumhuriyet altını yüzde 43.7'lik bir artış göstererek 16.718.42 liraya ulaşmıştır. Külçe altını ise daha yüksek oranda bir değer artışı (yüzde 42.0) ile Ekim sonunda gramı 2.491.32 liraya yükselmiştir. Londra piyasasında ise dolar cinsinden ifade edilen altın fiyatı geçen yılın Ekim ayına göre yüzde 2.8 daha yüksek bir seviyede kalmıştır.

ALTIN 1 ONS; LONDRA PİYASASI
(Dolar \$)

Aylar	1981	1982	1982/81(%)
Ocak	540.30	399.25	-26.1
Şubat	666.78	328.24	-50.8
Mart	500.35	330.71	-33.9
Nisan	494.83	348.95	-29.5
Mayıs	479.70	332.42	-30.7
Haziran	460.94	314.60	-31.7
Temmuz	409.37	337.63	-17.5
Ağustos	407.55	366.09	-10.2
Eylül	443.75	433.15	- 9.8
Ekim	438.88	451.11	+ 2.8

ALTIN FİYATLARI
(Külçe, Gram)
(İstanbul Serbest Piyasasında)

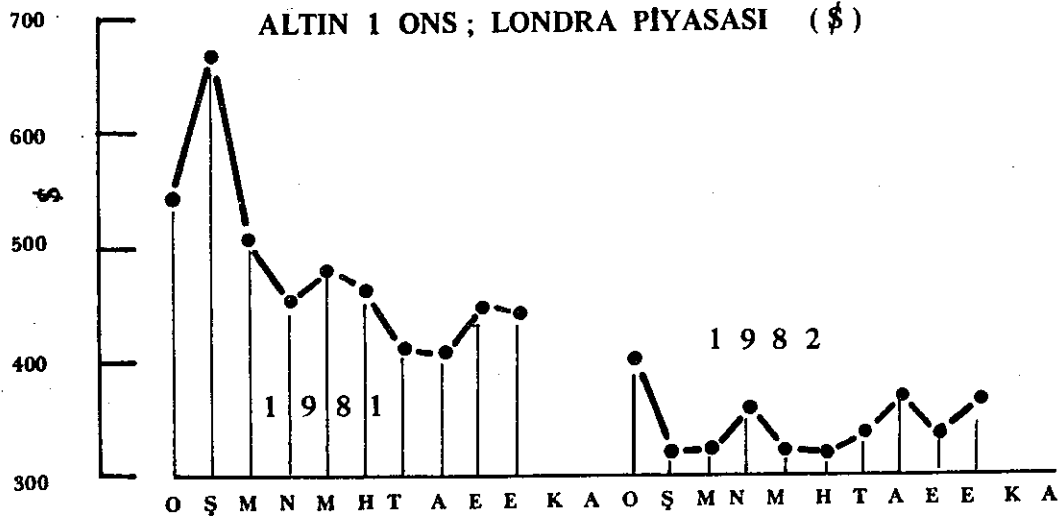
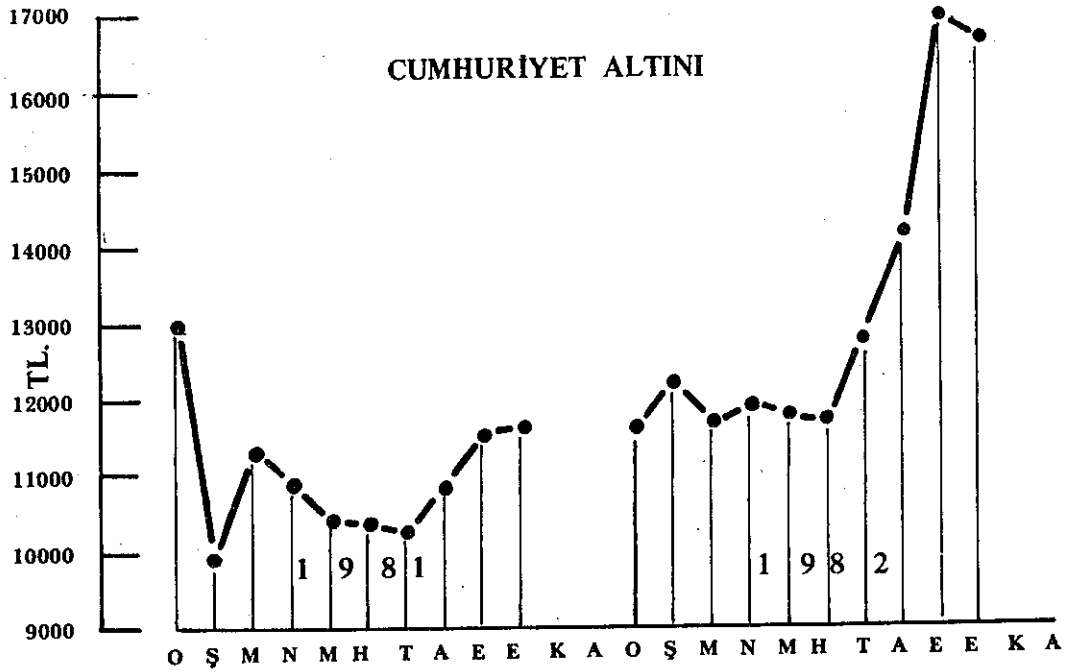
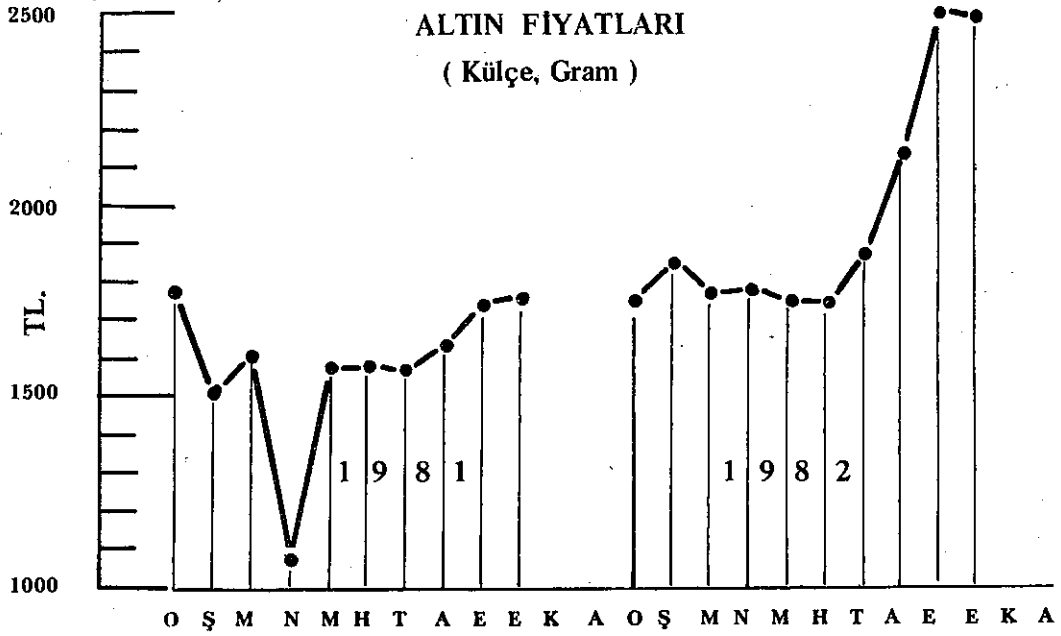
(TL.)

Aylar	1981	1982	1982/81 % Artış
Ocak	1780.48	1749.50	-1.7
Şubat	1508.10	1837.25	21.8
Mart	1611.36	1766.09	9.6
Nisan	1068.00	1790.00	67.6
Mayıs	1588.75	1753.00	10.3
Haziran	1579.78	1744.76	10.4
Temmuz	1573.48	1880.50	19.5
Ağustos	1639.00	2127.62	29.8
Eylül	1739.32	2500.00	43.7
Ekim	1754.21	2491.32	42.0

CUMHURİYET ALTINI
(İstanbul Serbest Piyasasında)

(TL.)

Aylar	1981	1982	1982/81 % Artış
Ocak	12.949.05	11.597.50	-10.4
Şubat	9.950.00	12.180.00	22.4
Mart	11.277.27	11.671.74	3.5
Nisan	10.947.73	11.877.27	8.5
Mayıs	10.452.50	11.627.50	11.2
Haziran	10.440.91	11.594.05	11.0
Temmuz	10.389.13	12.678.37	22.0
Ağustos	10.837.50	14.114.29	30.2
Eylül	11.527.27	16.948.33	47.0
Ekim	11.636.84	16.718.42	43.7

III. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

1. Genel Olarak Türkiye'nin Dış Ticareti

1981 yılında Türkiye'nin dış ekonomik ilişkileri, özellikle dış ticareti olağanüstü bir gelişme göstermiştir. İhracat artışı ithalattaki genişlemenin önüne geçmiş, ihracat ve ithalatın gayri safi milli hasılaya oranı 1979 yılında sırasıyla yüzde 3.51 ve 8.28 düzeyine kadar indikten sonra 1981 yılında yine sırasıyla yüzde 8.22 ve yüzde 15.62 düzeyine kadar çıkmıştır. 1982 yılında bu eğilimlerin yavaşlayarak da olsa devam ettiği göze çarpmaktadır. Söz konusu yavaşlamaya rağmen, 1982 yılı ödemeler dengesinde açıkta bir iyileşme meydana gelmiştir.

İHRACAT, İTHALAT VE GSMH

(Milyon TL.)					
	GSMH	İhracat	İthalat	İhracatın GSMH'ya Oranı	İthalatın GSMH'ya Oranı
1965	76.440.1	4.173.6	5.193.3	5.46	6.79
1966	90.775.5	4.414.6	6.521.9	4.86	7.18
1967	101.185.4	4.701.0	6.216.8	4.64	6.14
1968	112.190.1	4.467.8	6.934.1	3.98	6.18
1969	124.470.8	4.831.5	6.787.2	3.88	5.45
1970	145.490.8	6.407.7	9.598.1	4.40	6.60
1971	187.133.3	9.090.0	16.474.4	4.86	8.80
1972	232.114.8	11.875.9	21.564.1	5.12	9.29
1973	295.501.4	18.037.4	29.263.3	6.10	9.90
1974	409.746.2	21.197.3	52.310.8	5.17	12.77
1975	519.173.3	20.075.1	68.987.1	3.87	13.29
1976	663.936.9	30.775.5	82.940.8	4.64	12.49
1977	862.967.8	31.338.5	104.881.6	3.63	12.15
1978	1.274.780.7	55.357.9	113.290.1	4.34	8.89
1979	2.155.893.9	75.743.7	178.505.3	3.51	8.28
1980	4.327.983.7	231.703.9	629.743.8	5.35	14.55
1981	6.411.221.9	527.198.9	1.001.431.2	8.22	15.62
1982 ^x	8.736.000.0	918.000.0	1.530.000.0	10.51	17.51

x Geçici tahminler

GSMH 'NİN YÜZDESİ OLARAK DIŞ TİCARET

Seneler	İhracat	İthalat	Dış Ticaret
1965/69	4.56	6.35	10.91
1970/74	5.13	9.47	14.60
1975/79	4.00	11.02	15.02
1980	5.35	14.55	19.90
1981	8.22	15.62	23.84
1982 ^x	10.51	17.51	28.02

x Geçici tahminler.

Özellikle ihracattaki büyük oranlı genişlemenin önemi, dünya ihracatı içinde Türkiye ihracatının oranına bakarak da anlaşılabilir. 1950 yılından buyana, bazı yıllar dışında, devamlı küçülen bu oran 1981 ve 1982 yılında önemli bir artış göstermiştir.

DÜNYA İHRACATINDA TÜRKİYE'NİN PAYI
(1965 - 1980)

(Milyon \$)

	Türkiye İhracatı	Dünya İhracatı	Türkiye İhracatının Dünya İhracatındaki Payı
1965	464	165.400	0.28
1966	490	181.300	0.27
1967	523	190.600	0.27
1968	496	212.900	0.23
1969	537	243.500	0.22
1970	588	280.300	0.21
1971	677	312.600	0.22
1972	885	376.600	0.23
1973	1.317	524.000	0.25
1974	1.532	771.700	0.20
1975	1.401	796.500	0.18
1976	1.960	907.400	0.22
1977	1.753	1.030.500	0.17
1978	2.283	1.193.399	0.19
1979	2.261	1.507.800	0.15
1980	2.910	1.840.000	0.16
1981	4.703	1.800.000	0.26
1982 ^x	5.400	1.920.000	0.28

x Geçici tahminler.

DÜNYA İHRACATINDA TÜRKİYE'NİN PAYI
(Yüzde olarak)
(1950-1979)

Seneler	%
1950-1954	0.47
1955-1959	0.34
1960-1964	0.29
1965-1969	0.25
1970-1974	0.22
1975-1979	0.18
1980	0.16
1981	0.26
1982 ^x	0.28

x Geçici tahminler.

TÜRK DIŞ TİCARETİNİN GELİŞİMİ
(1965=100)

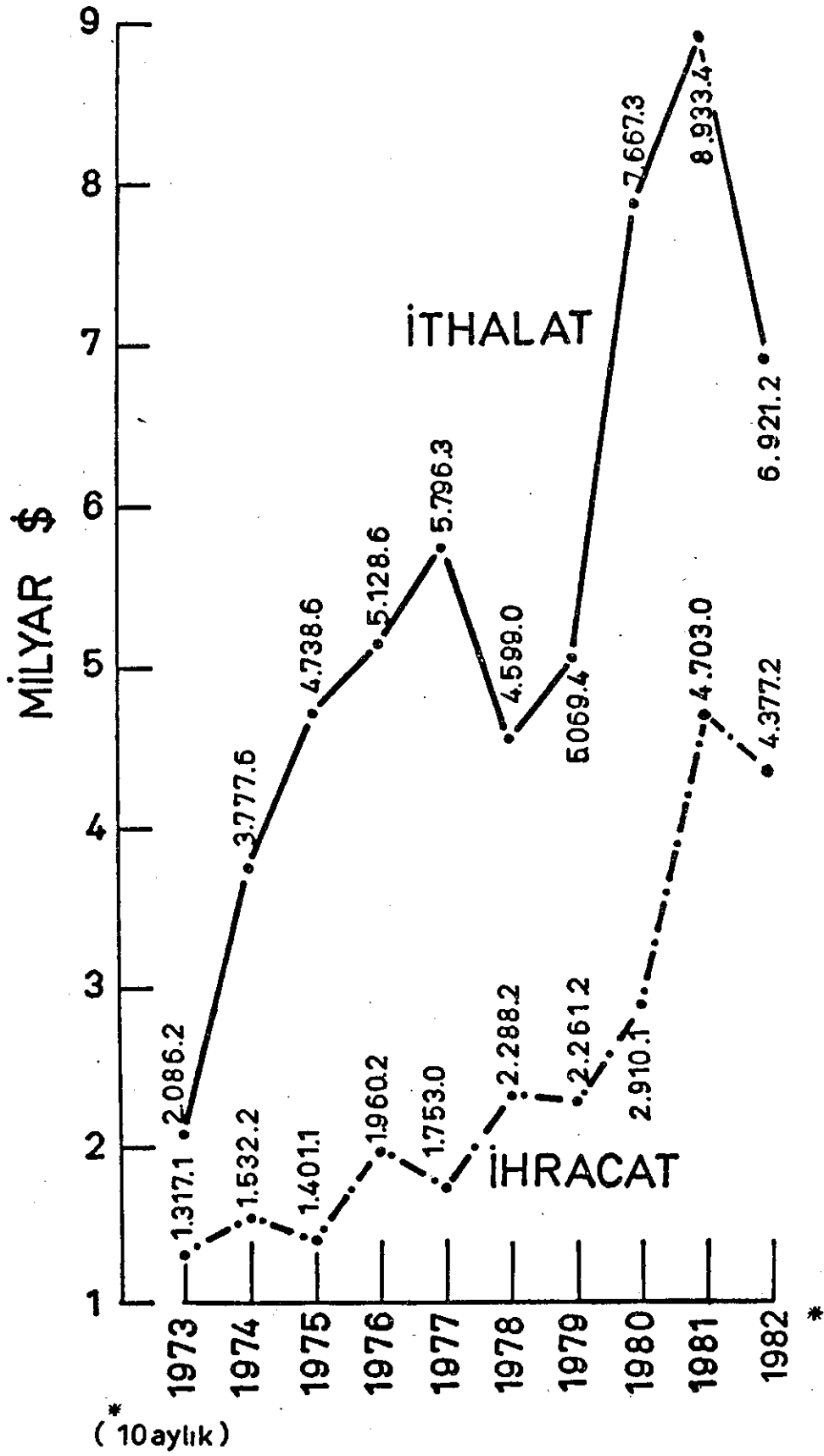
	İthalat	İhracat	Dış Ticaret	Ticaret Dengesi	İhracat/ İthalat Oranı
1965	100	100	100	100	81.8
1966	126	106	117	210	68.3
1967	120	113	117	150	76.3
1968	134	107	122	247	65.0
1969	140	116	129	244	67.0
1970	166	127	148	332	62.1
1971	205	146	178	457	57.8
1972	273	191	236	626	56.7
1973	365	284	329	712	63.1
1974	660	330	513	2075	40.6
1975	828	302	593	3084	29.6
1976	897	422	684	2934	38.2
1977	1013	378	729	3744	30.2
1978	804	493	665	2140	48.8
1979	886	487	708	2600	44.6
1980	1382	627	1044	4629	36.8
1981	1562	1014	1316	3917	52.6
1982x	1626	1164	1419	3610	58.1

x Geçici tahminler

TÜRKİYE'NİN
İHRACAT VE İTHALATIN
TİCARET HACMİNDEKİ PAYI

	Ticaret Hacmi (Milyon \$)	İthalatın payı (%)	İhracatın payı (%)
1965	1036	55.22	44.78
1966	1209	59.42	40.58
1967	1207	56.72	43.28
1968	2160	60.60	39.00
1969	1338	59.88	40.12
1970	5136	61.69	38.31
1971	1847	63.38	36.62
1972	2448	63.84	36.16
1973	3402	61.32	38.68
1974	5310	71.14	28.86
1975	6140	77.18	22.82
1976	7089	72.35	27.65
1977	7549	76.78	23.22
1978	6887	66.78	33.22
1979	7331	69.15	30.85
1980	10819	73.11	26.89
1981	13636	65.51	34.49
1982x	11298.5	61.25	38.75

(10 Aylık Geçici Veriler)

2. İhracat

1981 yılı Türkiye'nin ihracatı için bir dönüm noktası oluşturmıştır. 1981 yılında ihracat bir önceki yıla oranla yüzde 61.6 oranında genişlemiş bulunmaktadır. Dünya ticaretindeki fiyat hareketleri dikkate alındığında bu olağanüstü genişlemenin çok önemli bir kısmının reel bir artış olduğu anlaşılmaktadır. 1979 ve 1980 yıllarında ihracattaki artış hızları sırasıyla yüzde -1.2 ve yüzde 28.7 olmuştur. Böylece, artan ihracat ödemeler dengesi sorununa belli bir çözüm getirirken, özellikle sanayide eksik kapasite kullanımının, sınırlı ölçüde de olsa dengelenmesine katkıda bulunmuştur. 1982 yılında ihracatın bir önceki yıla göre daha yavaş artacağı önceden tahmin edilmişti. Ancak yıl ortalarına doğru sözkonusu yavaşlama tahminlerinin üstünde seyretmeye başlamıştır. Böylece yıl sonunda programlanan hedefe varılamayacağı, 5.4 milyar dolaylarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

İHRACAT (Aylık)

(Milyon \$)										
	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%	1982	%
Ocak	151.2	-16.1	216.2	43.0	236.3	9.3	410.6	73.8	446.1	8.6
Şubat	169.9	9.3	249.3	46.7	244.2	-2.1	306.6	25.6	410.2	33.8
Mart	159.1	1.9	196.2	2.3	233.6	19.1	304.2	30.2	447.3	47.0
Nisan	182.7	20.9	187.4	2.6	219.0	16.9	316.1	44.3	402.1	27.2
Mayıs	138.7	20.3	162.5	17.2	196.5	20.9	294.4	49.8	414.5	40.8
Haziran	162.1	29.4	167.2	3.1	169.3	1.3	325.3	92.1	419.6	29.0
Temmuz	143.4	39.2	146.3	2.3	167.1	14.2	315.8	89.0	412.7	30.7
Ağustos	167	65.4	162.0	-3.0	179.9	11.1	335.8	86.7	408.4	24.6
Eylül	161.4	64.3	168.4	4.3	219.8	30.5	399.9	82.0	456.4	14.1
Ekim	212.7	57.3	174.7	-17.9	260.7	49.2	486.6	86.7	560.0	15.1
Kasım	258.8	61.5	212.8	-17.8	326.5	53.4	552.3	69.2		
Aralık	381.2	43.4	218.2	-42.8	457.2	109.5	655.3	43.3		
Toplam	2,288.2	30.5	2,261.2	-1.2	2,910.2	28.7	4,702.9	61.6		

İHRACAT (Kümülatif)

(Milyon \$)										
	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%	1982	%
Ocak	151.2	-16.1	216.2	43.0	236.3	9.3	410.6	73.8	446.1	8.6
Şubat	321.1	-4.3	465.5	45.0	480.5	3.2	717.2	49.3	856.3	19.4
Mart	480.2	-2.4	661.7	37.8	714.1	7.9	1,021.4	43.0	1,303.6	27.6
Nisan	662.9	3.1	849.1	28.1	933.1	9.9	1,337.5	43.3	1,705.7	27.5
Mayıs	801.6	5.7	1,011.6	26.2	1,129.6	11.7	1,631.9	44.5	2,120.2	29.9
Haziran	963.7	9.1	1,178.8	22.3	1,298.9	10.2	1,957.2	50.7	2,539.8	29.8
Temmuz	1,107.1	12.2	1,325.1	19.7	1,466.0	10.6	2,273.0	55.1	2,952.5	29.9
Ağustos	1,204.1	10.1	1,487.1	16.7	1,645.9	10.7	2,608.8	58.5	3,360.9	28.8
Eylül	1,435.5	20.5	1,655.5	15.3	1,865.7	12.7	3,008.7	61.3	3,817.3	26.9
Ekim	1,648.2	24.2	1,830.2	11.0	2,126.5	16.2	3,495.4	64.4	4,377.3	25.2
Kasım	1,907.0	28.2	2,043.0	7.1	2,453.0	20.1	4,047.7	65.0		
Aralık	2,288.2	30.5	2,261.2	-1.2	2,910.2	28.7	4,702.9	61.6		

Mal Gruplarına Göre İhracat

On aylık verilere göre 1982 yılında tekstil ürünleri ihracatı, geçen yıla göre yüzde 33.9 oranında artarak 803.4 milyon dolara ulaşmıştır.

Tekstil ürünleri ihracatı, ulaştığı bu düzey ile 2.673 milyon dolarlık sanayi ürünleri ihracatının yüzde 30.1'ini, 4.377 milyon dolarlık toplam ihracatın ise yüzde 18.4'ünü oluşturmaktadır.

Tekstil ürünleri ihracatı içinde en önemli pay, 159.4 milyon dolarla pamuk iplikleri 179.2 milyon dolarla halı-kilim ve 211.4 milyon dolarla hazır giyim kalemlerine aittir. Pamuk iplikleri ihracatı yüzde 10.6 dolayında daralmış, halı-kilim ve hazır giyim ihracatı ise sırasıyla yüzde 70.5 ve 25.5 oranında artmış bulunmaktadır.

Türkiye'nin geleneksel tarım ürünleri ihracat kalemlerinde yani pamuk, tütün, fındık ve üzümde azalış eğilimi belirmiştir.

Canlı hayvan ihracatı yüzde 73.4 oranında artarak 262.6 milyon dolara ulaşmış bulunmaktadır.

İhracattaki artışın diğer önemli bir kaynağını da tarıma dayalı işlenmiş ürünler oluşturmaktadır. Bir önceki yılın ilk on ayında 293.5 milyon dolar olan tarıma dayalı işlenmiş ürünler ihracatı bu yıl aynı dönemde 441.2 milyon dolara ulaşırken, bunun 387.0 milyon dolarlık bölümünü gıda sanayi ürünlerinin oluşturduğu gözlenmektedir. Gıda sanayii ürünleri bir önceki yılın ilk on aylık döneminde 261.3 milyon dolar düzeyindeydi.

OCAK-EKİM DÖNEMİ İHRACATI
(Mal Gruplarına Göre)

(Ocak-Ekim)				
	1 9 8 1		1 9 8 2	
	(Ton)	(000 \$)	(Ton)	(000 \$)
I. TARIM VE HAYVANCILIK KESİMİ		1.664.090		1.561.718
A.Bitkisel Ürünler		1.463.138		1.224.389
a.Hububat		96.194		94.166
-Buğday	290.144	49.363	241.977	41.882
-Arpa	257.399	46.525	285.407	51.701
-Diğerleri		306		583
b.Baklagiller		166.294		160.989
c.Sanayi Bitkileri		583.616		459.547
-Tütün	94.678	273.798	66.319	201.957
-Pamuk	160.328	283.615	164.515	224.839
-Diğerleri		26.203		32.751
d.Meyve ve Sebzeler		595.137		487.614
-İncir (Kuru)	27.567	27.518	29.730	27.162
-Üzüm (Kuru)	74.507	101.443	82.402	81.554
-Fındık	82.763	252.630	94.142	192.035
-Antep Fıstığı	1.461	13.036	2.403	12.950
-Sert Kabuklu Diğer Mey.	7.826	14.253	4.549	14.001
-Portakal, mandalina	75.411	34.347	40.652	13.194
-Limon	64.111	35.985	78.902	31.646
-Diğer Turunçgiller	5.380	1.686	8.871	2.007
-Diğer Taze Meyveler	124.322	54.710	118.397	42.838
-Diğerleri	8.096	19.391	10.678	21.472
-Sebzeler	134.737	40.138	250.074	48.755
e.Tohumlar, Yağlı Tohumlar		20.639		21.115
f.Diğer Bitkiler		1.258		1.358
B.Hayvan ve Hayvan Ürünleri		172.325		292.449
a.Canlı Hayvanlar		151.465		262.618
b.Yün, Kıl		16.331		14.867
c.Ham Deriler, Postlar		160		83
d.Diğer Hayvansal Ürünler		4.369		14.881
C.Su Ürünleri		19.683		16.351
a.Yenilebilir Su Ürünleri		15.033		15.196
b.Diğer Su Ürünleri		4.650		3.155
D.Orman Ürünleri		8.944		26.129
II.MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI KESİMİ		158.997		141.996
a.Metalik Olmayan Taşocakçılığı Ürünleri		132.997		119.153
b.Maden Cevherleri		26.165		21.938
c.Yakıt Maddeleri		9		681
d.Diğer Madencilik Ürünleri		172		224

	1 9 8 1		1 9 8 2	
	(Ton)	(000 \$)	(Ton)	(000 \$)
III. SANAYİ KESİMİ		1.672.287		2.673.503
A. Tarıma Dayalı İşl. Ürünler		293.486		441.151
a) Gıda Sanayii Ürünleri		261.327		387.038
b) Gıda Sanayii Yan Ürünleri		24		2.556
c) İşlenmiş Tütün Mamulleri		18		42
d) İşlenmiş Orman Ürünleri		6.271		11.052
e) Dokumaya Elverişli İşlem Görmüş Elyaf		25.846		40.463
B. Petrol Ürünleri		62.463		267.156
-Benzin	144.937	38.362	250.357	77.534
-Jet Yakıtı	38.881	13.563	177.906	55.717
-Gazyağı	638	230	125.729	40.271
-Motorin	-	-	40.115	11.681
-Fuel Oil	23	33	502.002	81.416
-Diğerleri		275		537
C. Sanayi Ürünleri		1.316.338		1.965.196
a) Çimento Sanayii		143.672		185.797
-Portland Çimento	2.410.290	140.769	2.912.812	160.958
-Diğerleri		2.903		24.839
b) Kimya Sanayii		71.151		108.716
c) Lastik-Plastik Sanayii		56.731		46.919
d) Deri-Küsele Sanayii		67.783		85.032
e) Orman Ürünleri Sanayii		13.785		31.507
f) Dokumacılık Sanayii		509.820		803.415
-Pamuk İplikleri	70.472	178.298	69.561	159.441
-Sentetik, Sunî Dokuma	3.022	19.556	3.569	19.873
-Ham Bez	1.568	5.289	6.281	18.713
-Sair Pamuklu Dokuma	2.043	13.062	7.749	46.726
-Halı, Kilim	2.582	105.074	2.271	179.220
-Hazır Giyim	8.778	168.415	9.850	211.397
-Diğerleri		110.126		168.045
g) Cam-Seramik Sanayii		76.579		83.267
h) Demir-Çelik Sanayii		68.426		275.797
i) Demirdışı Metal Sanayii		24.193		36.205
j) Madeni Eşya Sanayii		15.525		23.625
k) Makine İmalat Sanayii		44.144		91.777
l) Elektrikli Cihaz Sanayii		16.636		53.656
m) Taşıt Araçları Sanayii		89.702		86.728
n) Diğer Sanayi Dalları		28.191		52.775
G E N E L T O P L A M		3.495.374		4.377.217

1981 yılının verileri incelenecek olursa, ihracatta tarım ve sanayi kesimlerinin ağırlığının eşit duruma geldiğini görmekteyiz. 1981 yılı ihracatının yüzde 47.19 oranındaki kısmını tarım ve hayvancılık, yüzde 48.69 oranındaki kısmını ise sanayi ürünlerinin oluşturduğu göze çarpmaktadır. Uzun yıllar tarım ürünleri ihracat yapısının 1981 yılında değiştiği ve sanayi ürünleri ihracatının tarım ile aynı hatta artan ağırlığı almaya başladığı gözlenmektedir. Bu değişme 1982 yılında daha açık bir seyir izlemiş ve Ekim ayı sonunda tarım kesiminin payı 35.7 oranına düşerken, sanayinin payı 61.1 düzeyine yükselmiştir.

ÖNEMLİ SEKTÖRLERE GÖRE

TÜRKİYE İHRACATI

(000 \$)

	Tarım Hayvancılık	Toplamda Pay (%)	Madencilik	Toplamda Pay (%)	Sanayi	Toplamda Pay (%)
1965	361.811	78.02	20.999	4.53	80.928	17.45
1966	389.788	79.47	23.345	4.76	77.275	15.77
1967	426.650	81.68	20.738	3.97	74.946	14.35
1968	405.046	81.60	26.043	5.25	65.280	13.15
1969	405.016	75.45	34.845	6.49	66.973	18.05
1970	442.554	75.20	42.679	7.25	103.243	17.55
1971	491.303	72.61	40.113	5.93	145.186	21.46
1972	607.417	68.64	35.901	3.96	242.461	27.40
1973	331.963	63.16	41.714	3.17	443.400	33.67
1974	851.958	55.60	79.831	5.21	600.302	39.19
1975	792.630	56.57	105.565	7.54	502.879	35.89
1976	1.254.408	63.69	110.016	5.61	595.790	30.40
1977	1.041.401	59.41	125.851	7.18	585.774	33.41
1978	1.542.763	67.42	124.136	5.42	621.264	27.20
1979	1.343.632	59.42	132.481	5.86	785.083	34.72
1980	1.671.742	57.45	190.994	6.56	1.047.386	36.00
1981	2.219.409	47.19	193.406	4.11	2.290.119	48.69
1982 ^x	1.561.716	35.68	141.996	3.24	2.673.503	61.08

x: 10 Aylık verilere göre.

İHRACATTAKİ GELİŞMENİN KESİMLERE ORANSAL DAĞILIMI (%)

(Bir önceki yıl veya devreye göre % değişiklikler)

	1963/ 1967	1967/ 1972	1972/ 1977	1978	1979	1980	10 Aylık	
							1981	1982
I. Tarım ve Hayvancılık								
Kesimi	9.9	7.3	11.4	48.1	-12.9	24.4	37.6	-6.2
1. Tahıl ve Baklagiller	-4.2	39.8	27.2	117.6	-37.5	10.3	113.3	-2.8
2. Meyve ve Sebzeler	11.0	8.3	17.4	27.4	15.6	16.4	12.8	-18.1
a) Fındık	9.0	6.8	16.6	31.8	6.7	11.9	-14.3	-24.0
b) Üzüm (kuru)	8.1	6.1	19.7	32.9	15.2	13.5	11.1	-19.6
c) Diğerleri	11.8	14.4	17.7	14.0	-29.2	27.2	70.1	25.0
3. Sanayi Bitkileri	13.8	5.7	4.9	45.8	-29.2	27.6	30.1	-21.3
a) Tütün	15.3	2.1	6.1	28.1	-21.4	32.1	40.3	-26.2
b) Pamuk	13.4	7.8	1.9	65.8	-34.6	41.6	24.6	-20.7
c) Diğerleri	-	18.1	22.2	2.0	-4.4	40.0	-9.2	25.0
4. Hayvan ve Hayvan Ürünleri	-9.2	1.1	6.6	109.2	-20.2	74.4	124.9	69.7
5. Su Ürünleri	18.4	9.6	4.8	110.6	-11.0	4.6	10.2	-6.8
II. Madencilik ve Taşocakçılığı Kesimi	17.6	11.1	29.1	-1.4	6.5	44.2	11.4	-10.7
III. Sanayi Kesimi	3.7	26.5	19.3	6.1	26.2	33.4	77.3	39.9
1. Gıda, İçki	2.9	12.9	7.9	-25.4	37.3	38.6	94.7	49.1
2. Dokuma	-	57.6	37.1	18.9	22.3	12.4	85.2	33.9
3. Orman Ürünleri	-1.8	27.7	-9.4	10.7	50.0	165.7	361.3	128.6
4. Deri	28.0	162.8	19.3	-22.8	10.0	13.5	85.8	25.5
5. Kimya Sanayii	15.5	32.4	26.2	-29.1	-	218.7	30.1	52.8
6. Petrol Ürünleri	56.5	133.3	-100.0	-	-	-	119.3	327.7
7. Çimento Sanayii	-100.0	(-)	-9.6	330.9	2.3	-11.8	496.3	29.3
8. Cam, Seramik	-9.3	65.8	49.4	9.7	23.3	-3.1	204.5	8.7
9. Demir Dışı Metal	29.3	-18.7	27.7	-42.4	25.0	25.8	79.7	49.6
10. Demir-Çelik	47.2	34.4	14.4	47.2	47.6	9.2	128.0	303.0
11. Madeni Eşya	50.5	84.7	28.0	28.1	-	64.4	216.1	52.2
12. Elektrikli Aletler	(-)	74.2	28.0	22.0	-	154.2	115.7	222.5
13. Taşıt Araçları	24.5	86.7	102.2	-33.9	350.0	89.0	128.5	-3.3
14. Diğerleri	19.8	40.4	5.3	9.5	100.0	43.7	292.9	87.1

Ülke Gruplarına Göre İhracat

1981 yılında Türkiye'nin gerçekleştirdiği ihracatta İslam Ülkelerinin payı yüzde 40'a yükselmiştir. 1980 yılında bu ülkelere yönelik ihracat, toplam ihracatın yüzde 21'ini oluşturmuştu. 1982 yılında bu eğilim artmış ve ilk on ay sonunda İslam Ülkelerinin toplam ihracattaki payı 49.9 düzeyine çıkmıştır.

Ticaret Bakanlığı tarafından derlenen verilere göre, Türkiye'nin OECD Ülkelerine olan ihracatı geçen yılın ilk on ayına göre yüzde 9.9 artarken, İslam Ülkelerine ihracattaki artış yüzde 50 dolayında olmuştur. 1.2 milyar dolarlık bölümü AET Ülkelerine olmak üzere tüm OECD Ülkelerine 1.9 milyar dolarlık ihracat yapan Türkiye'nin aynı dönemde İslam Ülkelerine yönelik ihracatı 2.2 milyar dolara erişmiştir.

İslam Ülkeleri arasında Türkiye'nin ihracatının en yüksek düzeyde olduğu Ülkelerden Irak'a geçen yılın ilk on ayında 311.4 milyon dolarlık ihracat yapılrken, bu yılın ilk on ayında aynı ülkeye 524.0 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır. Geçen yıl İran'a 233.7 milyon dolarlık mal ihraç eden Türkiye bu yıl on ayda ihracatında 2 kattan fazla artış gerçekleştirerek 574.1 milyon dolarlık ihracat yapmıştır.

İran'a yönelik ihracattaki artış 1982 yılında Federal Almanya'yı Türkiye ihracatındaki birinci ülke durumuna çıkarmıştır. Federal Almanya'ya yapılan ihracat 554.6 milyon dolar olmuştur.

Bu arada ilk 10 aylık dönemde OECD Ülkeleri arasında İtalya'ya yapılan ihracatın 197 milyon dolardan 251 milyon dolara, İngiltere'ye yapılan ihracatın 119 milyon dolardan 145 milyon dolara, ve İsviçre'ye yönelik ihracatın da 202 milyon dolardan 245 milyon dolara yükseldiği gözlenmiştir.

Geçen yıla göre, Türkiye'nin Avrupa Ülkelerine yaptığı ihracatta az da olsa artma olduğu belirlenmiştir. İhracat içindeki payı çok düşük olan Arnavutluk ihracatı 6.9 milyon dolardan 424 bin dolara düşerken, Doğu Avrupa Ülkelerine yönelik ihracatta artış olmuştur. Geçen yılın ilk on ayında bu ülkelere ihracat 101 milyon dolara ulaşmışken, bu yıl yüzde 37.3 oranında artarak 140 milyon dolara çıkmıştır. Böylece bu ülkelerin geçen yıl toplam ihracatta yüzde 2.9 olan payı da bu yıl yüzde 3.2 dolayına yükselmiştir.

İHRACATIN ÜLKELER İTİBARIYLA DAĞILIMI
(Ocak-Ekim)

	1 9 8 1		1 9 8 2	
	(000 ₺)	(%)	(000 ₺)	(%)
I. OECD Ülkeleri	1.719.601	49,2	1.890.000	43,2
A. AET Ülkeleri	1.166.404	33,4	1.346.367	30,8
-Batı Almanya	494.701		554.573	
-Belçika-Lüksemburg	75.661		67.185	
-Fransa	156.630		152.616	
-Hollanda	73.693		78.393	
-İtalya	196.639		250.589	
-Danimarka	5.852		8.205	
-İngiltere	119.037		145.339	
-İrlanda	5.222		3.426	
-Yunanistan	38.969		86.041	
B. Diğer OECD Ülkeleri	553.197	15,8	543.633	12,4
-ABD	178.212		136.375	
-Japonya	22.213		21.917	
-Avusturya	72.428		66.387	
-İsviçre	202.690		244.864	
-Diğerleri	77.654		74.090	
II. İkili Anlaşmalı Ülkeler	144.811	4,2	101.808	2,3
-SSCB	137.947		101.384	
-Arnavutluk	6.864		424	
III. Serbest Dövizli Anlaşmalı Ülkeler	1.441.482	41,2	2.149.093	49,1
A. Doğu Avrupa	101.779	2,9	139.849	3,2
B. Serbest dövizli Orta-doğu ve Kuzey Afrika Ül.	1.339.703	38,3	2.009.244	45,9
-Irak	311.466		524.024	
-İran	172.025		574.146	
-Libya	328.142		195.266	
-Mısır	53.797		128.971	
-Sudan	3.839		4.230	
-Suriye	78.980		52.307	
-Suudî Arabistan	127.837		265.550	
-Ürdün	71.946		69.523	
-Cezayir	17.874		103.901	
-Pakistan	13.363		28.470	
-Tunus	6.215		16.800	
-Diğerleri	54.219		46.056	
IV. Diğer Ülkeler	180.480	5,4	236.316	5,4
A. Ortadoğu Ülkeleri	118.663	3,4	175.839	4,0
-Abudabi	1.732		6.105	
-Bahreyn			957	
-Katar	2.229		2.564	
-Umman			2.203	
-Dubai	4.266		11.723	
-Kuveyt	40.183		66.664	
-Lübnan	61.253		85.623	
B. Diğerleri	70.817	2,0	60.477	1,4
-Nijerya	5.523		10.793	
-Diğerleri	65.294		40.684	
T O P L A M	3.495.374	100,0	4.377.217	100,0

İhracat Dövizî Girişleri

İhracattan sağlanan dövizin yurda getirilişinde geçen yıla göre yavaşlama olduğu belirlenmiştir. 1982 yılının Ocak-Ekim döneminde gerçekleştirilen 4.38 milyar dolarlık ihracatın yüzde 78.0'ına eşdeğerdeki ihracat dövizî yurda getirildi. Bu oran 1981 yılında aynı dönemde yüzde 84.3 düzeyinde gerçekleşmişti. Ekim ayındaki ihracat dövizî ile birlikte 1982'nin ilk 10 aylık döneminde bankalara ihracat karşılığında gelen miktarı 3.41 milyar dolara ulaştı.

İhracat dövizinin, miktar olarak 1981 yılının eşdönemine göre 1982 yılında artış göstermesine karşın, ihracat oranının azaldığını göstermektedir. 1981 Ocak-Ekim döneminde 2.95 milyar dolar civarında olan ihracat dövizî girişi, 1982'deki aynı dönemde yüzde 15.6 oranında artarak 460.4 milyon dolarlık genişleme gösterdi.

Fiili ihracattaki artış ise, aynı dönemde yüzde 25.2 oranında ve 882 milyon dolar tutarında oldu. Böylece 1981 yılında Merkez Bankası ile döviz pozisyonu tutan yetkili ticari bankaların hesaplarına intikal eden ihracat dövizî 1981 yılı Ocak-Ekim dönemi itibariyle fiili ihracatın yüzde 84.3'e ulaşırken, 1982 yılında eş döneminde ihracat karşılığı sağlanan dövizin yurda dönüşünün yavaşladığı ve yüzde 77.8'e düştüğü belirlenmiştir.

İHRACAT DÖVİZİ

(Bin Dolar)

	Ekim		Ocak - Ekim	
	1982	1981	1982	1981
İhracat Dövizî	355.598.0	359.256.6	3.406.473.4	2.946.066.1
Fiili İhracat	560.031.0	486.641.0	4.377.217.0	3.495.374.0
İhr.Döv./Fiili İhr.(%)	63.50	73.82	77.82	84.28

3. İthalat

1977 yılına kadar hızla genişleyen ithalat, üstüste iki yıl geriledikten sonra 1980 yılında yine önemli bir artış göstermiştir. İthalattaki bu artış eğilimi 1981 ve 1982 yıllarında yavaşlayarak devam etmiş ve 1981 yılında artış oranı yüzde 13 dolayında kalmıştır. 1982 yılının ilk on ayında ise bir önceki yılın aynı dönemine göre ithalat yüzde 3.5 gerilemiştir.

İTHALAT (Aylık)

(Milyon \$)

	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%	1982	%
Ocak	538.4	184.2	-65.8	279.0	51.5	433.3	50.7	781.9	86.0	607.9	-22.2
Şubat	405.3	495.2	22.2	390.0	-21.3	595.3	52.8	843.7	41.7	667.6	-20.9
Mart	461.4	283.2	-38.6	525.8	85.7	370.1	-29.6	677.5	83.0	684.8	+1.1
Nisan	603.0	439.5	-27.1	386.7	-12.0	366.5	-5.2	652.5	78.0	759.6	+16.4
Mayıs	373.3	439.6	17.8	335.9	-23.9	692.5	106.2	759.9	9.7	768.7	+1.2
Haziran	581.5	396.7	-31.8	486.9	22.7	556.9	14.4	669.1	30.4	734.7	+9.8
Temmuz	427.6	293.4	-31.4	272.0	-7.3	629.9	127.9	777.1	25.3	678.2	-12.7
Ağustos	631.9	244.7	-61.3	334.1	36.5	584.1	74.8	663.0	13.5	654.0	-1.4
Eylül	477.0	376.4	-21.1	621.9	65.2	1.137.2	82.9	689.1	-39.4	645.2	-6.4
Ekim	369.8	417.6	12.9	436.9	4.6	966.6	106.8	657.2	-27.2	720.5	+9.6
Kasım	349.5	418.1	19.6	358.4	-14.3	521.8	44.2	800.1	54.8		
Aralık	577.7	610.4	5.7	642.4	5.2	995.2	40.8	962.2	6.5		
Toplam	5.769.3	4.559.0	-20.3	5.069.4	10.2	7.909.4	51.2	8.933.4	16.5		

İTHALAT (Kümülatif)

(Milyon \$)

	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%	1982	%
Ocak	538.4	184.2	-65.8	279	51.5	433.3	50.7	781.9	80.4	607.9	-22.2
Şubat	943.7	679.2	-28.0	668.9	-1.6	1.015.6	51.8	1.625.6	60.1	1.275.5	-21.5
Mart	1.405.1	962.7	-31.5	1.194.4	24.1	1.385.7	16.0	2.303.1	65.8	1.960.3	-14.9
Nisan	2.008.9	1.402.2	-30.2	1.581.1	12.8	1.752.2	10.8	2.955.6	68.3	2.719.9	-8.0
Mayıs	2.381.4	1.841.8	-22.7	1.917.0	4.1	2.444.7	27.5	3.715.5	51.7	3.488.6	-5.8
Haziran	2.962.9	2.238.5	-24.4	2.403.9	7.4	3.001.6	24.9	4.304.6	47.7	4.223.3	-3.7
Temmuz	2.390.5	2.531.9	-25.3	2.675.9	5.7	3.621.4	35.3	5.161.7	43.8	4.901.5	-5.0
Ağustos	4.022.4	2.776.7	-31.0	3.010.0	8.4	4.205.5	39.7	5.824.7	39.5	5.535.5	-4.6
Eylül	4.499.4	3.153.0	-29.9	3.631.9	15.2	5.432.6	47.1	6.513.8	22.7	6.200.7	-4.8
Ekim	4.869.2	3.570.6	-26.7	4.068.8	14.0	6.246.3	53.5	7.171.0	14.4	6.921.2	-3.5
Kasım	5.218.7	3.988.7	-23.6	4.427.2	11.0	6.763.1	52.8	7.971.1	17.5		
Aralık	5.796.4	4.599.1	-20.7	5.069.4	10.2	7.909.4	51.3	8.933.4	12.7		

Mal Gruplarına Göre İthalat

Ticaret Bakanlığı tarafından derlenen verilere göre, 1982 Ocak-Ekim döneminde gerçekleştirilen 6.9 milyar dolarlık ithalatın 163.0 milyon doları tarım ve hayvancılık kesimi 2.9 milyar doları madencilik kesimi, 3.8 milyar dolarlık bölümü ise sanayi kesiminden kaynaklanmıştır.

İthal edilen ham petrolün döviz değerinin 1981 yılına göre yüzde 5.0 dolayında artış göstererek 2.7 milyar dolara ulaştığı belirlenmiştir.

1982 yılının on aylık döneminde 10.8 milyon tona yaklaşan ham petrol ithalatı için 2.74 milyar dolar ödenirken, bu rakam toplam 10 aylık ithalatımızın yüzde 39.7'sini oluşturdu. Geçen yılın aynı döneminde ise, bu yıldan 1.5 milyon ton az, 9.210 milyon ton ham petrol ithalatı yapılmış ve karşılığında 2.61 milyar dolar ödeme yapılmıştı. Geçen yılın on aylık ham petrol ithalatı toplam ithalatın yüzde 36.4'ü ile eş düzeydeydi. Sanayi ürünleri ithalatı bu yıl Ekim ayı sonuna göre geçen yılın eş dönemine oranla yüzde 2.2 oranında gerileme gösterdi. Ancak bu ithalat içindeki sanayi ürünlerinin ithalatı yüzde 91.2'ye çıktı. Geçen yıl bu oran yüzde 83.8 idi. Sanayi ürünleri ithalatı arasında en fazla ödemenin makina sanayi ürünleri karşılığı yapıldığı anlaşılmaktadır. Geçen yıl 994.4 milyon dolar düzeyinde gerçekleşen makina sanayi ürünleri için bu yıl ödenen döviz miktarı 1 milyar 25 milyon dolara yaklaştı. Geçen yıl en fazla alım yapılan ve 1 milyar doları aşan döviz ödenen kimya sanayiinde bu yıl alımların 718 milyon dolara düştüğü görülmektedir. Geçen yıl 1 milyon tonun üzerinde gerçekleşen gübre ithalatının bu yıl 361 bin tonda kalarak hayli düşüş göstermektedir. Bu yıl Ekim sonu itibariyle, taşıt araçları, elektrikli cihazlar, madeni eşya, dokumacılık ve orman ürünleri ithalatında artış görülmesine karşın çimento, deri-kösele, cam-seramik, demir dışı metaller ve demir çelik sanayi ürünleri ithalatında gerileme görülmektedir.

MAL GRUPLARINA GÖRE İTHALAT
(Ocak-Aralık)

	1 9 8 1		1 9 8 2	
	Miktar (Ton)	Değer (000 ₺)	Miktar (Ton)	Değer (000 ₺)
I. TARIM VE HAYVANCILIK KESİMİ	-	67.247	-	163.029
-Buğday	11.807	2.201	525.282	91.624
-Pirinç	26.316	10.800	20.431	9.836
-Merinos	7.489	31.880	5.460	26.451
-Deriler	2.847	4.608	2.619	4.431
-Kakao	1.893	4.585	2.229	5.138
-Diğerleri	-	13.173	-	25.549
II. MADENCİLİK VE TAŞOCAK-ÇILIĞI KESİMİ	-	2.782.949	-	2.890.727
-Ham Petrol	9.210.465	2.613.127	10.764.718	2.744.514
-Diğerleri	-	169.822	-	146.213
III. SANAYİ KESİMİ	-	4.262.107	-	3.831.055
A. Tarıma Dayalı İşlenmiş Ürünler	-	183.435	-	139.782
-Hayvansal ve Bitkisel Diğer Yağlar	16.088	12.334	29.021	16.834
-Dokumaya Elverişli Lifler	12.073	25.164	14.762	29.884
-İç Yağı	17.469	12.055	17.383	10.211
-Soya Yağı	102.905	60.003	110.082	54.146
-Diğerleri	-	73.879	-	28.707
B. Petrol Ürünleri	1.849.393	506.029	798.754	196.116
-Fuel Oil	814.529	172.669	200.987	32.993
-Makina Yağları	16.309	13.889	10.771	8.161
-Petrol Gazları	297.310	134.241	395.438	113.228
-Motorin	588.556	178.134	98.743	29.312
-Diğerleri	-	7.076	-	12.422
C. Sanayi Ürünleri	-	3.572.643	-	3.495.157
-Çimento	-	387	-	270
-Kimya Sanayii	-	1.008.527	-	718.090
-Gübreler	1.040.245	232.410	361.462	46.080
-Lastik-Plastik San.	-	197.001	-	192.493
-Deri-Kösele Sanayii	-	459	-	196
-Orman Ürünleri San.	-	11.870	-	5.287
-Dokumacılık Sanayii	-	46.276	-	95.854
-Cam-Seramik Sanayii	-	33.255	-	27.041
-Demir-Çelik Sanayii	-	491.812	-	473.735
-Demirdışı Metal San.	-	118.386	-	91.858
-Madeni Eşya Sanayii	-	16.374	-	28.730
-Makina Sanayii	-	994.391	-	1.024.659
-Elektrikli Cihaz.S.	-	253.634	-	262.501
-Taşıt Araçları San.	-	261.007	-	442.101
-Diğer Sanayi Dall.	-	131.264	-	142.341
TOPLAM	-	7.112.303	-	6.884.811
IV. BEDELSİZ İTHALAT	-	58.795	-	36.373
GENEL TOPLAM	-	7.171.098	-	6.921.184

Ölke Gruplarına Göre İthalat

1982 yılı Ocak-Ekim dönemine ilişkin veriler AET üyesi ölkeler arasında Türkiye'nin ithalatının en yüksek tutarda azalma kaydettiğı ölkelerin Yunanistan ve Fransa olduğunu göstermektedir. Diğer yönden A.B.D. ile Japonya ve Federal Almanya kaynaklı ithalattaki artış ise devam etmektedir.

1982'nin Ocak-Ekim aylarını kapsayan 10 aylık dönemde, AET üyesi Fransa'dan yapılan ithalat 1981'in aynı dönemine göre 140.3 milyon dolar, Yunanistan'dan yapılan ithalat 24.1 milyon dolar ve Hollanda'dan yapılan ithalat 11.6 milyon dolar düşerken, İngiltere, Danimarka ve İrlanda kaynaklı ithalatta ise küçük oranda azalma kaydedildi. Belçika-Lüksemburg ölkelerinden yapılan ithalat ise geçen yılın aynı düzeyinde kaldı. Federal Almanya kaynaklı ithalat ise 1982'nin 10 aylık döneminde, önceki yıla göre 50.5 milyon dolarlık artışla 804 milyon dolara ulaştı. Bu ölkeden yapılan ithalatın, AET ithalatındaki payı ise yüzde 41 dolayında gerçekleşti.

Diğer taraftan, A.B.D.'den yapılan ithalat ise 1981'in eş dönemine göre yüzde 42.5 oranında artış kaydetti. Önceki yıla göre, 187.3 milyon dolar artan A.B.D. kaynaklı ithalat, Ocak-Ekim döneminde 627.8 milyon dolara ulaştı. A.B.D.'den yapılan ithalatın OECD ölkelerinden yapılan ithalattaki payı yüzde 18.0'a yükseldi. Bu oran geçen yılın eşdöneminde yüzde 13 dolayındaydı. OECD ölkelerinden Japonya'dan yapılan ithalat ise, 113.1 milyon dolarlık artışla 280.5 milyon dolara yükselirken, İsviçre'den yapılan ithalat ise 167.6 milyon dolarlık azalmayla 258.0 milyon dolara geriledi.

1982'nin ilk 10 aylık döneminde Irak'tan yapılan ithalat 1.15 milyar dolar olarak belirlendi. Söz konusu ithalatın önemli bir bölümü petrol alımlarından kaynaklanıyor. 1981'in eşdöneminde ise Irak'tan yapılan ithalat 1.24 milyar dolar düzeyindeydi. Türkiye'nin Suudi Arabistan'dan ithalatı ise 347.1 milyon dolardan 381.4 milyon dolara, İran'dan yapılan ithalat ise 514.8 milyon dolardan 529.1 milyon dolara yükseldi.

İTHALATIN ÜLKELER İTİBARIYLA DAĞILIMI
(Ocak - Ekim)

	1 9 8 1		1 9 8 2	
	(000 \$)	(%)	(000 \$)	(%)
I. OECD ÜLKELERİ	3.413.530	47.6	3.421.528	49.4
A.AET Ülkeleri	2.064.132	28.8	1.976.891	28.5
-Batı Almanya	753.437		803.958	
-Belçika-Lüksemburg	118.269		118.990	
-Fransa	346.163		205.865	
-Hollanda	135.902		124.317	
-İtalya	285.022		330.965	
-Danimarka	25.463		21.921	
-İngiltere	352.270		349.020	
-İrlanda	2.908		1.275	
-Yunanistan	44.698		20.581	
B.Diğer OECD Ülkeleri	1.349.398	18.8	1.444.637	20.9
-ABD	440.549		627.861	
-Japonya	167.414		280.485	
-Avusturya	69.113		92.859	
-İsviçre	425.776		258.017	
-Diğerleri	246.546		185.415	
II. İKİLİ ANLAŞMALI ÜLKELER	117.193	1.6	85.975	1.3
-SSCB	111.559		84.404	
-Arnavutluk	5.634		1.571	
III. SERBEST DÖVİZLİ ANLAŞ- MALI ÜLKELER	3.362.837	46.9	3.150.904	45.5
A.Doğu Avrupa Ülkeleri	548.616	7.7	254.357	3.7
B.Serbest Dövizli Orta- Doğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri	2.814.221	39.2	2.896.547	45.5
-İrak	1.240.500		1.151.401	3.7
-İran	514.835		529.137	41.8
-Libya	558.584		712.096	
-Mısır	2.786		627	
-Sudan	1		-	
-Suriye	1.574		14.052	
-S.Arabistan	347.103		381.428	
-Ürdün	24.085		7.510	
-Cezayir	4.468		7.959	
-Pakistan	21.273		11.218	
-Tunus	25.324		11.265	
-Diğerleri	73.688		69.854	
IV. DİĞER ÜLKELER	277.529	3.9	262.777	3.8
A.Orta Doğu Ülkeleri	112.468	3.6	84.850	1.2
-Abudabi	-		400	
-Bahreyn	2.778		3	
-Katar	-		-	
-Umman	-		-	
-Dubai	-		23	
-Kuveyt	106.719		81.857	
-Lübnan	2.971		2.567	
B.Diğerleri	165.071	2.3	177.927	2.6
-Nijerya	-		-	
-Diğerleri	165.071		177.927	
T O P L A M	7.171.099	100.0	6.921.184	100.0

İTHALATIN KAYNAKLARA GÖRE DAĞILIMI

	1982 Gerçekleşme Tahmini	1983 Programı
1. Liberasyon	8.085	8.905
2. Tahsisli İthal Malları	25	-
3. Anlaşmalılar	25	5
Program İthalatı	8.135	8.910
4. NATO	15	15
5. Özel Yabancı Sermaye	75	100
6. Proje Kredileri	725	875
7. Bedelsiz İthalat	75	100
Toplam	9.025	10.000

Finansman Kaynaklarına Göre İthalat

Kaynaklara göre 1982 yılının ilk dokuz aylık ithalatı incelendiğinde bir önceki yıla göre libere ithalat yüzde 4.6 artarken tahsisli ithalatın yüzde 76.7, anlaşmalı ülkelerden ithalatın ise yüzde 37.3 azaldığı göze çarpmaktadır. Böylece program ithalatı yüzde 5.7 azalırken, kendi kendini finanse eden ithalat yüzde 7.9 genişlemiştir. İthalat içinde liberasyon oranı 1981 yılındaki yüzde 78.7 olan düzeyinden 1982 yılında yüzde 86.5 düzeyine çıkmıştır.

KAYNAKLARA GÖRE İTHALAT
(Ocak-Eylül)

	1980	1981	1982
1. Liberasyon	4.079.526	5.126.342	5.361.387
2. Tahsisli İthal Mal.	675.914	696.051	162.735
3. Anlaşmalılar	110.678	104.502	63.004
Program İthalatı	4.866.118	5.926.895	5.587.126
4. NATO Enfrastrüktür	14.529	11.498	7.172
5. Özel Yabancı Sermaye	27.322	36.337	33.356
6. Proje Kredileri	376.824	440.561	537.787
7. Bedelsiz İthalat	70.828	54.708	32.972
a) Bedelsiz	(61.366)	(50.126)	(29.008)
b) Bağış	(9.462)	(4.582)	(3.964)
8. Diğerleri	10.153	43.855	2.283
T O P L A M	5.365.774	6.513.854	6.200.696

4. Dış Ticaret Dengesi

1982 Ekim ayı sonu itibariyle dış ticaret açığı 2.54 milyar dolara düşmüştür. Bu rakam 1981 yılı Ocak-Ekim döneminde kaydedilen 3.5 milyar dolarlık dış ticaret açığına göre yüzde 30.8 oranında bir azalmanın varlığını ortaya koymaktadır.

Dış ticaret açığında geçen yıla göre gözlenen azalma, ithalattaki gerileme ile ihracattaki artışın birarada yaptığı etkiden kaynaklanmaktadır. Ekim ayı sonunda ilk geçici değerlendirmelere göre 4.37 milyar dolara ulaşan ihracat geçen yıla göre yüzde 25 dolayında artmış bulunmaktadır. İthalat ise, Ekim ayı sonunda 6.92 milyar dolarda kalırken, bir önceki yılın eşdöneminden yüzde 3.5 oranında azalış görülmektedir.

1981 yılında 1980'ne göre ihracatın yüzde 64 oranında, ithalatın ise yüzde 13 dolayında arttığı hatırlandığında, bu yıl dış ticaret gelişmelerinde yavaşlama olduğu anlaşılmaktadır.

DIŞ TİCARET AÇIĞI (Kümülatif)

(Milyon \$)

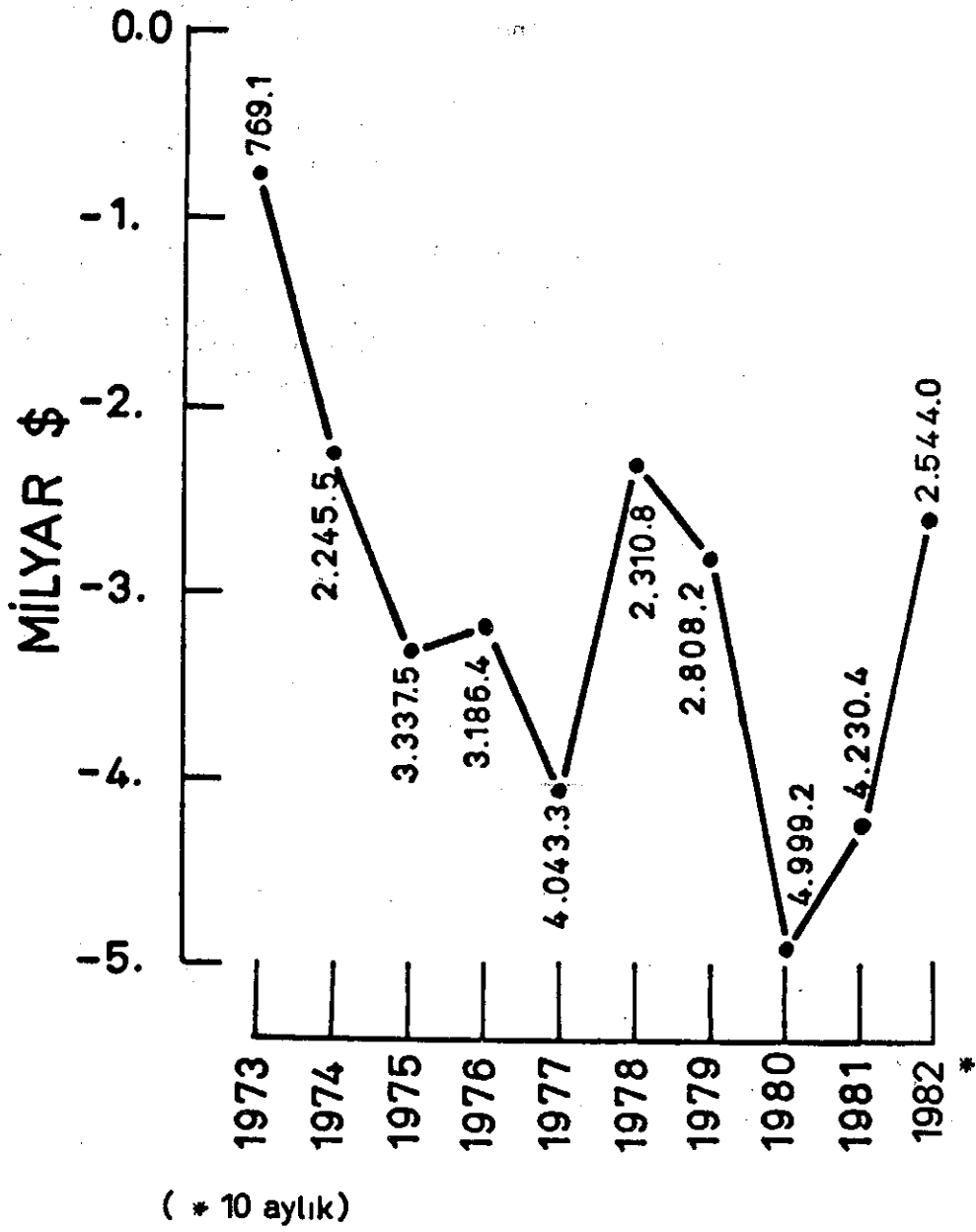
	1978	1979	1980	1981	1982
Ocak	33.0	62.8	107.1	371.3	161.9
Şubat	358.4	203.1	548.2	908.5	419.3
Mart	482.5	532.7	684.7	1.281.9	656.9
Nisan	739.3	732.0	832.2	1.618.3	1.014.3
Mayıs	1.040.2	905.4	1.328.2	2.083.8	1.368.5
Haziran	1.274.8	1.225.1	1.715.8	2.427.6	1.683.6
Temmuz	1.424.5	1.350.8	2.178.6	2.888.9	1.949.1
Ağustos	1.502.5	1.525.9	2.582.7	3.216.1	2.194.7
Eylül	1.717.5	1.976.4	3.500.1	3.505.2	2.383.5
Ekim	1.922.4	2.238.6	4.206.0	3.675.8	2.544.0
Kasım	2.081.7	2.382.2	4.461.3	3.923.7	
Aralık	2.310.9	2.808.2	4.999.2	4.230.4	

DIŞ TİCARET AÇIĞI (Aylık)

(Milyon \$)

	1978	1979	1980	1981	1982
Ocak	33.0	62.8	207.1	371.3	161.9
Şubat	325.4	140.3	350.1	537.2	257.4
Mart	124.1	329.6	136.5	373.4	237.6
Nisan	256.8	119.3	147.5	336.4	357.4
Mayıs	300.9	173.4	496.0	465.5	354.2
Haziran	234.6	319.7	387.6	343.8	315.1
Temmuz	150.0	125.7	462.8	461.3	265.5
Ağustos	77.7	172.1	404.1	327.2	245.6
Eylül	215.0	453.5	917.4	289.1	188.8
Ekim	204.9	262.2	705.9	170.6	160.5
Kasım	159.3	145.6	255.3	247.9	
Aralık	229.2	424.2	538.0	306.9	

DIŞ TİCARET AÇIĞI

5. İşçi Dövizleri

Merkez Bankası ve özel bankalarca bildirilen verilere göre, 1982 yılının ilk on ayında yurt dışındaki işçiler tarafından 1.853 milyon dolarlık döviz gönderilmiştir. İşçi dövizleri girişlerinin 1981 yılındaki ilk on aylık dönemde 2.126 milyon dolar değerine göre yüzde 12.9 daha az olduğu hesaplanmıştır.

İşçi dövizleri girişlerinin ilk on ayda ulaştığı rakam, 1982 yılının bütünü için öngörülen 2.5 milyar dolarlık değer ancak yüzde 74'üne eşit bulunmaktadır.

Merkez Bankası'ndan alınan bilgiye göre, bu yılın sadece Ocak ve Mart aylarında işçi dövizleri girişi, geçen yıl rakamlarından yüksek oldu. Diğer bütün aylarda ise yüzde 26 ile yüzde 1.2 arasında değişen oranlarda gerilemeler görüldü.

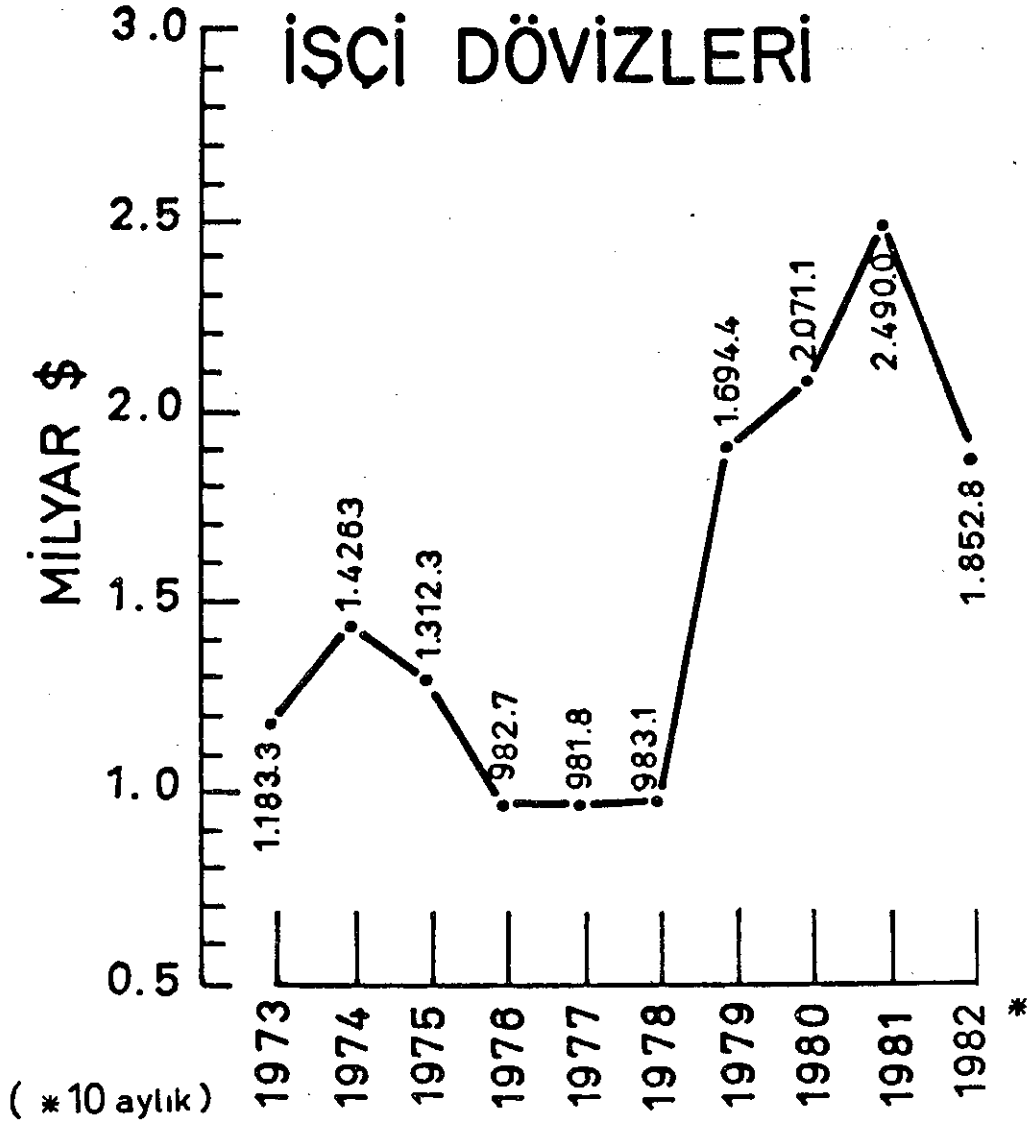
Merkez Bankası yetkilileri, işçi dövizlerinde görülen azalmanın, işçilerin yolladıkları döviz miktarındaki azalmadan değil, hesapların dolar değerine göre yapılmasından kaynaklandığını belirttiler.

Yetkililerin verdiği bilgiye göre, işçilerin gönderdikleri Alman Markları 1981 yılındaki kurlara göre 2.25 katsayısına bölünerek dolar hesabı çıkartılmaktayken, bu yıl katsayı doların mark karşısında değer kazanmasına paralel olarak 2.50'ye yükseltildi. Bu durumda da işçilerin gönderdikleri dövizlerde gerçek anlamda bir azalma olmamasına rağmen markın değer kaybetmesi nedeniyle bir azalma ortaya çıktı.

İŞÇİ DÖVİZLERİ (Kümülatif)

(Milyon \$)

Aylar	1979	% Değişim	1980	% Değişim	1981	% Değişim	1982	% Değişim
Ocak	83.1	96.0	83.2	0.2	134.8	62.0	149.2	10.7
Şubat	158.5	84.7	256.5	61.8	278.3	8.5	280.0	0.6
Mart	214.1	34.4	368.2	72.0	417.9	13.5	427.3	2.2
Nisan	342.7	59.5	483.0	40.9	577.0	19.5	579.7	0.5
Mayıs	982.0	255.3	586.2	-40.3	739.0	26.1	739.8	0.1
Haziran	1088.2	217.8	741.2	-31.9	951.0	28.3	905.4	-4.8
Temmuz	1189.0	176.8	1020.6	-14.2	1270.1	24.4	1151.8	-9.3
Ağustos	1300.4	141.3	1300.2	-0.02	1647.8	26.7	1452.7	-11.8
Eylül	1411.1	114.4	1507.5	6.8	1914.2	27.0	1649.2	-13.8
Ekim	1501.5	90.5	1712.5	14.1	2126.0	24.1	1852.8	-12.9
Kasım	1601.1	81.1	1885.1	17.7	2309.2	22.5		
Aralık	1694.3	72.4	2071.0	22.2	2494.9	20.5		

İşçi dövizleri ve ihracat toplamının, Ocak-Ekim döneminde, bu yıl aynı dönemdeki ithalat rakamı ile arasındaki farkın geçen yıla göre kapandığı dikkati çekmektedir. Geçen yıl söz konusu sürede, ihracat ve işçi dövizleri toplamı 7.17 milyar dolara ulaşan ithalatın 1.55 milyar dolar gerisinde kalırken, bu yıl 6.92 milyar dolar olan ithalata göre 695 milyon dolar daha düşük düzeyde gerçekleşti. Böylece, ihracat ve işçi dövizleri aleyhindeki fark yüzde 55 oranında daralmış oldu.

İTHALAT-İHRACAT İŞÇİ DÖVİZİ

(000 ₺)

	E k i m		O c a k - E k i m	
	1982	1981	1982	1981
İthalat	720.487	657.245	6.921.183	7.171.099
İhracat	560.031	486.641	4.377.217	3.495.374
İşçi Dövizleri	203.627	211.792	1.848.914	2.120.809
TOPLAM	763.658	698.433	6.226.131	5.616.183
Fark	43.171	41.188	- 695.052	-1.554.916
İhracat+İşçi Dövizlerinin İthal. karşılama oranı	-	-	89.9	78.3

6. Diğer Görünmeyenler

1976 ve 1977 yıllarında aleyhte bir gelişme gösteren turizm gelirleri 1978 yılından itibaren olumlu şekilde seyretmeye başlamış, 63 milyon dolar açıktan 1981 yılında net 278 milyon dolar gelir seviyesine ulaşılmıştır.

1982 yılında bu rakamın 300 milyon dolar dolayında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

NET TURİZM

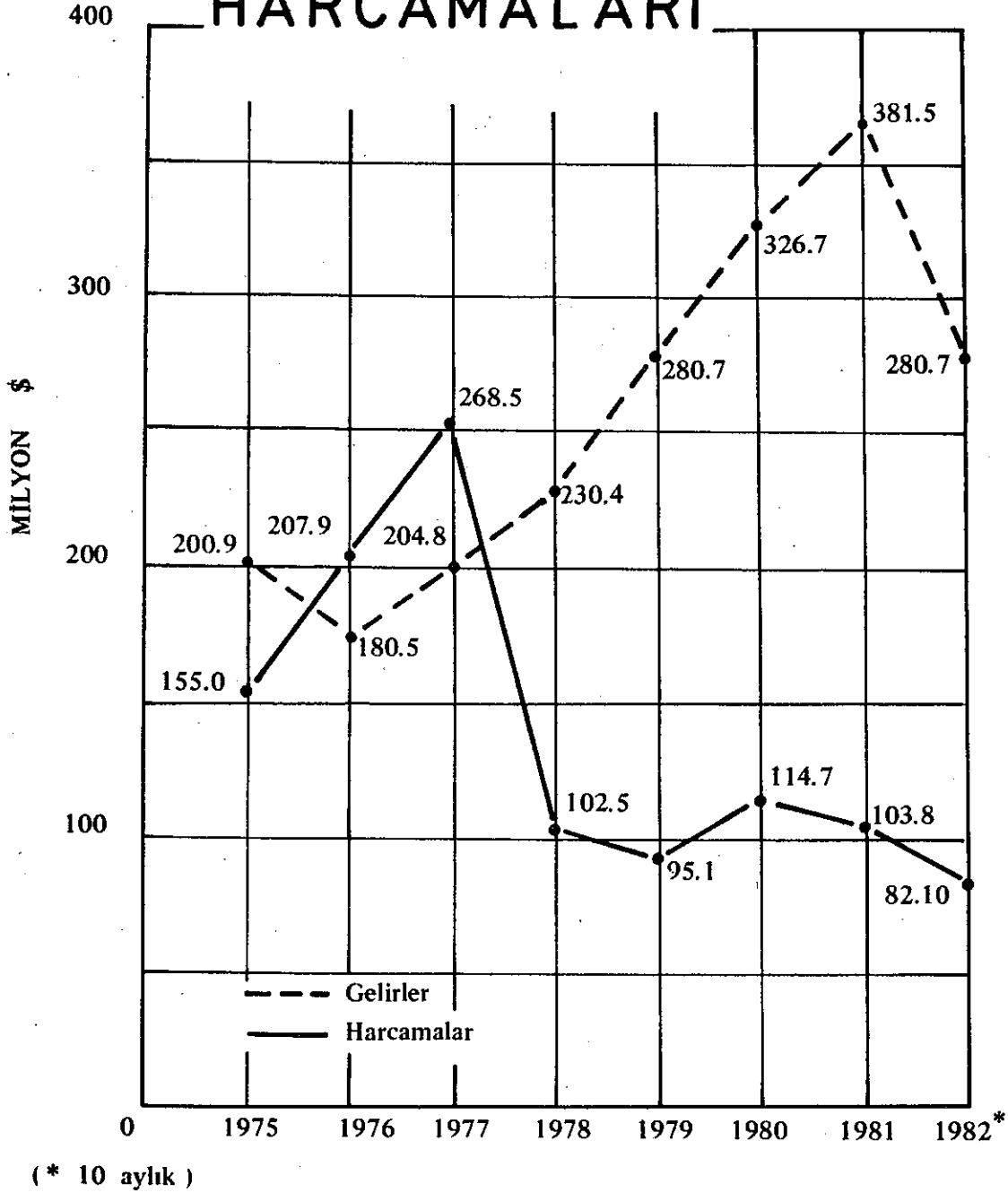
(Milyon \$)

Aylar	1977	1978	%	1979	%	1980	%	1981	%	1982	%
Ocak	-3,1	-1,1	64,5	5,5	600	3,9	-29,1	13,3	241,0	11,3	
Şubat	-9	0,9	110	3,1	244,4	14,6	356,3	12,2	-16,4	15,6	
Mart	2,6	10,3	296,5	4	-61,2	12,6	217,5	13,0	0,3	11,9	
Nisan	-7,2	4,2	158,3	11	161,9	7,2	-12,7	17,7	145,8	17,2	
Mayıs	-5,8	13,8	337,9	64,5	367,4	6,6	-89,8	15,1	128,8	21,8	
Haziran	-5,5	13,5	345,5	15,5	14,8	12,2	-21,3	32,1	163,1	15,6	
Temmuz	-4,3	28	751,2	22,8	-18,6	36,3	59,7	39,0	7,4	20,1	
Ağustos	-4,6	32,1	797,8	18,2	-43,3	44,2	142,9	34,7	-21,5	23,5	
Eylül	-8,1	21,8	573,9	15,2	-30,3	21,9	44,1	28,7	31,1	29,4	
Ekim	-10	1,0	110	6,9	590	15,8	146,4	28,2	78,5	32,2	
Kasım	-9	4,8	153,3	12,9	168,8	17,9	38,8	25,0	39,7		
Aralık	-6,1	4,3	170,5	6,0	39,5	18,6	210	10,0	-45,9		
TOPLAM	-63,7	127,7	300,5	185,7	45,4	211,9	14,0	277,7	27,1		

TURİZM VE DIŞ SEYAHAT GELİR-GİDERLERİNİN YILLARA VE AYLARA GÖRE DAĞILIMI

	G e l i r			% Değişme Oranı		G i d e r		
	1980	1981	1982(x)	1980/81	1981/82	1980	1981	1982(x)
Ocak	11.724	18.653	16.596	59.1	-11.0	7.837	5.346	5.244
Şubat	25.612	17.409	21.361	-32.0	22.7	11.029	5.195	5.746
Mart	20.834	20.562	17.072	-1.3	-17.0	8.170	7.593	5.208
Nisan	16.340	25.586	25.756	56.6	0.1	9.167	7.083	8.551
Mayıs	16.279	30.371	28.574	86.6	- 5.9	9.680	7.569	6.606
Haziran	22.246	40.323	23.825	81.3	-40.9	10.012	8.203	8.196
Temmuz	44.921	43.404	31.796	- 3.4	-25.7	8.552	4.477	11.698
Ağustos	54.198	55.031	40.454	1.5	-26.5	10.021	20.290	16.946
Eylül	40.110	39.379	35.957	- 1.8	- 8.7	18.224	19.400	6.546
Ekim	25.536	34.802	39.351	36.3	13.1	9.717	6.939	7.152
Kasım	24.311	30.596		25.7		6.421	5.983	
Aralık	24.523	25.152		2.6		5.908	5.319	
TOPLAM	326.654	381.268		16.7		114.738	103.313	
10 AYLIK	273.800	325.520	280.742	17.2	-13.8	103.409	92.111	82.093

TURİZM GELİRLERİ ve HARCAMALARI

7. Ödemeler Dengesi

1981 yılında cari işlemler dengesi açığı 2 milyar 92.0 milyon dolara ulaşmıştır. Cari işlemler dengesi açığı ile 585.0 milyon dolar olan dış borç ana para ödemelerinin birarada değerlendirilmesi, ekonominin toplam dış kaynak gereksiniminin 2 milyar 677.0 milyon dolar olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekonominin dış kaynak gereksinimi, bir önceki yıl 3 milyar 767 milyon dolar-
dı. Buna göre 1981 yılında dış kaynak gereksinimi, bir önceki yıla göre yüzde
28.9 oranında azalmış bulunmaktadır.

1981 yılına ilişkin ödemeler dengesi bulguları, dış borç faiz ödemelerinin geçen yıla göre yüzde 78.6 oranında artarak 668.0 milyon dolardan 1.193.0 milyon dolara ulaştığını ortaya koymaktadır.

Dış borç faiz ödemelerinin geçen yıla göre artışında en önemli etken faiz oranlarının yükselmesidir. Dış borç faiz ödemelerindeki artışla birlikte, ana para ödemeleri de artmış bulunmaktadır. Ana para ödemeleri, 1980 yılında 576 milyon dolardan 1981 yılında 585 milyon dolara yükselmiştir.

Öte yanda, dış borç faiz ve ana para ödemelerinin ihracata oranı 1981'de 25.0 düzeyindedir. Bu oran bir önceki yıl yüzde 42.7 dolayındaydı.

Cari işlemler dengesinin 1981 yılındaki açığı 2 milyar 092 milyon dolar olmuştur. 1982 yılında bu açığı 1 milyar 610 milyon dolara düşürülmesi hedef alınmıştır. İlk 10 aylık ödemeler dengesi verileri bu hedefe ulaşılabilirliğini göstermektedir.

ÖDEMELER DENGESİ

	Ocak-Ekim		Gerçekleşme	
	1982	1981	1981	1980
I. CARİ İŞLEMLER				
A. Dış Ticaret				
1. İhracat	4.377.2	3.495.4	4.703.0	2.910.1
2. İthalat	-6.921.2	-7.171.1	-8.933.0	-7.909.3
Dış Ticaret Dengesi	-2.544.0	-3.675.7	-4.230.0	-4.999.2
B. Görünmeyen İşlemler				
1. Dış Borç Faiz Ödemeleri	-1.117.5	-845.9	-1.193.0	-668.0
2. Turizm ve Dış Seyahat	198.5	232.4	277.0	211.9
3. İşçi Gelirleri	1.852.8	2.120.7	2.490.0	2.070.9
4. Kâr Transferleri	-39.4	-47.0	-560.0	-50.9
5. Diğer Görünmeyenler	545.7	558.9	620.0	244.3
Görünmeyen Kalemler Den.	1.440.1	2.019.1	2.138.0	1.808.2
C. Cari İşlemler Dengesi	-1.103.9	-1.656.6	-2.092.0	-3.191.0
II. SERMAYE HAREKETLERİ				
1. Dış Borç Ana Para Öd.	- 684.3	-417.7	-585.0	-576.0
2. Özel Yabancı Sermaye	44.4	50.6	60.0	53.2
3. Proje Kredileri	566.5	470.4	642.0	546.9
4. Bedelsiz İthalat	35.8	58.8	69.0	94.8
5. Program Kredileri	665.3	598.8	840.0	1.811.0
6. Diğer Sermaye Hareket.	-47.2	-197.4	-147.0	-117.6
Sermaye Hareket. Dengesi	580.5	563.5	879.0	1.812.3
Genel Denge	-523.4	-1.093.1	-1.213.0	-1.378.7
III. RESERV HAREKETLERİ (+Azalış)	-411.5	-449.4	-58.0	-333.4
IV. IMF'DEN KULLANMA	223.8	240.4	335.0	461.0
V. KISA VE ORTA VADELİ SERMAYE HAREKETLERİ	-79.4	-135.0	-213.0	-155.4
VI. NET HATA VE NOKSAN	790.5	1.437.1	-1.149.0	1.406.5

8. Dış Krediler ve Borçlar

Bu yılın Ocak-Ağustos döneminde Merkez Bankası ile Döviz Pozisyonu Tutan Yetkili Ticari Bankalara 1.64 milyar dolar tutarında dış kredi intikal ederken, aynı dönemde 1.90 milyar dolarlık dış borç ödemesi gerçekleştirilmiştir.

Merkez Bankası ile Ticari bankalara gelen dış kredi miktarı geçen yılın eş döneminde sağlanan 1.28 milyar dolarlık krediye göre yüzde 28 oranında artış kaydetmiştir. Tasfiye edilen dış borç miktarındaki genişlemenin ise daha yüksek düzeyde olduğu ve geçen yılki 1.41 milyar dolarlık ödenen dış borç tutarına göre yüzde 35'lik bir artışın meydana geldiği hesaplanmıştır.

Yapılan hesaplamalar, bu yılın ilk sekiz ayında bankalar kanalıyla ödenen dış borçların, aynı dönemde gerçekleştirilen 3.36 milyar dolarlık ihracatın yüzde 57'sine eşdeğerde olduğunu göstermiştir. Geçen yıl bu dönemdeki dış borç ödemeleri, ihracatın yüzde 54'ü düzeyinde idi.

Merkez Bankası ve ticari bankalara intikal eden dış kredilerin en büyük bölümünü 534 milyon dolar ile Uluslararası Para Fonu'ndan sağlanan krediler oluşturmuştur. Ayrıca, Ocak-Ağustos dönemi itibariyle konsorsiyum kredileri ile Avrupa Yatırım Bankası, Dünya Bankası ve IDA kaynaklı kredilerin de 200 milyon dolar sınırını aştıkları görülmüştür.

Borç ödemelerinde toplam tasfiye tutarının yüzde 47'lik bölümü olan 893.4 milyon doların faiz ödemelerinden meydana geldiği hesaplanmıştır. Ana para ödemeleri de bu dönemde 1 milyar dolara ulaşmıştır. Faiz ödemeleri, geçen yılın eş dönemine göre yüzde 90.5 oranında artış gösterirken, ana para ödemeleri yüzde 7.5 oranında genişleme kaydetmiştir.

DIŞ KREDİLER

(Dolar)

	A g u s t o s		Ocak-Ağustos	
	1982	1981	1982	1981
IMF	109.109.319	-	534.068.772	219.930.596
Banker	-	250.000.000	45.138.392	279.976.984
Konsorsiyom	2.779.651	- 44.036	202.907.273	24.281.292
EIB,IBRD,IDA	666.017	1.494.000	253.351.628	75.590.513
Avr.Kons.Isk.F.	10.492	-	35.102.769	60.726.724
DÇM	66.924.598	42.652.064	211.846.205	146.180.497
Döviz Tevdiat	35.811.198	33.187.330	199.949.108	399.052.519
Diğer Krediler	771.111	156.250	156.663.108	77.995.053
TOPLAM	216.072.386	327.445.608	1.639.027.253	1.283.734.178
BORÇ ÖDEMELERİ(%)				
Ödemeler Den.Gör.	174.064.282	157.391.945	1.422.576.235	861.147.813
Ana Para	76.216.998	73.276.364	529.186.055	392.294.018
Devlet	57.912.629	37.476.380	400.636.815	290.475.198
Özel Kaynaklar	18.304.369	35.799.984	128.549.240	101.818.820
Faiz	97.847.284	84.115.581	893.390.180	468.853.795
IMF	-	-	162.234.424	-
Devlet	38.861.167	19.909.851	199.060.000	134.387.908
Özel Kaynaklar	2.305.058	26.685.147	17.433.262	64.294.226
DÇM	27.586	280.279	3.147.434	109.122.145
Banker	54.696.827	36.167.209	503.522.254	152.182.332
Döviz Tevdiat	956.646	1.073.095	7.992.806	8.867.184
Öteki:(Ana Para)	150.528.219	52.379.611	479.547.829	546.160.018
IMF	10.100.291	-	94.899.458	62.842.950
Banker	126.270.275	17.739.710	307.687.314	99.638.697
DÇM	9.599.513	7.821.262	40.595.446	52.752.216
Döviz Tevdiat	4.558.140	26.818.639	36.465.611	308.994.010
Petrol(TPAO-Renault)	-	-	-	21.932.145
TOPLAM	324.592.501	209.771.556	1.902.224.064	1.407.307.831
İhracat	408.357.000	335.812.000	3.360.770.000	2.608.757.000
Borç Ödeme (İhracat) (%)	79,49	62,47	56,60	53,95

DÖVİZLE ÖDENECEK DIŞ BORÇLAR
(1 Temmuz 1982 itibariyle)

(Milyon ₺)

	Borç Miktarı	Kullanılmayan Kredi Miktarı	Toplam	Faiz(x) Tutarı
A.BORÇLULARA GÖRE TOPLAM	12.795.5	2.494.3	15.289.8	5.250.4
a)Devlet Bütçesi Toplamı	7.640.5	1.902.6	9.543.2	3.500.5
-Genel Bütçe	4.765.5	777.6	5.543.1	1.874.5
-Katma Bütçe	498.6	149.3	647.9	228.0
-Karşılığı Tahsil Edilecekler	2.376.5	975.7	3.352.2	1.398.0
b)Bütçe Dışı Kamu Sektör Toplamı	4.627.4	280.6	4.908.0	1.490.5
-T.C.Merkez Bankası	3.405.3	-	3.405.3	887.9
-İktisadi Devlet Teşek.	1.222.0	280.1	1.502.1	602.5
-Mahallî İdareler	0.1	0.5	0.6	0.1
c)Özel Sektör Toplamı	522.7	311.1	833.8	259.3
-Sınai Kalkınma Bank.	182.5	127.6	310.1	129.1
-Diğerleri	340.2	183.5	523.7	130.2
d)Konsolide Ticarî Borç.	4.8	-	4.8	0.1
B.ALACAKLILARA GÖRE TOPLAM	12.795.5	2.494.3	15.289.8	5.250.4
a)Uluslararası Kurum.Top.	2.862.4	1.606.6	4.469.0	2.395.9
-Dünya Bankası (IBRD)	1.738.7	1.273.8	3.012.5	1.782.5
-IDA	188.0	-	188.0	28.0
-Avrupa İskan F.(ERF)	318.8	-	318.8	194.2
-Avrupa Yat.Bank.(BIB)	459.0	202.7	661.7	336.5
-IFC	72.2	4.6	76.8	31.2
-IDB	85.7	125.5	211.2	23.5
b)Yabancı Hükümetler Top.	5.390.8	593.7	5.984.5	1.624.8
-ABD	1.600.5	134.8	1.735.3	521.3
-Almanya	1.889.4	122.5	2.011.9	456.3
-İngiltere	362.1	26.0	388.1	122.5
-Fransa	391.6	146.6	538.2	102.6
-Diğerleri	1.147.2	163.8	1.311.0	422.1
c)Avrupa Serbest Para Pi.	3.071.6	-	3.071.6	892.0
d)Yabancı Fir.(Tic.Kredi)	1.465.9	294.0	1.759.9	337.6
(Özel Yabancı Ser.İkr.)				
e)Konsolide Ticarî Borç.	4.8	-	4.8	0.1

(x) Faiz tutarı, kredilerin tamamı kullanılmış gibi hesaplanmıştır.

9. Özel Yabancı Sermaye

Bu yılın Ocak-Kasım döneminde, Devlet Planlama Teşkilatı bünyesindeki Yabancı Sermaye Dairesi'nden izin alan firmaların, en çok yeni yatırımlara yöneldikleri belirlenmiştir.

Yabancı Sermaye Dairesinin toplam 97 firmaya verdiği 153.02 milyon dolarlık izinlerin yüzde 41.4'ünü meydana getiren 63.3 milyon dolarlık bölümü yeni yatırımlarda, izinlerin yüzde 31.1'ini meydana getiren 47.57 milyon dolar ise, mevcut yabancı sermayeli şirketlerin sermaye artırımlarının gerçekleştirilmesinde kullanılacaktır.

Yabancı sermayeli firmaların, Türkiye'deki çeşitli yatırımların menkullerini satın alarak gerçekleştirdikleri portföy yatırımları için verilen izinlerin toplamı ise 21.86 milyon dolar olarak belirlenmiştir. Tevsii yatırımları için alınan yabancı sermaye izinlerinin tutarı ise 20.28 milyon doları bulmuştur.

Ocak-Kasım dönemi itibariyle 6224 sayılı yasa çerçevesinde verilen 89.1 milyon doları garantisiz ticari borçlardan karşılanacak yabancı sermaye izinlerinin en fazla taşımacılık sektöründe yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Deniz ve kara taşımacılığı ile taşıt araçları yan sanayi sektörlerindeki yabancı sermaye girişlerinde, garantisiz ticari borçlardan karşılanacak bölümlerin en az düzeyde kaldığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde, bankacılık sektöründe girmesine izin verilen yabancı sermayenin tamamına yakın bölümünün de net olarak Türkiye'ye getirilmesi öngörülmüştür.

Buna karşın, makina imalat, gıda-içki, dokuma-giyim, taşıt araçları imalatı, plastik, maden, turizm ve çimento sanayii sektörlerinde gelmesine izin verilen yabancı sermayenin önemli bir bölümünün garantisiz ticari borçlara karşılık olduğu saptanmıştır.

1982 YILINDA 6224 SAYILI KANUNA GÖRE
TÜRKİYE'YE GELMESİNE İZİN VERİLEN
YABANCI SERMAYE
(30 Kasım 1982 itibariyle)

S e k t ö r l e r	Adet	(Milyon ₺)					
		İzin Verilen Yab.Ser.	GTB'den Karşıla- nan Mik.	Y a t ı r ı m T e v - s i i	Yeni Sermaye Artışı	Portföy	
İMALAT SANAYİİ							
Makina İmalat Sanayii	5	6.86	6.45	0.00	0.41	1.53	4.92
Gıda-İçki	9	10.51	8.27	0.00	2.24	8.27	0.00
Dokuma-Giyim	9	9.00	8.68	0.89	3.80	0.56	3.75
Elektrik-Elektronik	7	14.73	3.71	0.50	10.78	2.17	1.28
Demir-Çelik	4	6.71	4.31	0.00	3.01	0.00	3.70
Kimya	12	12.20	10.91	0.00	0.00	12.20	0.00
P.Kil.Çim.den Ger.	4	1.08	0.00	0.00	0.48	0.60	0.00
Cam	4	3.35	1.14	0.00	0.00	1.14	2.21
Tarım araç.İmalat San.	4	14.21	12.66	0.00	8.30	5.91	0.00
Diğer	2	0.68	0.41	0.00	0.68	0.00	0.00
Tarım Araç.Yan Sanayii	4	8.81	2.02	0.00	0.00	7.41	1.40
Lastik	2	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Gübre	1	1.13	0.00	0.00	0.00	1.13	0.00
Madeni Eşya Sanayii	4	3.51	1.03	0.00	0.00	0.60	2.83
Çimento	1	0.82	0.82	0.00	0.00	0.82	0.00
Orman Ürünleri	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Plastik	3	2.96	2.96	0.00	0.00	2.89	0.07
İMALAT TOPLAMI	76	96.56	63.37	1.39	29.70	45.31	20.16
Tarım	1	1.06	1.06	0.00	1.06	0.00	0.00
Maden	2	1.97	1.97	0.00	0.77	1.20	0.00
Hizmetler Sektörü							
Turizm	7	19.95	18.93	18.89	1.06	0.00	0.00
Kara Taşımacılığı	1	3.25	0.00	0.00	3.25	0.00	0.00
Bankacılık	3	7.06	0.81	0.00	4.00	1.06	0.00
Diğer	5	3.17	2.96	0.00	1.47	0.00	1.70
Deniz Taşımacılığı	2	20.00	0.00	0.00	20.00	0.00	0.00
HİZMETLER TOPLAMI	18	53.43	22.70	18.89	31.78	1.06	1.70
GENEL TOPLAM	97	153.02	89.10	20.28	63.31	47.57	21.86

10. Yurtdışı Taahhüt Hizmetleri

Alınan bilgilere göre 1978 yılında Ortadoğu ülkelerinde 22 Türk firması faaliyet gösterirken bu sayı yüzde 36.3 artışla 1979 yılında 30'a, 1980'de yüzde 110 artışla 63'e yükselmiştir.

1980-81'de yüzde 80.9 artışla 114'e yükselen firmaların sayısı 1982'nin geçici verilerine göre 161'e ulaşmış bulunmaktadır. Birden fazla ülkede faaliyet gösteren firma sayısı ise 8'dir.

Bayındırlık Bakanlığınca teknik yeterlik belgesi verilen 266 firma da yurt dışında taahhüt işi alabilme için çalışmaktadır. Bayındırlık Bakanlığından teknik yeterlik belgesi alabilmek için bekleyen firma sayısı ise 300 dolayındadır.

Yurt dışında iş alan firmaların yüzde 51.5'ini oluşturan 83 firma Libya'da faaliyet göstermektedir. Suudi Arabistan'da 37 firma çalışmakta ve toplamın yüzde 23.0'ını oluşturmaktadır.

Irak'da ise 23 firma vardır. Toplamın yüzde 9.3'ünü oluşturan diğer 5 Orta doğu ülkesinde ise 15 firma faaliyet göstermektedir.

YURTDIŞINDA FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARIN YILLAR İTİBARIYLA SAYILARI

(Milyon \$)

	1978	1979	1980	1981	1982 ^x
Libya	13	19	34	68	83
S.Arabistan	4	5	13	19	37
Irak	3	4	7	13	23
Ürdün	-	-	2	3	5
Ahu-Dhabi	1	1	2	2	3
Kuveyt	1	1	3	5	5
Mısır	-	-	1	1	1
K.Yemen	-	-	1	1	1
Senegal	-	-	-	-	1
Diğer Ülkeler	-	-	-	2	2
TOPLAM	22	30	63	114	161

x Geçici verilere göre.

Yurtdışında faaliyet gösteren 58 firmanın getirdiği döviz miktarı 1981 yılında 161 milyon dolardır. Bunun 122.5 milyon doları Libya'dan, 19.3 milyon doları Suudi Arabistan'dan, 12.2 milyon doları Irak'dan gelmiştir. Diğer 4 Ortadoğu ülkesinden gelen döviz miktarı ise 3.98 milyon dolardır.

Yurtdışında taahhüt hizmetlerinden elde edilen dövizler şimdiden ödemeler dengesinin önemli kalemlerinden biri olmaya adaydır. 1982 yılında bu kaynaktan sağlanan dövizlerin, ihracat ve işçi dövizlerinden sonra üçüncü sırada yer alacağı tahmin edilmektedir.

Firmalar halen elde ettikleri dövizlerin önemli bölümünü, makina parklarını genişletmek ve temel ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmaktadırlar.

YURTDIŞINDA FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARIN
GETİRDİĞİ DÖVİZ MİKTARI

(Milyon \$)

	1978	1979	1980	1981
Libya	32.80	54.30	62.57	125.50
S.Arabistan	17.86	16.35	12.60	19.33
Irak	5.41	5.88	13.16	12.24
Ürdün	-	-	0.08	1.52
Ahu-Dhabi	0.18	1.28	1.88	2.34
Kuveyt	0.01	0.24	0.37	0.04
Mısır	-	-	-	0.08
TOPLAM	56.26	78.08	90.66	161.05

Yurt dışında faaliyet gösteren firmaların aldığı işlerin toplam ihale bedelleri 1982'nin sonlarına doğru 14.5 milyar dolara ulaşmıştır. Toplam ihale bedelinin yüzde 64.8'ini oluşturan 9.4 milyar dolarlık taahhüt işi Libya'dan alınmıştır. Suudi Arabistan'dan alınan işlerin toplam ihale bedelleri 3.4 milyar dolardır. İhale bedellerinin yıl sonuna doğru 1.5 milyar dolara vardığı tahmin edilmektedir.

Irak'dan alınan ihale bedelleri toplamı da 1.609 milyon dolar, toplam ihale bedellerinin yüzde 11.2'sini oluşturmaktadır.

Diğer beş Ortadoğu ülkesinden, toplam ihale bedellerinin yüzde 4.5'ini oluşturan 542 milyon dolarlık ihale alınmıştır.

TOPLAM İHALE BEDELLERİ

(Milyon \$)

	1978	1979	1980	1981	1982*
Libya	1.182	1.432	2.346	7.100	9.412
S.Arabistan	0.192	0.307	0.684	1.130	3.404
Irak	0.203	0.308	0.430	0.728	1.609
Ürdün	-	-	0.011	0.043	0.048
Ahu-Dhabi	0.047	0.047	0.035	0.039	0.038
Kuveyt	0.005	0.005	0.011	0.012	0.429
Senegal	-	-	-	-	0.020
Mısır	-	-	0.000	0.000	0.055
TOPLAM	1.629	2.099	3.517	9.052	14.415

x 3 aylık verilere göre

Yurtdışında faaliyet gösteren firmalara verilen avans ve kati teminat mektupları tutarları 1982'nin Mart ayı ortalarında 1.6 milyar dolara ulaşmıştır.

Bu teminat mektuplarının yaklaşık 1.2 milyar doları Libya, 250 milyon doları Suudi Arabistan ve 173.31 milyon doları Irak'a verilmiştir.

AVANS VE KATİ TEMİNAT
MEKTUPLARI TUTARI

(Milyon \$)

	1978	1979	1980	1981	1982x
Libya	142.90	211.90	448.90	1.051.59	1.174.08
S.Arabistan	20.54	58.68	112.37	181.81	250.23
Irak	23.00	24.72	71.48	160.52	173.31
Ürdün	-	-	1.09	8.72	8.72
Ahu Dhabi	18.48	9.86	14.51	14.51	14.51
Kuveyt	2.00	2.00	2.00	2.90	2.90
Senegal	-	-	-	-	5.90
Mısır	-	-	-	-	-
TOPLAM	206.92	307.16	650.35	1.420.05	1.629.65

x 3 aylık verilere göre

BÖLÜM II

1983 YILI PROGRAMI VE BÜTÇESİ

I. 1983 YILI PROGRAMI

1983 yılı programındaki temel hedeflerden başlıcaları istikrar içinde büyüme, ödemeler dengesi darboğazını aşma ve ekonomide etkinliği artırmaya yönelik olarak ekonomik programın uygulanmasının sürdürülmesidir.

İhracatta artışın devam ettirilmesinin birinci önceliğe sahip olduğu, bu alanda uygulanmakta olan teşvik politikalarının ve kur uygulamalarının aynı yönde yürütüleceği ve geliştirileceği belirtilen programda yabancı sermaye yatırımlarının artırılması açısından da ayrı bir önemi olan serbest bölgelerin kurulması için sürdürülen çalışmaların sonuçlandırılacağı açıklanmıştır.

Bankacılık sisteminin içinde bulunduğu sorunların halli ve ekonominin değişen şartlarına ayak uyduracak bir yapıya kavuşturulması için gerekli düzenlemeler yapılacak, yeniden değerlendirme yoluyla ve sermaye piyasası ile bağlantılı olarak işletmelerin finansal yapılarının iyileştirilmesi gayretleri desteklenecektir.

İstihdam sorununun hafifletilmesi amacı ile mevcut politikalara ek olarak organize sanayi bölgelerinin ve küçük sanayi sitelerinin geliştirilmesine konut inşaatının teşvikine, tarımsal ürün çeşidinin artırılmasına, hayvancılığın, tarım ve orman ürünlerini izleyen sanayilerin turizmin geliştirilmesine ve yaygın eğitim imkanlarının artırılmasına ve etkinleştirilmesine ağırlık verilecektir.

1983 programında faiz politikasının mevduat sahibinin enflasyon karşısında zarar görmemesi ve kredi maliyetinin suni olarak yükseltilmemesi sağlanacak şekilde yönlendirileceği emisyon politikasının para arzını ve özellikle bankaların kaydı para yaratma imkanlarını etkileyen faktörler dikkate alınarak yürütüleceği ve orta vadeli kredi sisteminin yaygınlaşmasının teşvik edileceği belirtilmiştir.

Kamu kesimince ihraç edilecek menkul değerlerin faizleri, kamu kesimi istikraz hedeflerini asgari borç yükü ile gerçekleştirme, bankaların mevduat kabulünde uygulayacakları faizlere ekonomik konjonktürün gerektirdiği yönü verme, gerektiğinde aşırı likiditeyi massetme esasları içinde belirlenecektir.

Sermaye Piyasası Kanununda öngörülen düzenlemelerin hızla uygulamaya konacağı ve ekonominin dışa açılmasında bankacılık sisteminin etkin destek olması para-kredi politikaları ile ilgili tedbirler içinde sıralanmaktadır. Ayrıca bankaların muhasebe sistemlerinde değişiklik yapılarak bilançolarının kârlılıkları, likidite durumlarını ve kredilerinin dağılımını açık bir şekilde göstermesi sağlanacaktır.

Programda yabancı sermaye konusunda şu tedbirlere yer verilmiştir:

Bugüne kadar çok düşük seviyede faydalanılan madenlerimizin aranması, çıkarılması ve işlenmesi için Maden Kanunu'nun sadeleştirilmesi sağlanacak ve Madenlerin Devletleştirilmesi hakkındaki kanunda öngörülen değişikliklerin yapılmasıyla madencilikte geniş ölçüde yabancı sermayeden istifade edilebilecektir.

Hazırlanacak kanun, kararname ve yönetmelikler ile turizm ve petrol ve gaz aramalarında daha fazla yabancı sermayeden istifade edilecektir.

6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu dışında kalan yabancı sermaye uygulamalarının bu kanun kapsamına alınması ve 8/168 sayılı yabancı sermaye çerçeve kararnamesinde gerekli görülen değişiklikler ile ilgili hukuki düzenlemeler yapılacaktır.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile ilgili tedbirler de şunlardır:

KİT reorganizasyonu çalışmaları yıl içinde sonuçlandırılacak, üretim girdilerinin kullanımında azami tasarrufa riayet edilecektir. KİT'ler ürettikleri mallarla ilgili fiyat ve satış politikalarını öz kaynak yetersizliğine yol açmayacak bir şekilde zamanında ve iç ve dış talepleri dikkate alarak tespit edeceklerdir.

1. Gayri Safi Milli Hasıla

1983 yılında GSMH'nin yüzde 4.8 oranında artması hedef alınmıştır. Tarım sektörü katma değerinin yüzde 3.4, sanayi sektörü katma değerinin yüzde 5.5 ve hizmetler sektörünün katma değerinin yüzde 4.9 oranında artması öngörülmüştür. Bu oranlara göre tarım kesiminin payı azalırken sanayi ve hizmetler kesimlerinin payları yükselecektir.

Kalkınma hızlarının bazı kesimlerde iyimser tahminlere dayandığı söylenebilir. Tarım kesiminin katma değeri 1982 yılında yüzde 6.5 oranında olağanüstü bir artış göstermiştir. Tarım kesiminin otuz yıllık uzun dönemli eğilimi yüzde 3.2'dir. Yıllık artışlar ise bir yıl yüksek, iki yıl düşük kalkınma hızları içeren dalgalı bir seyir göstermektedir. Katma değeri 1980 yılında yüzde 1.7 oranında, 1981 yılında ise yüzde 0.3 oranında artan tarım kesiminde iki kötü yıl yaşanmıştır. 1982 yılında ise yüzde 6.5 gibi çok yüksek bir oranda artış gerçekleşmesi beklenmektedir. 1983 yılında tarımsal hasılanın artış oranının uzun dönemli eğilime eşit olması ihtimali zayıftır. 1983 yılında bu sektörde yüzde 2.0 civarında bir artış hızı beklemek daha gerçekçi bir tahmindir. 1984 yılında yüzde 1.1 artış hızı ile üç yıllık ortalamasının yüzde 3.2 olması daha kuvvetli bir ihtimaldir.

Sanayi kesiminin 1982 yılında yüzde 5.2 oranında gelişmesi ve 1983 yılı başında toplam talebi artıracak faktörlerin 1982 yılının son kısmında oluşması, 1983 yılında sanayi katma değerinin yüzde 5.5 oranında artmasını muhtemel kılmaktadır.

Hizmetler sektörü 1982 yılında yüzde 3.3 oranında bir hasıla artışı göstermiştir. 1983 yılında bazı hizmet sektörlerinin daha hızlı gelişme göstermeleri sonucu ortalama artış hızının yüzde 4.9 olacağı programlanmıştır. Devlet hizmetlerinin de eklenmesiyle 1982'de yüzde 3.6 artış gösteren hizmet sektörlerinin 1983 yılında yüzde 4.0 civarında artış göstermesi beklenmelidir.

Bu durumda gayrisafi yurtiçi hasıla 1983 yılında yüzde 3.9 ve gayrisafi milli hasıla ise yüzde 4.0 oranında artışlar gösterebilir. 1983 programında öngörülen yüzde 4.7 ve 4.8 artış hızlarının gerçekleşmesi ise muhtemel değildir.

BOYÖME HIZLARI

Sektörler	1979	1980	1981	1982 ¹	1982 ²	1982 ³	1983 ⁴	1983 ⁵
Tarım	2.8	1.7	0.3	4.7	4.7	6.5	3.4	2.0
Sanayi	- 5.6	- 5.9	7.2	3.3	3.3	5.2	5.5	5.5
Hizmetler	0.2	- 0.2	4.8	3.7	3.7	3.3	4.9	3.9
GSYİH (Faktör Fiy.)	- 0.6	- 1.0	4.2	3.8	3.8	4.7	4.7	3.9
GSMH (Piyasa Fiy.)	- 0.4	- 1.1	4.3	3.8	4.4	4.4	4.8	4.0

¹DİE 15 Temmuz 1982 tahmini

²DPT, Dış Alem Faktör Gelirleri düzeltilerek yapılan tahmin

³15 Kasım 1982 üçüncü geçici tahmin

⁴DPT program hedefi

⁵TOSİAD tahmini

2. Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

1982 ve 1983 yılları makro büyüklükleri cari ve 1982 yılı sabit fiyatlarıyla aşağıdaki tabloda verilmiştir. 1983 yılında GSMH artış hızının cari fiyatlarla yüzde 25.76 oranında 1982 fiyatlarıyla ise yüzde 4.8 oranında artacağı öngörülmektedir. Dış kaynak cari değerlere göre yüzde 17.52 oranında gerilerken, sabit değerlerle bu azalışın yüzde 40.37 olacağı tahmin edilmiştir. Toplam kaynaklardaki gelişmenin ise cari olarak yüzde 25.19, 1982 fiyatlarıyla da yüzde 4.2 oranlarında olması programlanmıştır.

Cari fiyatlarla toplam yatırımların yüzde 25.76; kamu kesimi yatırımlarının yüzde 23.18; özel kesim yatırımlarının yüzde 29.39 oranlarında artması beklenmektedir. 1982 yılı fiyatlarıyla toplam yatırımların yüzde 4.41; kamu yatırımlarının yüzde 2.25 oranında; özel yatırımların ise yüzde 7.45 oranlarında artması öngörülmektedir.

Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarında cari fiyatlarla yüzde 26.73; özel kesim sabit sermaye yatırımlarında yüzde 28.34 ve toplam sabit sermaye yatırımlarında yüzde 27.37 oranında artışlar hedef alınmıştır. Söz konusu artışlar 1982 fiyatlarıyla kamu için yüzde 5.16; özel kesim için yüzde 6.51 ve toplam sabit sermaye yatırımları için yüzde 5.7 olmaktadır.

Toplam stoklarda, cari fiyatlarla yüzde 14.43 oranında artış beklenirken, kamu kesimi stoklarında yüzde 11.08 oranında azalma, özel kesim stoklarında yüzde 34.62 artış beklenmektedir. 1982 fiyatlarıyla stoklardaki değişmelerin, toplam stoklar için yüzde 4.63; kamu stokları için yüzde 25.87 oranlarında azalış şeklinde; özel kesim için ise yüzde 12.15 oranında artış olacağı tahmin edilmiştir.

Cari fiyatlarla toplam tüketimde yüzde 25.03; kamu tüketiminde yüzde 36.21; özel tüketimde yüzde 23.26 oranlarında artışlar öngörülmektedir. Söz konusu artışlar 1982 fiyatlarıyla toplam tüketim için yüzde 4.15; kamu kesimi tüketimi için yüzde 8.38; özel kesim tüketimi için ise yüzde 3.48 olmaktadır.

KAYNAKLAR-HARCAMALAR DENGESİ

(Milyar TL.)

	Cari Fiyatlarla				Sabit Fiyatlarla			
	1982	%	1983	%	1982	%	1983	%
GSMH	8.692.7	32.42	10.932.0	25.76	8.692.7	4.39	9.110.0	4.8
Dış Kaynak	116.4	-49.51	96.0	-17.52	116.4	-71.07	69.4	-40.37
Toplam Kaynaklar	8.809.1	29.64	11.028.0	25.19	8.809.1	0.91	9.179.4	4.2
Sabit Sermaye Yat.	1.640.0	31.11	2.088.7	27.37	1.640.0	3.00	1.733.4	5.7
- Kamu	993.3	30.49	1.253.8	26.73	993.3	2.35	1.044.6	-5.16
- Özel	646.7	32.06	830.0	28.34	646.7	4.00	688.8	6.51
Stok Değişmesi	232.8	-27.62	266.4	14.43	232.8	-42.95	222.0	-4.63
- Kamu	102.8	-52.55	91.4	-11.08	102.8	-62.59	76.2	-25.87
- Özel	130.0	23.81	175.0	34.62	130.0	-2.39	145.8	12.15
Toplam Yatırımlar	1.872.8	19.09	2.355.2	25.76	1.872.8	-6.37	1.955.4	4.41
- Kamu	1.096.1	12.09	1.350.2	23.18	1.096.1	-11.98	1.120.8	2.25
- Özel	776.7	30.60	1.005.0	29.39	776.7	2.87	834.6	7.45
Toplam Tüketim	6.936.3	32.82	8.672.8	25.03	6.936.3	3.07	7.224.0	4.15
- Kamu	950.0	35.69	1.294.0	36.21	950.0	2.72	1.029.6	8.38
- Özel	5.986.3	32.38	7.378.8	23.26	5.986.3	3.13	6.194.4	3.48

Kaynak: 1983 Programı

3. Yatırımlar

1983 yılı yatırımlarında 1982'de olduğu gibi tarım, enerji, madencilik, ulaştırma-haberleşme ve bazı sosyal alt yapı sektörleri yanında konut sorununun hafifletilmesi amacıyla inşaat sektörüne de ayrı bir önem verilmektedir. Bu sebeple toplu konut kanunu konuta yönelik halk tasarruflarının kısa sürede ve kolaylıkla mobilize edilebileceği bir sistemin kurulmasını sağlayacak yönde gözden geçirilecektir. Ulaştırma sektöründe yatırımlar daha çok kara ve deniz nakliye filolarının geliştirilmesi, limanlarda altyapı tesis ve teçhizat inşa ve ikmali ile kapasitenin artırılması konularında yoğunlaştırılacak, ayrıca transit ticaretin geliştirilmesi çabalarına devam edilecektir.

1983 yılında kamu yatırımlarının 1.258.8 milyar TL, özel yatırımların ise 830 milyar TL, toplam yatırımların ise 2.088.8 milyar olacağı tahmin edilmiştir. Özel yatırımların toplam içindeki payı yıllardan beri en düşük seviyeye inmiştir (yüzde 39.7)

Özel yatırımların dağılımında bazı önemli değişimler göze çarpmaktadır: bunalmı yılların ortalama paylarıyla karşılaştırıldığında zaman 1973-1977 döneminde toplam özel sektör yatırımlarından yüzde 32.7 pay alan özel imalat sanayi yatırımlarının payının 1983'de yüzde 27.5'e gerilemiş olduğunu, ulaştırma yatırımlarının ise yüzde 16.1'den yüzde 24.5'e yükselmiş olduğunu, konut yatırımlarının ise yüzde 32.4'ten yüzde 27.8'e gerilemiş olduğunu görmekteyiz.

Kamu yatırımları içinde imalat sanayinin payında bir gerileme olduğu, ulaştırma ve enerji sektörlerinin nisbi yerini muhafaza ettiği anlaşılmaktadır.

YATIRIM-TASARRUF DENGESİ

	Cari Fiyatlarla				(Milyar TL.) 1982 Fiyatlarıyla			
	1982	% Değ.	1983	% Değ.	1982	%	1983	%
1)Toplam Yatırımlar	1.872.8	19.09	2.355.2	25.76	1.872.8	- 6.37	1.955.4	4.41
Sabit Sermaye Yat.	1.640.0	31.11	2.088.8	27.37	1.640.0	3.00	1.733.4	5.7
- Kamu	993.3	30.49	1.258.8	26.73	993.3	2.35	1.044.6	5.16
- Özel	646.7	32.06	830.0	28.34	646.7	4.00	688.8	6.51
Stok Değişimleri	232.8	-27.62	266.4	14.43	232.8	-42.95	222.0	-4.63
2)Toplam Tasarruflar	1.872.8	19.09	2.355.2	25.76	1.872.8	- 6.37	1.955.4	4.41
Toplam iç Tas.	1.756.4	30.88	2.259.2	28.63	1.756.4	9.92	1.886.0	7.38
- Kamu	723.3	28.22	904.1	25.00	723.3	6.52	754.8	4.36
- Özel	1.033.1	32.81	1.355.1	31.17	1.033.1	12.43	1.131.2	9.5
Dış Tasarruflar	116.4	-49.51	96.0	-17.52	116.4	-71.07	69.4	-40.35

Kaynak: 1983 Programı

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(Milyon TL.)

Sektörler	1982 Programı						1983 Programı					
	Kamu	Dağılım	Özel	Dağılım	Toplam	Dağılım	Kamu	Dağılım	Özel	Dağılım	Toplam	Dağılım
Tarım	101.211.0	11.0	73.300	10.4	174.511.0	10.7	141.655	11.3	106.500	12.8	248.155	11.9
Madencilik	85.867.0	9.3	5.000	0.7	90.867.0	5.6	118.535	9.4	6.000	0.7	124.535	6.0
İmalat	173.074.5	18.8	178.000	25.2	351.074.5	21.6	205.500	16.3	228.500	27.5	434.000	20.8
Enerji	218.567.0	23.7	5.050	0.7	223.617.0	13.7	299.390	23.8	6.360	0.8	305.750	14.6
Ulaştırma	174.249.5	18.9	104.200	14.8	278.449.5	17.1	241.500	19.2	203.320	24.5	444.820	21.3
Turizm	7.738.7	0.8	5.200	0.7	12.938.7	0.8	11.730	0.9	7.700	0.9	19.430	0.9
Konut	18.958.0	2.1	302.000	42.8	320.958.0	19.7	30.650	2.4	203.500	27.8	261.150	12.5
Eğitim	39.561.0	4.3	1.470	0.2	41.031.0	2.5	58.070	4.6	1.920	0.2	59.990	2.9
Sağlık	19.229.3	2.1	1.580	0.2	20.809.3	1.3	23.930	1.9	2.000	0.2	25.930	1.2
Diğer Hizm.	84.261.5	9.1	29.200	4.1	113.461.5	7.0	127.840	10.2	37.200	4.5	165.040	7.9
Toplam	922.717.5	100.0	705.000	100.0	1.627.718.0	100.0	1.258.800	100.0	830.000	100.0	2.088.800	100.0

Kaynak: 1983 Programı

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

	1981	% Dağılım	1982 Gerçekleşme Tahmini	% Dağılım	1983 Program	% Dağılım
1)Konsolide Bütçe	304.632	40.02	430.000	43.29	554.925	44.08
2)KİT	411.462	54.06	500.000	50.34	617.850	49.08
Ara Toplam	716.094	94.08	930.000	93.63	1.172.775	93.16
3)İller Bankası	25.566	3.36	34.000	3.42	47.000	3.73
4)Mahalli İdareler	10.834	1.42	14.300	1.44	19.000	1.51
5)Döner Ser.Kuruluşlar	8.683	1.14	15.000	1.51	20.025	1.59
6)Kamu Toplamı	761.177	100.00	993.300	100.00	1.258.800	100.00
Kamu	761.177	60.85	993.300	60.57	1.258.800	60.26
Özel	489.729	39.15	646.700	39.43	830.000	39.74
Toplam	1.250.906	100.00	1.640.000	100.00	2.088.800	100.00

Kaynak: 1983 Programı

1982 YILI SABİT SERMAYE YATIRIM PROGRAMI

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

	Genel Katma	Döner Sermaye	KİT	İller	Mahalli İdare	Kamu Toplamı	% Dağılım	Özel Kesim	% Dağılım	Genel Toplam	% Dağılım
Tarım	8.333.4	13.500	3.737	0	640	101.211	11.0	73.300	10.4	174.511	10.7
Madencilik	6.857	0	78.660	0	350	85.867	9.3	5.000	0.7	90.867	5.6
İmalat	10.135.5	740	160.034	1.035	1.130	173.074.5	18.8	178.000	25.2	351.074.5	21.6
Enerji	48.127	0	158.000	10.920	1.520	218.567	23.7	5.050	0.7	223.617	13.7
Ulaştırma- Haberleşme	96.774.5	0	71.235	0	6.240	174.249.5	18.9	104.200	14.8	278.449.5	17.1
Turizm	5.784.5	210	959	345	440	7.738.7	0.8	5.200	0.7	12.938.7	0.8
Konut	18.658	0	0	0	300	18.958	2.1	302.000	42.8	320.958	19.7
Eğitim	39.093	50	98	0	320	39.561	4.3	1.470	0.2	41.031	2.5
Sağlık	16.325.3	0	2.424	0	420	19.229.3	2.1	1.580	0.2	20.809.3	1.3
Diğer Hizm.	56.628.5	550	1.853	23.780	1.450	84.621.5	9.1	29.200	4.1	113.461.5	0.7
Toplam	381.717.5	15.050	477.000	36.080	12.870	922.717.5	100.0	705.000	100.0	1.622.718	100.0
Yüzde Dağılım	41.4	1.6	51.7	3.9	1.4	100				100	
Yüzde Dağılım						56.7		43.3			

Kaynak: DPT

1983 YILI TOPLAM SABİT SERMAYE YATIRIM PROGRAMI

	Genel+ Katma	Döner Sermaye	KİT	İller	Mahalli İdare	Kamu Toplamı	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)			
							Dağılım	%	Özel Sektör	Genel Toplam
							Dağılım	%		
Tarım	118.830	17.480	4.445	0	900	141.655	11.3	11.3	106.500	248.135
Madencilik	10.215	0	107.800	0	520	118.535	9.4	9.4	6.000	121.533
İmalat	11.585	1.495	189.935	885	1.600	205.500	16.3	16.3	228.500	434.000
Enerji	73.750	0	210.000	13.440	2.200	299.390	23.8	23.8	6.360	305.750
Ulaştırma- Haberleşme	134.250	0	98.050	0	9.200	241.500	19.2	19.2	203.320	144.820
Turizm	8.935	300	1.320	425	700	11.730	0.9	0.9	7.700	19.430
Konut	30.200	0	0	0	450	30.650	2.4	2.4	230.500	261.150
Eğitim	57.020	250	300	0	500	38.070	4.6	4.6	1.920	59.990
Sağlık	20.000	0	3.200	0	730	23.930	1.9	1.9	2.000	25.930
Diğer Hizm.	90.090	500	2.800	32.250	2.200	127.840	10.2	10.2	37.200	169.040
Toplam	554.925	20.025	617.850	47.000	19.000	1.258.800	100.0	100.0	870.000	2.088.800
										100.0

Kaynak: 1983 Programı

Kamu sabit sermaye yatırımlarının dağılımı KİT yatırımlarının nisbi olarak azaldığını, Konsolide Bütçe yatırımlarının ise arttığını göstermektedir.

1983 yılında özel yatırımlarda nominal olarak yüzde 28.34 reel olarak yüzde 6.51 olmak üzere önemli gelişmeler beklenmektedir.

1982 yılında yüzde 43.3 olan özel sektörün toplam yatırımlar içindeki payının 1983 yılında 39.7 olması programlanmıştır. 1983 yılında özel sabit sermaye yatırımlarında nominal olarak yüzde 28.34 reel olarak ise yüzde 6.51 olmak üzere önemli gelişmeler beklenmektedir. Özel tasarrufların reel olarak yüzde 9.5 oranında artması programlanmış bulunmaktadır. Ancak yatırımlarda belirtilen oranda bir artış ve tasarruflarda GSMH'nin iki katı oranında bir artış mümkün görülmemektedir.

II. 1983 MALİ YILI BÜTÇESİ

1983 mali yılı bütçesi ile gerçekleştirilmek istenen amaçlardan biri enflasyonla mücadeleye devam edilmesidir. 1983'de enflasyon hızının yüzde 20'de tutulması amaçlanmakta ve bunun için cari harcamaları kontrol altında tutan denk bütçe politikasının uygulanmaya devam edileceği belirtilmektedir.

Ekonomimiz açısından hayati önemi olan ihracat artışının devamlılığının sağlanması gerçekleştirilmek istenen temel hedeflerden bir diğeridir. 1983 yılında ihracatımızın yüzde 16.8 oranında bir artış ile 7.1 milyar dolara ulaşması hedef alınmıştır. Buna uygun olarak bütçeden finanse edilecek ihracatı teşvik tedbirlerinin uygulanmasına devam edilecektir. Büyüme hızının artırılması ve böylece istihdam sorununa çözüm getirilmesi de 1983 bütçesinin temel amaçları arasındadır.

1983 programında mevcut projeler gözden geçirilmiş verimli ve kısa vadede üretime dönüşebilecek, iç ve dış finansman problemleri çözülmüş, devletin asli görevlerini yerine getirmesine yardımcı olacak ihracat potansiyeli bulunan projelere ağırlık ve öncelik verilmiştir. Söz konusu kriterlere uymayan projelerin bir kısmı programdan çıkarılmış, bir kısmı ise ilerki yıllara ertelenmiştir.

1983 mali yılı bütçesi 2.600 milyar TL. olarak bağlanmıştır. Ödenekler toplamı ile tahmin edilen gelir arasındaki 150.0 milyar liralık fark iç borçlanma ile karşılanacaktır. 1983 mali yılı konsolide bütçe teklifi 1982 yılının on aylık başlangıç bütçesine göre yüzde 44.1, 1982 bütçesinin 12 aylık olarak düzenlenmiş olması halinde ifade ettiği büyüklüğe göre de yüzde 20.1 daha büyüktür.

1983 bütçesinde toplam harcamalar içinde en büyük paya cari harcamalar sahiptir. Toplam harcamaların yüzde 45.9'unu teşkil eden bu kalemi yüzde 32.8'lik bir pay ile transfer harcamaları takip etmektedir. Transfer harcamalarının giderek büyümesi KİT'lerde nispi bir düzelmenin görülmesine rağmen devlet bütçesinden aktarmaların arttığını göstermektedir. Bu durum ekonomide KİT sorununun önemini koruduğu anlaşılmaktadır.

Yatırım harcamalarının toplam konsolide bütçe içindeki payı yüzde 21.3'tür. Yatırım harcamalarının payının 1975-1978 yıllarında yüzde 30 civarında olduğu gözönüne alınırsa, bu oran pek yüksek sayılamaz. Bu durum ekonomimizde en büyük darboğaz olan altyapı yetersizliğinin ve istihdam sorununun çözümünü güçleştirmektedir.

	1982 % Pay	1983 % Pay
Cari Harcamalar	47.8	45.9
Personel	28.2	26.7
Diğer Cari	19.6	19.2
Yatırım	21.5	21.3
Transfer	30.7	32.8
Konsolide	100.0	100.0

1982 ve 1983 bütçelerinin ekonomik ayırım bazındaki anlayışı arasında önemli farklılıklar bulunmadığını görülmektedir. 12 aylık bir dönemi kapsayacak olan 1983 bütçesi, 10 ayı kapsayacak biçimde uygulamaya konulan 1982 yılı bütçesi ile karşılaştırıldığında cari hizmet harcamalarında yüzde 38.1, yatırım harcamalarında yüzde 43.2 ve transfer harcamalarında yüzde 53.9'luk artışlar görülmektedir.

1983 yılında genel bütçe gelirlerinin 2.409 milyar ve konsolide bütçe gelirlerinin 2.600 milyar TL olması öngörülmektedir. 1983 konsolide bütçe gelirlerinin 1982 yılı 12 aylık gelir tahsilat tahminine göre yüzde 41.7 ve 10 aylık tahminine göre de yüzde 69.9 daha fazla olacağı beklenmektedir. Vergi gelirlerinin oniki ve on aylık 1982 tahsilat bekleyişlerine göre sırasıyla yüzde 28.1 ve yüzde 53.7 oranlarında artacağı tahmin edilmektedir.

KONSOLİDE BÜTÇE GELİR VE GİDERLERİ

	(Milyar TL)			
	1982 (B)	1982* (T)	1982 (T)	1983 (P)
A. Gelirler	1.804.7	1.530.0	1.835.0	2.600.0
Genel Bütçe	1.715.6	1.455.0	1.745.0	2.409.2
Vergi	1.449.1	1.288.0	1.545.0	1.980.0
Vergi Dışı Nor.G.	146.5	117.0	140.0	283.6
Özel Gelir ve Fon.	120.0	50.0	60.0	145.6
Katma Bütçe	24.1	25.0	30.0	40.8
İç Borçlanma	65.0	50.0	60.0	150.0
B. Harcamalar	1.804.7	1.670.0	1.965.0	2.600.0
Cari	863.9	720.0	870.0	1.193.0
Personel	509.7	440.0	530.0	695.0
Diğer Cari	354.2	280.0	340.0	498.0
Yatırım	387.4	360.0	430.0	554.9
Transfer	553.4	590.0	665.0	852.1
C. Fark (A-B)	-	-140.0	-130.0	-

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Gerçekleşme (G), Tahmin (T), Bütçe (B), Program (P)

*On Aylık

1983 MALİ YILI GENEL BÜTÇEYE GİREN
DAİRELERİN HARCAMALARI

(000 TL.)

Kuruluşlar	Lira
Milli Güvenlik Konseyi (Gen.Sek)	1.987.100
Danışma Meclisi	572.934
Cumhurbaşkanlığı	351.580
Sayıştas	1.145.178
Anayasa Mahkemesi	246.753
Başbakanlık	17.167.650
Devlet Planlama Teşkilatı	2.348.915
Danıştay	588.779
Yargıtay	573.500
Devlet İstatistik Enstitüsü	1.365.300
Diyanet İşleri Başkanlığı	18.224.800
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü	8.561.550
Adalet Bakanlığı	49.969.800
Milli Savunma Bakanlığı	444.000.000
İçişleri Bakanlığı	10.578.010
Emniyet Genel Müdürlüğü	91.331.970
Jandarma Genel Komutanlığı	46.966.395
Dışişleri Bakanlığı	22.420.240
Maliye Bakanlığı	1.158.113.425
Milli Eğitim Bakanlığı	286.619.006
Bayındırlık Bakanlığı	55.928.118
Ticaret Bakanlığı	2.232.000
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	75.226.785
Gümrük ve Tekel Bakanlığı	6.272.000
Tarım ve Orman Bakanlığı	52.993.000
Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	3.285.000
Ulaştırma Bakanlığı	15.375.500
Çalışma Bakanlığı	4.222.750
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	21.894.000
Kültür ve Turizm Bakanlığı	24.014.000
İmar ve İskan Bakanlığı	16.230.970
Köy İşleri Bakanlığı	96.421.600
Toprak ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü	7.220.500
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	13.186.350
Gençlik ve Spor Bakanlığı	1.082.942
Sosyal Güvenlik Bakanlığı	184.100
Toplam	2.558.902.500

1983 MALİ YILI BÜTÇE ÖNERİSİ

	Personel	Diğer Cari	Cari Toplam	Yatırım	Kamulaştırma	Transfer	Toplam
Genel	596.3	452.7	1.049.0	295.9	16.5	1.197.9	2.559.3
Katma	98.7	45.3	144.0	259.0	24.0	10.6	437.6
Toplam	695.0	498.0	1.193.0	554.9	40.5	1.208.5	2.996.9
Hazine Yardımı	-	-	-	-	-	396.6	396.9
Konsolide	695.0	498.0	1.193.0	554.9	40.5	811.6	2.600.0

Kaynak: Maliye Bakanlığı

1982-1983 KONSOLİDE BÜTÇE ÖDENEKLERİNİN
FONKSİYONEL DAĞILIMI

(Milyar TL.)

	1982	% Pay	1983 Yılı Önerisi	% Pay
Genel Hizmetler	479.6	26.6	701.1	27.0
Genel Bütçe	479.6	26.6	701.1	27.0
Katma Bütçe	-	-	-	-
Sosyal Hizmetler	327.0	18.1	504.9	19.4
Genel Bütçe	266.2	14.7	400.7	15.4
Katma Bütçe	60.8	3.4	104.2	4.0
Ekonomik Hizmetler	907.1	50.3	1.239.4	47.7
Genel Bütçe	670.5	37.2	906.0	34.9
Katma Bütçe	236.6	13.1	333.4	12.8
Devlet Borçları	91.0	5.0	154.6	5.9
Konsolide Bütçe	1.804.9	100.0	2.600.0	100.0

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 1983 mali yılı bütçe gerekçesi

KONSOLİDE BÜTÇE GELİR VE GİDERLERİNİN
GSMH'ya ORANLARI VE YILLIK YÜZDE DEĞİŞMELER

	Yıllık Yüzde Değişme			GSMH'nın Yüzdesi Olarak			
	1982* (T)	1982 (T)	1983 (P)	1982 (B)	1982* (T)	1982 (T)	1983 (P)
Gelirler	4.1	24.9	41.7	20.76	17.60	21.11	23.78
Genel Bütçe	2.3	22.7	38.1	19.74	16.74	20.07	22.04
Vergi	8.3	29.9	28.2	16.67	14.82	17.77	18.11
Vergi Dışı Nor.G.	-14.0	2.0	102.6	1.69	1.35	1.61	2.60
Özel Gelir.ve Fon.	-48.7	-38.4	142.7	1.38	0.57	0.69	1.33
Katma Bütçe	1.2	21.5	36.0	0.28	0.29	0.35	0.37
İç Borçlanma	121.2	165.5	150.0	0.75	0.57	0.69	1.37
Harcamalar	8.6	27.7	32.3	20.76	19.21	22.61	23.78
Cari	11.6	34.9	37.1	9.94	8.28	10.01	10.91
Personel	12.8	35.9	31.1	5.86	5.06	6.10	6.36
Diğer Cari	9.8	33.3	46.5	4.07	3.22	3.91	4.55
Yatırım	18.2	41.2	29.0	4.46	4.14	4.95	5.08
Transfer	0.2	13.0	28.1	6.37	6.79	7.65	7.79
Fark (A-B)	103.8	89.2	-	-	-1.61	-1.50	-

*On aylık

Kamu İktisadi Tesebbüsleri

KİT'lerin 1983 yılında 610.8 milyar lira tutarında yatırım yapmaları programlanmıştır. Bu miktarın 24.9 milyar lirası KİT kaynakları ile karşılanacaktır. Finansman açığının kapatılması için bu kuruluşlara bütçeden yapılacak 315.9 milyar liralık transferin yanısıra Devlet Yatırım Bankası kanalıyla 40 milyar lira Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu kanalıyla da 80 milyar liralık kaynak aktarımı öngörülmektedir.

	1982 Tahmin	1983 Program
Kaynak Ödeme Farkı	25.9	24.9
Sabit Sermaye Yatırımları	-495.0	610.8
Temini Gerekli Finansman	-469.1	585.9
Bütçe	242.5	315.9
DYB	34.3	40.0
Destekleme ve Fiy.İst.F.	67.0	80.0
Dış Proje Kredileri	107.0	150.0
Karşılık Paralar	18.3	-

1982 YILI EKONOMİK ÖNLEMLERİ

5 Ocak	- Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişikliklerle, vergi tarifesinin ilk dilimi 1982 için yüzde 40'dan yüzde 39'a düşürüldü. Bir milyon liraya kadar olan gelirlere uygulanacak vergi oranı 1983 için yüzde 35, 1984 için yüzde 30 olarak belirlendi.- Kurumlar Vergisi oranı yüzde 50'den yüzde 40'a düşürüldü. Ticari kazanç sahipleri için gelir vergisi peşin ödeme miktarı 50.000 TL.'sından 30.000 TL.ya indiren kanun tasarıları MGK'ınca kabul edildi.
7 Ocak	- 1982 ihracat rejimi açıklandı.
10 Ocak	- Belediyelerce alınacak çeşitli vergi ve harç miktarları belirlendi.
14 Ocak	- Bakanlar Kurulu ödeme gücü içinde bulunan banker işlemlerini düzenleyen kanun hükmündeki kararnameyi yayınladı.
19 Ocak	- Toplu konut kanunu uygulama yönetmeliği yayımlandı. Kanundan yararlanacaklara, konut bedelinin yüzde 30 ilâ yüzde 40'ından az olmak üzere kredi verilecek.
20 Ocak	- Tarım, mesleki ve teşvik belgeli tarım kredileriyle ilgili olarak Merkez Bankasınca reeskont ve avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranları yeniden belirlendi. Faiz oranları 1 Ocak 1982 itibariyle indirildi.
26 Ocak	- Gider vergisi kanununda bazı değişiklikler yapıldı.
1 Şubat	- Petrol ürünlerine zam yapıldı. Akaryakıt perakende satış fiyatları litre başına 4 TL. ile 1.60 TL. artırıldı. Tüpgaz fiyatlarına da yüzde 4 oranında zam yapıldı.- Sermaye piyasası kanunu yürürlüğe girdi.- Kredi faiz oranlarını düşürmeleri istenen bankalara Merkez Bankasınca yeni kolaylıklar sağlayan Bakanlar Kurulu kararı yayımlandı.
9 Şubat	- İhracatı Teşvik Tebliği yayınlanarak yürürlüğe girdi.
10 Şubat	- Devlet Yatırım Bankasınca çıkarılan tahvillerin bazılarının faiz oranı yüzde 20'den yüzde 30'a yükseltildi.

17	Şubat	- Ege ekici tütün piyasası 240 TL. başfiyatla açıldı.
		- DYB'nın sermayesi 6 milyar TL.sından 50 milyar TL.sına yükseltilmesi kararlaştırıldı.
19	Şubat	- Kurumlar Vergisi Kanununda yapılan değişiklikler, Kurumlar Vergisi Genel Tebliğiyle açıklandı.
24	Şubat	- 1982 mali yılı bütçe kanunu Resmi Gazete'de yayınlandı.
25	Şubat	- Gelir vergisi genel tebliği yayınlandı.
26	Şubat	- Menkul kıymetleri halka arzolunan anonim ortaklıkların sermaye piyasası kanununa göre tabi olacakları hükümler açıklandı.
1	Mart	- Genel bütçeli kuruluşlarla, üniversitelerin 1982 mali yılına ait bütçe kanunları yayınlandı.
2	Mart	- Maliye Bakanlığı tahsilat genel tebliği yayınlandı.
6	Mart	- İhracat belgesi ve ruhsatnamesi, yönetmeliği yürürlüğe girdi.
8	Mart	- Kâr ortaklığı belgelerinde vadeler en kısa 3 ay, en uzun 10 yıl olacak.
		- 1982 Yatırım Projeleri tespit edildi. Yatırımların sektörlere göre dağılımı ve yatırım tutarları belirlendi.
		- Kağıt ve pik demire zam yapıldı. Gazete kağıdının tonu 78 bin liradan 88 bin liraya yükseltildi. Pik demire yüzde 30 zam yapıldı.
9	Mart	- Türk Parası kıymetini koruma hakkındaki 25 sayılı karara ek Bakanlar Kurulu kararı yayınlandı.
10	Mart	- Taşkömürü ve briket kömürün FOB/FOW satış fiyatları yeniden tespit edildi.
16	Mart	- Turizm Teşvik Kanunu yürürlüğe girdi.
18	Mart	- Şeker pancarı taban fiyatı kilo başına 5 TL. olarak belirlendi.
19	Mart	- Yatırımların teşviki ve yönlendirilmesi hakkındaki tebliğ yayınlandı.

20	Mart	- Sınai mamul ihracına yönelik ihracatla diğ-
er ihracat kredileri faiz farkı ödeme
oranları düşürüldü.
21	Mart	- İhracatın finanse edilmesi amacıyla geti-
rilecek kısa vadeli pre-financeman kredi-
lerinin uygulama esasları açıklandı.
24	Mart	- Sermaye Piyasası Kurulu, ortaklıkların his-
se senetlerinin halka satışı ile ilgili ge-
nel esasları belirledi.
25	Mart	- Gübre çeşitlerine yüzde 1 ile yüzde 19 ora-
nında zam yapıldı. Bazı gübre çeşitlerinin
fiyatı ise yüzde 2.7 ile yüzde 8 düşürüldü.
29	Mart	- Türk Parasının kıymetini koruma hakkındaki
17 sayılı karara ilişkin olarak işlenmiş
kıymetli maden ihracı ve kıymetli taş itha-
latı, turistlerin ve yurt dışında çalışan
işçilerin beraberlerinde götürecekleri dö-
viz miktarı ve turistik seyahat izniyle
ilgili takvim süresinin değiştirilmesi ko-
nularında yayınlanan tebliğler yürürlüğe
girdi.
3	Nisan	- Belirsiz ücret alan sigortalıların primle-
rine esas tutulacak, günlük kazanç 350
liradan 420 liraya çıkarıldı.
4	Nisan	- Vergilemede esas alınacak tarımsal kazanç
ölçüleri belirlendi.
7	Nisan	- Altın ticareti yapanlara yeni bir teşvik
daha tanındı. 24 ayardan düşük altının ti-
careti, Maliye Bakanlığından yetki belgesi
alınmaksızın serbestçe yapılabilecek.
11	Nisan	- Sümerbank bazı ürünlerine yüzde 3-20 ara-
sında zam yaparken, bazı ürünlerine de
yüzde 36'ya kadar indirim yaptı.
18	Nisan	- İthal edilecek gemiler için teşvik belgesi
verilirken uygulanacak özkaynak oranları
belirlendi.
		- Türk tarım ürünlerinin AET'ye ihracatında
tavizli rejim uygulanacak.
20	Nisan	- Klinker ve çimento fiyatlarına yüzde 17.5
oranında zam yapıldı. Portland çimentosu-
nun tonu, fabrika teslim satış fiyatı
5.200 TL'dan 6.100 liraya çıktı.

22	Nisan	- İhracatta Vergi İadesi kararında değişiklikler yapıldı. 1983'den itibaren yılda 30 milyon doların üstünde ihracat gerçekleştirenlerin, tüm ihracatına yüzde 10 ek vergi İadesi yapılacaktır.- Linyit ve dumansız yakıt fiyatlarına yüzde 20 oranında zam yapıldı.
28	Nisan	- Yaş çay yaprak fiyatı ve alımlarda uygulanacak esaslar açıklandı. Yaş çayın kilosuna 55 TL. ödenecek.
30	Nisan	- Yatırım malları üretimi teşvik tebliği yayınlandı.
3	Mayıs	- Marmara Bölgesi ekici tütün piyasası 285 TL. başfiyatla açıldı.
5	Mayıs	- Merkez Bankası, faiz farkı ödenen ihracata yönelik bir yıldan uzun vadeli kredilerin kapsamını genişletti.
6	Mayıs	- Merkez Bankası, reeskont ve avans işlemlerinde uygulanan faiz oranları yeniden belirlendi. Teşvik belgeli orta vadeli kredilerle, tarım ve ihracata dönük olanların faizi düşürülürken genel ve gider vergisi istisnasından yararlananların faizi artırıldı.
12	Mayıs	- Sermaye Piyasası Kurulu, yasa ile öngörülen hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil çıkartılması koşullarını belirledi.- Elektrik fiyatlarına zam yapıldı. TEK Belediyelere sattığı elektriğin kilovatına 13 krş zam yaparken, Belediyeler tarifelerini 30 krş artıracaklar.
16	Mayıs	- Ziraat Bankası, traktör kredisini 1.2 milyon liraya, biçer-döver kredisini de 2.5 milyon liraya çıkardı.
21	Mayıs	- Ziraat Mücadele ilaçlarının azami satış fiyatları yeniden belirlendi.- 1982 yılı yağlık soya fasulyesi tohumu tesbit edildi. Üreticilere kilo başına 52 lira ödenecek.
28	Mayıs	- DPT Teşvik ve Uygulama Dairesi Başkanlığının yatırımları ve ihracı teşvik tebliği yürürlüğe girdi.

- 30 Mayıs
- 1982 yılı ürünü teftik destekleme alım fiyatı belirlendi. Birinci kalite tiftiğin kilosunun alım fiyatı 885 lira, ince tiftiğin 780 lira olarak belirlendi.
- 1 Haziran
- 1982 yılı hububat ürünü destekleme fiyatları açıklandı. Geçen yıl 16 TL. olan ek-meklik buğday 21 lira, beyaz arpa ve çavdar 15.5 lira oldu.
 - TMO'since alınacak çizilmemiş haşhaş kapsülü baş alım fiyatı kışlık haşhaşta 48 lira, yazlıkta 36 lira olarak belirlendi.
- 2 Haziran
- Bankaların, Merkez Bankasına Mevduat Munzam karşılıkları yatırımları yeni esaslara bağlandı. Mevduat munzam karşılıklarının yatırılmaması halinde uygulanacak cezai faiz oranları yükseltilirken, Merkez Bankasına ödenecek faiz oranları düşürüldü.
 - 1982 yılı kütülü pamuk alım fiyatı belirlendi. Ege tipi pamuklar için 78 lira, Çukurova tipi pamuklar için 75 lira olarak belirlendi.
- 5 Haziran
- Buğday, un küçük ve büyük baş canlı hayvan ihracında alınmakta olan destekleme ve fiyat istikrar primleri yeniden tespit edildi.
- 13 Haziran
- Anne alacaklarının ertelenmesinde uygulanacak faiz oranı yüzde 24'ten yüzde 32'ye çıkarıldı.
- 19 Haziran
- Kamu kurum ve kuruluşların kuruluş görev ve yetkilerinin düzenlenmesi ile ilgili yetki kanunu yürürlüğe girdi.
- 20 Haziran
- Petrol ürünlerine yüzde 9.7 ile yüzde 10 arasında zam yapıldı.
 - Tecil ve ertelemeye tabi gümrük vergi, resimlerinden alınan yıllık faiz oranlarında değişiklik yapıldı.
- 22 Haziran
- Ödeme gücü içinde bulunan bankerlerin işlemleri hakkında 35 sayılı kanun hükmündeki kararnamenin bazı maddelerinin değiştirilmesine ve iki madde eklenmesine ilişkin kanun hükmünde kararname yayınlandı.
- 23 Haziran
- Yurtdışı işçi Sorunları Yüksek Koordinasyon Kurulu kuruldu.

24	Haziran	- Sermaye Piyasası Kurulu teşkilat, görev ve çalışma esasları yönetmeliği yürürlüğe girdi.
7	Temmuz	- Bankerlerin pazarladıkları mevduat sertifikası, tahvil ve bunlara ait kuponlarla ilgili olarak ana paraları güvence altına alan Bakanlar Kurulu Kararnamesi yayınlandı.
10	Temmuz	- Sermaye Piyasası Yasası uyarınca ortaklıkların esas sözleşmelerinde yapacakları değişikliklerin esasları belirlendi.
14	Temmuz	- Ödeme gücü içinde bulunan bankerlerle ilgili 40 sayılı kanun hükmünde kararnameye ilişkin tebliğ yayınlandı.
21	Temmuz	- Ödeme gücü içinde bulunan bankerlerden alınan tahvillerle ilgili kanun hükmündeki kararname yayınlandı.
28	Temmuz	- Tarımsal ürünler ihracatının geliştirilmesi ve tarımsal yapının bu amaçla düzenlenmesi fonundan yararlanılmasına ilişkin yönetmelik yayınlandı.
31	Temmuz	- Ödeme gücü içinde bulunan bankerlerin işlemleri hakkında 35 sayılı kanun hükmündeki kararnameye ilişkin 2 sayılı tebliğ yayınlandı.
2	Ağustos	- Ereğli Demir-Çelik fabrikalarının ürünlerine yüzde 8-12 oranında zam yapıldı.
3	Ağustos	- II. Sayılı liberasyon listesine bazı ilaveler yapıldı.
5	Ağustos	- Arpa ihracatında kilo başına 2 TL. destekleme ve fiyat istikrar fonu primi alınması ve bazı yeni düzenlemeler getirilmesi hakkındaki para kredi kurulu tebliği yayınlandı.
		- Menkul kıymetlerin alım satımıyla uğraşan kuruluşlarla ilgili her türlü düzenlemeyi yazmaya Maliye Bakanlığı yetkili kılındı.
11	Ağustos	- Sovyetler Birliği ile ticaretimiz 1983 yılından itibaren serbest döviz esasına göre yapılacaktır.

12	Ağustos	- DESİYAB tarafından çok ortaklı şirketlere verilecek yarım kalmış yatırım ve işletme kredileri için reeskont faizi yüzde 17.75 olarak uygulanacak
14	Ağustos	- AET'ye uygulanan gümrük vergilerinde 1982 yılında yapılması gereken yüzde 10'luk indirim ertelendi.
15	Ağustos	- İşlenmiş kıymetli maden ihracı serbest bırakıldı.
20	Ağustos	- Türk Hava Yolları tahvil çıkarabilecek.
- Triple süperfosfat gübrenin perakende satış fiyatı 200 TL/kg.'dan 165 TL/kg'a indirildi.
21	Ağustos	- AET ülkelerinden yapılan demir-çelik ithalatında yüzde 15 fon alınmasını öngören para kredi kurulu kararı yürürlükten kaldırıldı.
- AET'ye yapılacak pamuk ipliği ihracatı tes-cile bağlandı.
8	Eylül	- Çekirdeksiz kuru üzüm, incir, hurma ve ezme incir ihracında alınan Destekleme ve Fiyat İstikrar Primi yeniden belirlendi.
11	Eylül	- Elektrik üretimini TEK'in tekelinden çıkaran yasa yürürlüğe girdi. Özel şirketler de elektrik enerjisi üretebilecek.
14	Eylül	- Ödeme gücü içinde bulunan bankerlerin işlemleri hakkında 35 sayılı kanun hükmünde kararnamenin bazı hükümlerinin değiştirilmesine ve bazı maddeler eklenmesine dair kararname yayınlandı.
18	Eylül	- Bankalar plasmanlarının binde beşini menkul kıymetler tanzim fonuna yatıracaklar.
24	Eylül	- Menkul kıymetleri tanzim fonunun işleyişi hakkındaki yönetmelik yayınlandı.
- Tasfiyesine karar verilen bankerler aracılığı ile satılmış tahviller hakkındaki 35 sayılı kararnameye ilişkin tebliğ yayınlandı.
25	Eylül	- Belediye gelirleri kanunu genel tebliği yayınlandı.

5 Ekim	- Özel sektöre mensup anonim şirketlerce çıkarılacak tahvillerin faiz şartlarını yeniden düzenleyen tebliğ yayınlandı. Özel kesim artık değişken faizli tahvil ihraç edemeyecek.
14 Ekim	- Anonim ortaklıkların tahvil ihraçlarına ilişkin esaslar belirlendi. Ortaklıkların her türlü tahvil ihraçları sermaye piyasası kurulunun iznine bağlı olacak.
- Bankerlerle ilgili 35 sayılı kararnamenin kapsamı genişletildi.
31 Ekim	- Taban fiyatı yer fıstığında 85 TL. zeytin-yağında ise 150 TL olarak belirlendi.
2 Kasım	- Ziraat Bankasının uluslararası para piyasalarından sağlanan 200 milyon dolarlık kredi anlaşması imzalandı.
4 Kasım	- Banker işlemleri hakkında Maliye Bakanlığının iki tebliği yayınlandı.
5 Kasım	- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının küçük sanayinin geliştirilmesi fonunun kullanılma esasları belirlendi.
15 Kasım	- 1981 ürünü tütünün ihracında alınacak destekleme ve fiyat istikrar primleri yeniden belirlendi.
22 Kasım	- Akaryakıt fiyatlarına yüzde 15-20 arasında zam yapıldı. Kömür fiyatlarına zam yapıldı. Linyitin tonu Ankara'da 7.400 TL. oldu.
25 Kasım	- TEK elektriğin kilowat saatine 80-100 krs. zam yaptı.
- Borsa bankerliği belgesi verilmesine ilişkin yönetmelikte değişiklik yapıldı.
7 Aralık	- Bazı gübre türlerine fabrika çıkış fiyatı yüzde 1-34 oranında yükseltilirken, bazı türlerde fiyatlar yüzde 1-22 arasında düşürüldü.
9 Aralık	- MGK 1983 mali yılı bütçe tasarısını kabul etti. Katsayı 34'de kalırken, yakacak yardımı da 6000 liraya yükseltildi.
- Soya küspelerinin satış fiyatı 45 TL. olarak belirlendi.

13	Aralık	- Yatırımların teşviki ve yönlendirilmesi ile ihracat teşvik tebliğleri yayınlandı.
14	Aralık	- 1983 mali yılı faiz kararnameşi açıklandı. Bankalar vadesiz tasarruf mevduatına yüzde 20 faiz verecekler. 6 ay vadeli mevduata yüzde 40, 1 yıl vadeli mevduata ise yüzde 45 faiz uygulanacak.
15	Aralık	- Asgari ücret 16 yaşından büyükler için ayda brüt 16.200 TL., küçükler için ise 11.000 TL. olarak belirlendi.
27	Aralık	- Katma bütçeli kuruluşların 1983 mali yılı bütçe kanunu yayınlandı.
30	Aralık	- Merkez Bankasının özel sektöre mensup anonim şirketlerce çıkarılacak tahvillerin faizleri ile ilgili tebliğ yayınlandı.
31	Aralık	- 1983 yılı yatırım programının uygulanma kararı Bakanlar Kurulunca yayınlandı.

- Gelir vergisi kanununda değişiklik yapılması ile Mali Denge Vergisi kanununun yürürlükten kaldırılması hakkındaki kanun yayınlandı.

- Umumi dispoñibilite ve mevduat munzam karşılıklarının oran ve uygulama esasları yayınlandı.

- Gelir vergisi hadler oranlarının artırılmasına ilişkin karar yayınlandı. |

